Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Hajer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

הײנט פֿאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש - געזעלשאַפֿטליכע טאָג - צייטונג

Nr. 270/1265 | Łódź, Piątek, 25 listopada 1937 | פינפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, א כסלו תרפ״ח | Nr. 270/1265

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71.

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

הוי נפלה עטרת ראשנו.

בלב מלא צער ויגון הננו מודיעים ע״ד פטירת בעלי היקר, אבינו, חותננו, אחינו וזקננו

נ״ע צבי הערש ב״ר דוב בער ז״ל זייבערט

בעל-תעשיה שותף לפירמה האחים זיברט חברת מניות

בשנת החמשים וארבע לימי חייו ביום ה׳ ער״ח כסלו ובו ביום הובל לקבורות.

השרויים בצער עמוק

אשתו, בניו, בנותיו, חתניו, נכדיו, אחיו ומשפחתו.

586

געגרינדעט אין יאהר 1870

געגרינדעט אין יאהר 1870

קויפט — און — פֿערלאַנגט ווינער שטיהל

—— אין אַלע —— מעבעל=געשעפטען

אי׳ פערשידענע פאסאנען גאלאנטעריע=מעבעל ווי אויך זעמטליכע ~~~~

פון דער נאר בעוואוסטער פירמע

TOWARZYSTWO AKC. FABRYKI MEBLI GIĘTYCH

„WOJCIECHÓW"

וועלכע צייכענט זיך אויס מיט איהר סאָלידער, שענער און אייגענאַרטיגער אויספּערטיגונג. ♦ לעצטע נייהייטע. ♦♦ עקזיסטירט פון יאהר 1870.

און מיר בעטען א נוטרע געעהרטע קונדען אכט צו לעגען אויף אונזער פאַבריקס-עטיקעט מיט דער אויפשריפט „WOJCIECHÓW"

גלייכצייטיג מאַכען מיר בעקאַנט, אַז דעם אַליין=פערקויף פון אונזערע אויסאַרבייטונגען

אויף לאדז און לאדזע ווא עוואודזטווא פיהרען די פירמעס:

א. ו. שעראקאוויאק, ב. פרידבערג,

נאפיורקאווסקא 44 צוזאַמען מיט די טראַמוואיען נומ׳ 4 און 17.

פיעטריקאווער 214. טעל. 64-71.

געגרינדעט אין יאהר 1870

געגרינדעט אין יאהר 1870

געגרינדעט אין יאהר 1870

געגרינדעט אין יאהר 1870

ענטשולדיגונג.

דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביי די שוחטים פון נרינעם מאַרק פאר מיין נישט טאַקטישע אויפפיהרונג געגען זיי אין א אויפגערעגטען צושטאַנד.

מיט אַכטונג

מאיר וואָלקאַן.

585

א לערן יונגעל

ווערט געזוכט פון אַנשטענדיגע עלטערן גלייך געצאָהלט גדאנסקא 37 אויפ׳ן הויף ביי פערשט.

199

בײלאַגע צום הײנטיגען נומער

די שול פון הײנט און מאָרגן

אחרי מחלה כבדה שבקה חיים לכל חי בשנת הששים לימי חיי׳ האשה החשובה

נ. ע.

הינדא אשת ר׳ יעקב הכהן ז״ל וויינבערג

(בת ר׳ אהרן ז״ל זיידעל מקאַליש).

הלוי׳ תהיי היום, ביום ו׳, א׳ כסלו, בשעה 12 בצהרים מבית האבל ברחוב ווסכאָדניא 37.

השרויים בצער עמוק

בנה, בנותי׳, חתני׳, כלתה ונכדי׳.

מזמור שיר ליום השבת פ' תולדות

לכבוד ש"ץ הנעלה המהולל ברוב התשבחות מפורסם לשבח טוב אין גומרין עליו את ההלל כבוד שם תפארתו הר' שלמה ראבעץ נ"י.

שמועה טובה תדשן עצמינו
לחנינו בא מחמד-נפשנו
מעיר ריגה הבירה לקהלתנו
הש"ץ הנוהר בשמירת דתנו

רבץ שלמה השר בשירים
בתפלותיו כזוהר הרקיע מזהירים
צהלה ושמחה לזקנים וצעירים

פניו נקדם בתודה וברכה
נעים זמרותיו ברוב הרוחה
חזן שלמד דעת מבינים
סלה מנגינותיו לטוב מזכירים
הכהן פנחס יברכו בברכות
כבוד להמנגן יהלל בשבחות
הנה זה המרנן ברננים
נודע גדלותו לכמה שנים.
הארנשטיין המכיר ומוקיר חזנים.
שמונה עשר חרוזים חיברם
„חי, חי, יודוך" להדפיסם
יום ה' לסדר „הקול קול יעקב" שנת תרפ"ח

פנחס הכהן הארנשטיין. 557

KRESY Codziennie Bliny, Kawior i inne zakąski rosyjskie. Znanej dobroci
obiady z 4 ch dań 2.50 zł.
„ z 3-ch „ 2.— „
Kolacja a la carte po cenach niskich.
— Obsługa szybka. —
Rosyjska Kuchnia 457
6-go Sierpnia 1 Tel. 62-66.

מיין פריינד
ה' **ישראל באמבעל**
צו זיין חתונה
מיט פרל. **קארלא אפאס**
ווינשט א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען
509
מ. שאליט און פרוי.

בברכת מזל-טוב לבבית ובעתיד מזהיר אנו מברכים את ידידתנו
מרים בערעק
לארושיה את בן גילה
מר **ראובן מארדקאוויטש**
תהא דרככם צלחה!
דוב באדזעכאווסקי, אברהם ציגעלבערג,
536 שלמה בייזער, חיים שטערן.

קוואליפיצירטע
קאלדרע=נייהערס
ווערען געזוכט, געגען גוטע פרייזען.
מעדלעך, וואס ווילען ערלערנען אומזיסט דאס פאך און זענען אביסעל בעקאנט אין דער נאדעל-בראנזשע קענען זיך מעלדען ביי 566
ליכטענשטיין, פאלנאצנא 20.

קוואליפיצירטע הערען=
שניידער=ארבייטער
בעשטעלט ערשטע קאטעגאריע
572 ווערען זאפארט געזוכט ביי
קרישטאל, פעטריקאווער 24.

---

2 גרויסע קעלערן
מיט עלעקטריש בעלייכטונג. איינגאנג דירעקט פון הויף, וואו מ'קען אבלעגען 3—4 וואגאן סחורה, איז פון === זאפארט צו פערדינגען. ===
פעטריקאווער 199, רוג קארלא.
צו ערפאהרען ביים ווירט. 522

מאגאזין פון עלעגאנטע
שיך

L. FRIEDLAND CEGIELNIANA **51**
עמפפעהלט צום איצט גן סעזאן א רייכן אויסוואהל פון שיך ווי אויך
באטען און קאלאשען.

האנדווערקער=פעראיין אויף דער פוילי= שער רעפובליק אפט. לאדז, זאכאדניא 66.
אכטונג, מאלער!
זונטאג, דעם 27 נאוועמ. ה. י. קומט פאר אין לאקאל פון פעראיין זאכאדניא 66 **א פערזאמלונג** פון זעלבסטשטענ- דיגע מאלער, אלע ח"ח (אויך נישט-פעררעגיסטרירטע) ווערען געבעטען צו קומען.
די מאלער=סעקציע
ב"ד דער האנדוו.-פעראיין, אפט. לאדז, זאכאדניא 66.

אונזער ליבע פריינדין **רוזשקא גראסמאן** און פאמיליע צוליב'ן טויט פון איהר אונפערגעסליכען
פאטער **יעקב** נ"ע
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען ביילייד
בעלא ביעדאק און
לאניא מאנדראלאנקע. 574

מעטאל-בעטען
דרוטענע און געבעטע מאט- ראצען, קינדער-וואגען בוליג און געגען גוטע בעדינגונגען אין **„DOBROPOL"**
Piotrk. 73 (אין הויף)
ועסטליבע רעפעראטורען ווערען אנגענומען. 100

היילקרא- **קורסען**
...

Dr. med.
A Szmirgeld
נערוון ארצט
עלעקטריזאציעס, ליכטהייל- אפאראטען
Cegielniana 6, tel. 51-89
מפאנגט פון 5—7 אווענד

Dr. med.
I. Dynenson
קינדער-קראנקהייטען
פאלודניאווא 9
טעלעפאן 23-70
צוריקגעקעהרט.
ארצט ... פון 5 ביז 6
... אין דער לעטשניצע „סטלוס"

צו דער חתונה פון אונזער פעראיינס-סעקרעטאר און קאלעגע
ישראל באמבעל
מיט פרל. **ק. אפאס**
וועלכע קומט פאר שבת, דעם 26 ד. ח. ווינשט א הארציגען מזל טוב.
559 **די פערוואלטונג** פון קירזשנער-מייסטער פעראיין אין לאדז.

נאך לענגערע אונטערהאנדלונגען מיט דער ריגער סינאגאגען-געמיינדע, איז מיט שווערע מיה געלינגען צו בעקומען די בעוויליגונג, אז דער

וועלט=בעריהמטער קינסטלער זייער חזן הש"ץ הנעלה הנכבד ה"ר שלמה ראבעץ

זאל צו אונז קומען פון ריגע ספעציעל נאר **אויף איין שבת פ' תולדות.** דער געשעצטער אבער-קאנטאר וועט ביי אונז **דאווענען** אין זאל **פילהארמאניע פרייטאג,** דעם 25/11 בשעה האלב 4 **קבלת שבת** און צומארגענס **שבת,** דעם 26/11 **שחרית** און **מוסף** בשעה 9 מיט בעגלייטונג פון א פערשטארקטען ערשטקלאסיגען **כאר** מיט פערשידענארטיגע איבערראשענדע קאמפאזיציעס.

עס איז נישט צו צווייפלען, אז אונזער לאדזער מוזיקאליש פובליקום ווייסט ווי צו שאצען דעם ווערט פון אזא בעריהמטען ערשטקלאסיגען וועלט-חזן און עס וועט געוויס זיכער יעדען איינציגען פערשאפען אנ'אמת'ען **עונג שבת** תענוג-הרוחני.

כדי צו געבען די מעגליכקייט דעם פובליקום צו הערען דעם בעריהמטען חזן חזן האט דער קאמיטעט רעדוצירט די פרייזען אויף 1 און 2 זל.

איינטריטס-קארטען איז צו בעקומען: 1) פערמיטלער-פעראיין, פיעטריקאווער 64; 2) ביי ה' זעלמאנאוויטש, (קאנדיטארײ) פיעטריקאווער 12; 3) ביי ה' דיאמאנט, נאָ- וואמיעסקא 24 (וואורשט-געשעפט), אין קאפע „צענטראל", פעטריק. 48. 438

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער
פאמיליע גראנעק, צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער מוטער
גענע נ. ע.
המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
שמואל הימעלפארב,
שלמה פערנעבאך,
מרדכי זלמן גאטהעלף. 582

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע **גראנעק** צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון אונזער אונפערגעס- ליכע שוועגערין און טאנטע
ג. ע. גענע
זייט פון גאט געטרייסט!
פאמיליע בוגייסקי.

די אלע, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין אבגעבען דעם לעצטען כבוד מיין אונפערגעסליכע יונגפערשטארבענע פרוי
ראכעלא פיינמעהל נ"ע
(פון דערהיים ביבערמאן)
דריקט אויס זיין איניגסטען דאנק 518 **דער מאן.**

בלעכער=מייסטער=פעראיין לאדז
פעטריקאווער 22, טעלעפאן 48-18.
מיטגלידער און — נישט= מיטגלידער — — מוזען זיך צוליב **צעכען=געזעץ**
תיכף רעגיסטרירען אין פעראיין יעדען **זונטאג** פון 6 ביז 9 אין אווענד.
איילט אייך, ווייל די צייט איז קורץ ביז דעם 15 דעצעמבער.
537 מיט אכטונג די **פערוואלטונג,** פיעטריקאווער 22,

8=ונג שוסטער=מייסטער פון לאדז!
די נאך נישט פעררעגיסטרירטע מיטגלידער און נישט-מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען **שבת** ד. 26/11 ד.י. 6 אווענד אין פעראיינס-לאקאל זאכאדניא 66 צו דער
פערזאמלונג
אין צוזאמענהאנג מיט'ן צעכען-געזעץ.
בעמ.: יעדער איינציגער מייסטער מוז זיך רעגיסטרירען **די צייט איז קורץ!**
די פערוואלטונג.

מיר איבערנעהמען
יעדען קוואנטום
בוימוואלענע סחורות צום ראהען, פארבען, אפרעטורען, ווי אויך לויזע בוימוואלע, אבפאל און קרייץ-שפולען צום פארבען.
Syndycy Tymczasowi masy upadł. Tow. Akc. **JAKÓB KESTENBERG,** Łódź, Nowo-Targowa 29.

שטאפערינס
צום באלדיגען פעררייזען **ווערען געזוכט**
נאך רומעניען
568 מעלדונגען נארוטאוויטשא 9, וואוינונג 4.

אכטונג טישלער=מייסטער!
צוליב דעם **צעכען=געזעץ** געהט שוין די טעג וואס דאס אריין אין קראפט, פאדערען מיר אויף אלע טישלער=מייסטער אויך דרעקסלער און שניצער=מייסטער מיט- גלידער און אויך נישט-מיטגלידער צו רעגיסטרירען זיך אין טישלער-מייסטער פער- איין פאלודניאווע 4 יעדען טאג פון 7 ביז 10 אווענד.

מיר מאכען אויפמערקזאם, אז אין קורצען ווערט די רעגיסטראציע געשלאסען דעריבער ליגט עס אין אייער אייגענעם אינטערעס צו קומען וואס שנעלער רע- גיסטרירען זיך.
מיט אכטונג
די פערוואלטונג. 581

Dr. med. BRAU...

Dr. med. WOLF ...

27.ח, 24 נאווראטא

סאוויעטישע נאטע צו פוילען.

ווארשא, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). דער סאוויעטי-
שער געזאנדטער באגאמאלאוו האט איבערגעגעבען דעם פוילישען אויסערן-מי-
ניסטער זאלעסקי א נאטע, אין וועלכער עס ווערט בעהאנדעלט די לאגע אין
מזרח-איראפע אין צוזאמענהאנג מיט די געשעהענישען אין ליטע. אין דער נא-
טע ווערט אויך אנגעוויזען אויף די מעגליכע קאמפליקאציעס און עס ווערט גע-
זאגט, אז פוילען וועט טראגען די אחריות פאר בלוט-פערגיסונג.

א קאפיע פון דער נאטע איז אויך איבערגעשיקט געווארען דעם ליטווי-
שען אויסערן-מיניסטער.

מיניסטער זאלעסקי האט צוגענומען די נאטע.

פוילענס תשובה אויף דער דאזיגער נאטע וועט ערשט געגעבען ווערען
שפעטער, ווען מארשאל פרעמיער פילסודסקי וועט צוריקקומען פון ווילנע.

בלאק צווישען „וויזוואלעניע" און פ.פ.ס.

ווארשא, 24 (טעלעפאניש) היינט
איז פארגעקומען א זיצונג פון „וויזווא-
לעניע" מיט'ן אנטייל פון געוועזענעם
מיניסטער סקשינסקי.

אויף דער זיצונג איז פעסטגעשטעלט
געווארען, אז דער בלאק צווישען
„וויזוואלעניע" און פ.פ.ס. איז אויף
א גוטען וועג.

דער פראיעקטירטער בלאק צווישען
„וויזוואלעניע"— און פויערים - פארטיי
איז שוין מעהר נישט אקטועל.

———

יידיש-סאוויעטישע פרעסע וועגן ה. ד. נאמבערג

מאסקווא, 24. (יט"א טעלעגראפיש)
די גאנצע יודיש - סאוויעטישע פרעסע
ברענגען גרעסערע ארטיקלען געווידמעט
דעם אנדענקען פון ה. ד. נאמבערג.
דער „עמעס" שרייבט, אז נאמבערג
איז געווען דער טיפישער פארשטעהער
פון יודישען קליינבירגערטום. זיין פוב-
ליציסטיק און סאציאלע ארויסטרעטונגען
דארפען דעריבער נישט גענומען-ווערען
ערנסט. נאמבערג איז אבער געווען א
גרויסער דיכטער און קינסטלער.

———

דעקרעט צו שליסען דעם סיים און סענאט.

ווארשא, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) מאנטאג ווערט
פערעפענטליכט דער דעקרעט וועגען שליסען דעם סיים און סענאט.

„התאחדות" און „מזרחי"
געהען אריין אין בלאק פון נאציאנאלע מינדערהייטען.

ווארשא, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). די „התאחדות"
פון מזרח-גאליציען און „מזרחי" האבען בעשלאסען אריינצוגעהען אין בלאק פון
די נאציאנאלע מינדערהייטען.

די פויליש-דייטשע אונטערהאנדלונגען.

ווארשא, 24 (טעלעפאניש פון אונ-
זער קארעספאנדענט). ביים דירעקטאר
פון האנדעלס-דעפארטאמענט איז היינט
פארגעקומען א „גלעזעל טעע". דער די-
רעקטאר האט גערעדט וועגען פויליש-
דייטשען אפמאך וועגען וואס ער
האט געזאגט, אז הגם איינציגע
ענינים זענען נאך נישט ערלעדיגט,
דאך געהט די אונטערהאנדלונגען
פאראויס און וועלען האבען א גינסטי-
גען אויסגאנג. (ווייטערדיגע ידיעות זעה
4-טע זייט די רעד.)

געשטארבען דער רומענישער פרעמיער בראטיאנו

בוקארעשט, 24 (ספ. טעל.) היינט
7 פריה איז געשטארבען בראטיאנו,
דער רומענישער מיניסטער פרעזידענט.

דער גאנצער קאבינעט האט זיך
תיכף אנגעגעבען אין דימיסיע. די רע-
גענץ האט איבערגעגעבען ווינטילא
בראטיאנו'ן צו שאפען א נייעם קאבי-
נעט מיט איהם אליין אלס פרעמיער.
ווינטילא איז א ברודער פון פער-
שטארבענעם פרעמיער.

בוקארעשט, 24 (ספ. טעל.) די
אלטע רעגירונג האט ארויסגעגעבען
אנ'אויפרוף צום פאלק צו דערהאלטען
די רוה אין לאנד.

א גרויסע פאבריקס-שרפה אין לאדז.

נעכטען 3 ביינאכט איז אויסגעבראכען
א ריזען-שרפה אין דער פאבריק פון
„בלינד געוועהר", וואס געהער צו נא-
וואצקי שענקעוויטשא 72. ס'איז אפגע-
ברענט געווארען די גאנצע פאבריק
מיט אלע מאשינען. אפגעראטעוועט איז
געווארען בלויז די שלאסעריי, וואס
האט זיך געפינען אין פארטער. בעת'ן
שליסען דעם נומער דויערט נאך די
שרפה, פרטים זונטאג.

פון קרן-הקימת-לישראל.
שפענדען לטובת דעם הערצל-וואלד.

אויף דער ברית-מילה-פייערונג, וואס
איז פארגעקומען היינטיגען מיטוואך ביי
ה' גבריאל ראבינאוויץ, זענען געזא-
מעלט געווארען דורך די ה"ה שמואל
רייכמאן און חנוך ראקאוויץ, שפענדען
לטובת דעם „יער-הרצל" ביי פאלגענדע
פערזאנען: גבריאל ראבינאוויץ און פרוי
– 15 זל.; אברהם ראבינאוויץ און
פרוי – 15 זל.; יעקב ראבינאוויץ און
פרוי – 5 זל.; חנות אסאוויצקי – 15 זל.
יצחק שוחט – 10 זל.: משה יעקב פיי-
ערשטיין – 10 זל. אדאלף באנקער און
פרוי – 10 זל.; שמואל רייכמאן און
פרוי – 10 זל.; חנוך ראקאוויץ און
פרוי – 5 זל.; פרוי מאטיל – 5 זל.;
פאמיליע טאוורים (קאוונא) – 5 זל.;
איגנאצי ראסאלסקי – 5 זל.; בלומין
און פרוי–3 זל. און זעליג שוחט 3 זל.

די געזאמעלטע סומע איז בעשטימט
אויף צו פלאנצען ביימער אין הערצל-
וואלד אויפ'ן נאמען פון ניי-געבוירענעם
קינד.

ביי גאל- און לעבער-ליידען

גאלשטיינער און געלבזוכט רעגולירט די
פערדייאונג דאס נאטירליכע ביטערוואַ-
סער

Franciszek Józef

קליגישע ערפאהרונגען בעשטעטיגען,
אז די היילונג טרינק-קור מיט ביטער-
וואסער פון

Franciszek Józef

איז בעזונדערס ווירקזאם, ווען ס'איז
מיט עטוואס הייס וואסער געמישט און
ס'ווערט צומארגענס גענומען אויפ'ן ניכ-
טערן מאגען.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און
סקלאד אפטעטשנעס.

ההסתדרות הציונית בלודז.

580

מחר בשבת, בשעה 5 אחה"צ תערך באולם ההסתדרות הציונית
4
שיחה עברית
על הנושא: „שאלות התרבות העברית".
...צים: ה"ה מ. גרדון, וי. איגם מורשה. הכניסה חנם!

קאנסטיטואנטע זיצונג בײַ דער שטאטישער מאכט אין לאדז

פרעזעס פון שטאט-ראט אינזש. יאן האלצגרעבער.—שטאט-פרעזידענט דעפ. דר. זשעמיענצקי.—וויצע-פרעזידענטען: ראטמ. ראפאלסקי און דר. וויעלינסקי.

די נעכטיגע ערשטע זיצונג פון
...ראט האט ארויסגערופען א גע-
...ע פאראינטערעסירונג אין שטאט.
...ן געווען דערפאר, ווייל ביז דער
...מינוט האט מען נישט געוואוסט
...וואס פארא אפמאכען ס'זענען
... צווישען די גרופירונגען. עס
...ן ארויסגעשטעלט, אז די סא-
...ישע פראקציעס: פ.פ.ס. דייטשע
...פארטיי, „בונד" און „פועלי-
...זענען צווישען זיך אנ'אפמאך און
...שטימען סאלידאריש. ווייטער
...ן זיך ד'ערוואוסט, אז די כ. ד.,
..." און נ. ד. וועלען אנטייל-
... אין די וואהלען פון מאגיסט-
...ענען די נ. פ. ר. האבען גע-
...שלאסען איינגאנצען נישט אנ-
...נעהמען אין די וואהלען. די יו-
...פראקציעס זענען נאך נישט גע-
...ניג צווישען זיך. די ציוניסטען
... מיט די אונפארטייאישע און
...בירגערליכע האבען שוין געהאט
...ך צו געהן צוזאמען און ארויס-
... אלס לאוניק דעם ביזאיצטי-
... פון דער געזונדהייטס-אבטיי-
...לקסאנדער יאעל. די ארטאדאק-
...ען נישט געוואלט איינגעהען
...ר דאזיגער קאנדידאטור און הא-
...געשטעלט די קאנדידאטור פון
...מאן קראסוצקי. נישט זיכער
...ווען די שטימען פון די צווי-
...ער, פון דעם סאנאטאר ד"ר
...וסקי און פון אינוואליד פאוו-

... לאגע עפענט ארום האלב 9
... פרעזידענס וואיעוואודזקי
... צוהאלט א קורצע רעדע וועגען
...ען פון די לעצטע 2 שטאט-ראַ-
... פערבעט אין פרעזידיום די
... צירא נסקי און קאוואלסקי
...ער וואהל-קאמיסיע דעם על-
...מאן י. בערמאן און דעם

יונגסטען שייבלער (דייטשע ארבייטס-
פארטיי).

אין זאל האבען זיך פון 75 ראטמע-
נער געפינען נאר 73, ס'איז נישט גע-
קומען דער ראטמאן מארטינאוויסקי פון
די אונאפהענגיגע סאציאליסטען (וועל-
כער קען נישט זיין קיין ראטמאן ווייל
ער איז א בעאמטער אין מאגיסטראט)
ס'איז אויך נישט געקומען ד"ר אלפרעד
גראהמאן.

דער ערשטער פונקט פון טאג-ארדנונג
איז געווען די וואהלען פון א פרעזעס
פון שטאט-ראט. ס'זענען געמעלדעט גע-
ווארען 2 קאנדידאטורען די סאציאלי-
סטישע פראקציעס האבען געמאלדען די
קאנדידאטור פון אינזש. יאן האלצגרע-
בער (פ.פ.ס.) די כ.ד. מעלדעט די קאנ-
דידאטור פון ביז איצטיגען וויצע-פרע-
זעס וואלטשינסקי, נאך א לענגערע פרא-
צעדור פון צעהלען די שטימען שטעלט
זיך ארויס, אז האלצגרעבער האט בע-
קומען 54 שטימען (פ.פ.ס., דייטשע אר-
בייטס-פארטיי, „בונד", פועלי-ציון, ציו-
ניסטען, „אגודה", אונפארטייאישע,
דייטש-בירגערליכע, דער אינוואליד און
סאנאטאר.

וואלטשינסקי האט בעקומען 14 שטי-
מען („כ.ד.", „נ.ד.", „רעסורסא" און
די 2 הויז-בעזיצער).

לעדיגע צעטעלען זענען אפגעגעבען
געווארען 5 (נ.פ.ר.)

אזוי ארום איז אלס פרעזעס פון
שטאט-ראט געוועהלט געווארען אינזש.
יאן האלצגרעבער.

די גאלעריע נעהמט אויף דעם רע-
זולטאט מיט הילכיגע אפלאדיסמענטען,
אינזש. האלצגרעבער נעהמט איבער
דעם פארזיץ און האלט א לענגערע
רעדע, אין וועלכער ער דאנקט פאר'ן
צוטרוי.

דאן ווערען בעשטימט די געהאלטען
פאר פרעזידענט, וויצע-פרעזידענטען און
לאוניקעס: אויפ'ן פארשלאג פון פ.פ.ס.
ווערט בעשלאסען, אז די געהאלטען זאל
זיין דיזעלבע, וואס ביז איצט, פרעזי-
דענט 1,400 זלאטיס מיט 20 פראצענט
צושלאג אויף רעפרעזענטאציע-הוצאות,
וויצע-פרעזידענטען 1200 זלאטיס און
לאוניקעס צו 900 זלאטיס א חודש.

דאן טרעט מען צו צו די וואהלען
פון א פרעזידענט. די סאציאליסטישע
פראקציעס לעגען פאר די קאנדידאטור
פון דעפ. בראניסלאוו זשעמיענצקי, די
כ. ד. – די קאנדידאטור פון לאוניק
קולאמאוויטש.

די וואהלען געבען פאלגענדע רע-
זולטאטען דעפ. זשעמיענצקי 53 שטי-
מען (דיזעלבע וואס פריהער) קולאמא-
וויטש 14, ליידיגע צעטלען – 5. דעפ.
זשעמיענצקי (פ.פ.ס.) איז אלזא געוועהלט
געווארען אלס לאדזער פרעזידענט.

די וואהלען פון די וויצע-פרעזידענ-
טען געבען פאלגענדע רעזולטאטען. רא-
פאלסקי (פ.פ.ס.) 50 שטימען (די „אגודה"
האט אפגעגעבען ווייסע צעטלען), קו-
לאמאוויטש (כ. ד.) 12 שטימען, לעדיגע
11 שטימען צווייטער וויצע-פרעזידענט
ד"ר וויעלונסקי – 40 שטימען (די יודען
און בירגערליכע דייטשען האבען זיך
אפגעהאלטען פון שטימען) קולאמאוויטש–
12 שטימען, לעדיגע – 20 שטימען.

אזוי-ארום זענען אלס וויצע-פרעזידענ-
טען געוועהלט סט. ראפאלסקי און ד"ר
וויעלינסקי (ביידע פ.פ.ס).

צו די וואהלען פון לאוניקעס ווערען
ארויסגעשטעלט 3 ליסטעס: נומער 1 –
כ. ד., נומער 2 – פעראייניגטע סאציא-
ליסטישע פראקציעס און נומער 3 –
פעראייניגטע יודישע ליסטע.

אזוי-ארום איז קלאר געווארען, אז
די „אגודה" האט זיך דאך פעראייניגט
מיט די ציוניסטען און אונפארטייאישע.
ס'איז שוין געווען בעשטימט, אז אויך
אדוו. ווייצמאן און בירגערליכע דייטשען
וועלען שטימען פאר דער יודישער ליס-
טע. ס'איז געווען כמעט ווי זיכער, אז
די יודישע ליסטע וועט בעקומען 2
לאוניקעס. אויף די ערשטע ערטער זע-
נען געשטאנען אלעקסאנדער יאעל און
מענדעל קראסוצקי. די נ. פ. ר. האט
אבער דאס נישט געקענט פערטראגען
און האבען צוגעווארפען 2 שטימען די
כ. דעקעס.

די וואהלען פון לאוניקעס האבען
געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען: ליסטע
נומער 1 האט בעקומען 16 שטימען 2
לאוניקעס: אדאמסקי און דעפ. האראש,
נומער 2 – 5 לאוניקעס: קאפטשינסקי,
פורטאל, קוק, ד"ר מארגאליס און איז-
דעבסקי. ליסטע נומער 3 – 1 לאוניק.
אל. יאעל.

אזוי-ארום האבען די יודען אין ניי-
עם מאגיסטראט 2 לאוניקעס: ד"ר
מארגאליס „בונד" און אל. יאעל ציו-
ניסט.

נאכ'ן ענדיגען די זיצונג האט די
גאלעריע געזונגען „טשערוואני-שטאנדאר"

* * *

די אנהענגער פון דער גע'פסל'טער
ליסטע 5 האבען געפרובט, ביי דער
געלעגענהייט פון דער ערשטער שטאט-
ראט- זיצונג איינצוארדנען א דעמאנ-
סטראציע,— פאר'ן בנין פון שטאט-ראט
כדי צו פראטעסטירען פאר דעם פסלען
זייער ליסטע, די פאליציי האט אבער
צוטריבען די דעמאנסטראנטען און עט-
ליכע פערזאן ארעסטירט.

APARATY i CZĘŚCI
typu Rathe-Radio
Komis sprzedaż
E. EPSTEIN, Narutowicza № 18.

מעלדונג.

———

פון דער ארג. פון ציוניסטען-רעוויזיא-
ניסטען אין לאדז.

די ארג. פון ציוניסטען-רעוויזיאניסטען אין
לאדז, מאכט בעקאנט, דאס שבת דעם 26.
נאוועמבער ו. מ. 8.15 א זייגער אין אווענד
וועט פארקומען אין לאקאל פון דער ציוניס-
טישער ארגאניזאציע (ציגעל-גאס 4) דער 4
פון דער רייה רעפעראט פונ'ם ציקל: „די גע-
שיכטע פון ציוניזם" פונ'ם ה' פראפ. וואנדער.

נאכ'ן רעפעראט א דיסקוסיע.

אריינגאנג פריי פאר אלע.

578

וואס קומט פאר אין מאגאזין-שניידער-מייסטער פעראיין?

שבת 7 א זייגער אווענד א פערזאמלונג פון מארינארקעס- און פארלעך-שניידער. ס'וועלען בעהאנדעלט ווערען פראגען וועגען צעך און פאך-פראגען.

זונטאג 8 א זייגער אווענד א פערזאמלונג פון דאמען-פאך. פראגען צו בעהאנדלען וויכטיגע ערשטקלאסיגע. קומט און מיר וועלען זיי לעזען!

אלע מיטגלידער פון מאגאזין-שניידער-פעראיין ווערט אויפמערקזאם געמאכט דאס דער פעראיין האט ארויסגעלאזט א קאלענדאר אויפ'ן יאהר 1928 מיט אנ'אייגענעם עמבלעם און מיט א קורצען געשיכטליכען איבערבליק פון דער ערשטער ענטשטעהענדער שניידער-חברה „חיטים" ביז'ן היינטיגען טאג. אין אלע שטובען פון אונזערע מיטגלידער מוזען זיך געפונען אונזערע קאלענדארען.

רעגיסטראציע צום צעך קומט בסדר נאך פאר:

פערוואלטונג
פון מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין
אליע ערשטער מאי 2.

584

אונטערשריבן פויליש-דייטשער פראָטאָקאָל

הסכם וועגען אַלע האַנדעלס-פּאָליטישע ענינים.

וואַרשאַ, 24 (טעלעפאָניש) אין דייטשען אויסערן-מיניסטעריום איז אונטערגעשריבען געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל, וועלכער ענטהאַלט דעם רעזולטאַט פון די געשפּרעכען, וואָס זענען פאָרגעקומען אין בערלין פון 17 ביז 23 נאָוועמבער צווישען אויסערן-מיניסטער שטרעזעמאַן און דעם נאַטשאַלניק פון דעפּאַרטאַמענט ד"ר יאַצקאָווסקי.

דער פּראָטאָקאָל ענטהאַלט די אַלגעמיינע ריכטליניעס פון די נאָהענטסטע אונטערהאַנדלונגען, וועלכע וועלען זיך אָנהויבען די קומענדיגע וואָך אין וואַרשאַ. דאָס אונטערשרייבען פון דעם דערמאָהנטען פּראָטאָקאָל הייסט, אַז ס'איז געקומען צו אַ הסכם אין אַלע האַנדעלס-פּאָליטישע ענינים, די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועלען זיין ריין ווירטשאַפטליכע.

נעכטען זענען אויך פערעפענטליכט געוואָרען אָפיציעלע קאָמוניקאַטען פון דער פּוילישער און דייטשער רעגירונג, אַז די צאָל-מלחמה צווישען דייטשלאַנד און פּוילען האָט אויפגעהערט. מיט די ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען וועט מצד פּוילען אָנפיהרען ד"ר יוליאַן טוואַרדאָווסקי.

פּרטים פון די אַנטי-יודישע עקסצעסען אין אונגאַרן

בודאַפּעשט, 24 (ספּ. טעל.) פון אונגאַרן קומען ווייטער אָן אַלאַרמירענדע ידיעות וועגען אַנטיסעמיטישע אונרוהען אין די אוניווערזיטעטען אין דער פּראָווינץ. אין פינפקירכען זענען פאָרגעקומען עקסצעסען אויף אַלע פאַקולטעטען. די סטודענטען פון די נאַציאָנאַליסטישע אָרגאַניזאַציעס האָבען זיך אַריינגעריסען אין די פערמאַכטע זאַלען און האָבען אַרויסגעטריבען די יודישע סטודענטען, שלאָגענדיג זיי מיט שטעקענס און קאָלבעס. איין יודישער סטודענט האָט אַרויסגענומען אַ רעוואָלווער און מיט דעם הענטעל פערוואונדעט איינעם פון די אָנפאַלער. דער דאָזיגער יוד איז צושלאָגען געוואָרען ביז בלוט. אין דער פינפקירכענער קליניק האָבען זיך די יודישע סטודענטען פערבאַריקאַדירט אין איינעם פון די זאַלען. די נאַציאָנאַליסטישע סטודענטען האָבען זיך דאָך אַריינגעריסען אין דעם זאַל צובראָכען די טישען און בענק און שטאַרק צושלאָגען אַלע יודען. ס'איז געוואָרען אַ שטאַרקע פּאַניק און עטליכע סטודענטען האָבען געוואָלט אַרויסשפּרינגען פון די פענסטער. די צוהערערינס פון אוניווערזיטעט זענען געקומען צו הילף די יודישע סטודענטען און אונטער זייער שוץ האָבען די יודישע סטודענטען פערלאָזען די געביידע.

ס'וועלען אויך געמעלדעט וועגען בלוטיגע עקסצעסען אין שעגעדין. אין בודאַפּעשטער אוניווערזיטעט איז רוהיג. די יודישע סטודענטען זענען נישט געקומען אין אוניווערזיטעט אַריין. דער רעקטאָר פון אוניווערזיטעט האָט אויפגעפאָדערט די סטודענטען זיך צו פערהאַלטען רוהיג. אין געגענפאַל וועלען געגען די אָנפאַלער אָנגענומען ווערען שטרענגע מיטלען.

ערב סיום-וואַהלען

דאָס בעוואוסטזיין, אַז די וואַהלען צום סיים זענען פאַר דער טיר, האָבען געווירקט אויף דער אַקטיוויטעט פון פערשידענע ריכטונגען, וועלכע האָבען אונטערגענומען די וואַהל-אַקציע אין איהר גאַנצען פערנעהם אומעטום קומען פאָר זיצונגען פון קאָמיטעט, קרייז-קאָמיטעטען און לאַנד-קאָמיטעטען.

דער פּאַרטיי-כאַאָס איז דאָסמאָל פיל גרעסער ווי דאָס איז געווען בעת די וואַהלען אין יאָהר 1922. דעמאָלס האָט די רעגירונג געשפּילט די ראָל פון אַן אָבסערוואַטאָר און אַלס רעגירונג נישט געווען אַנגאַזשירט אין די וואַהלען.

אין יאָהר 1922 איז אויף רעכטס געוועזן געשלאָסען אַ בלאָק דאָס אַזוי גערופענע „אַכטעל". צום בלאָק האָבען געהערט די ענדעקעס, כ. ד. און כ. נ. דער דאָזיגער בלאָק האָט אַדורכגעפיהרט 163 מאַנדאַטען. דאַן איז געווען די צענטרום-גרופּע פון סקולסקי, וועלכע האָט געהאַט אַ פולשטענדיגע מפּלה און אַדורכגעפיהרט נאָר 1 דעפּוטאַט. „פּיאַסט" איז דעמאָלט בעטראַכט געוואָרען אַלס „צענטראָלצוו" און בעקומען 70 מאַנדאַטען. נ.פּ.ר. האָט אַדורכגעפיהרט 18 דעפּוטאַטען, „וויזוואָלעניע" 49 מאַנדאַטען, פּ.פּ.ס. 41, אָקונס-גרופּע 4 און קאָמוניסטען — מאַנדאַטען.

דאָס „16" וואָס איז בעשטאַנען פון אַ בלאָק פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען האָט בעקומען 66 מאַנדאַטען. אַחוץ דעם האָבען די יודען אין מזרח-גאַליציען צוליב דעם באָיקאָט פון די אוקראַינער אַדורכגעפיהרט 15 דעפּוטאַטען.

איצט איז די סיטואַציע גאָר אַנ'אַנדערע. וועגען אויפלעבען דאָס „אַכטעל" איז דערווייל קיין רייד נישט. צו אַזאַ בלאָק שטרעבען נאָר די ענדעקעס, וועלכע האָבען אין פאָריגען סיים געהאַט אוש 100 דעפּוטאַטען. אויך סטראָנסקי וואָלט געוואָלט אַזאַ בלאָק, אָבער ער האָט אָנגעטראָפען אויף גרויסע חלוקי-דעות אין זיין אייגענער ריכטונג, דערפאַר וועט דאָסמאָל געשאַפען ווערען אַ גרויסער קאָנסערוואַטיווער בלאָק, וועלכער וועט בעשטעהען פון „פּראַוויצאַ גאַראָדאָוואַ" און „גרופּאַ זאַכאָוואַוטשאַ".

כ. ד. קען זיך נישט צופּאַסען קיין שותּפים, די גרויסע מעהרהייט איז נעגען שליסען אַ בלאָק מיט די ענדעקעס, ס'זענען אָבער פאַרהאַן אַלע סמנים, אַז די כ. ד. זאָלען שליסען אַ בלאָק מיט „פּיאַסט". אין „פּיאַסט" איז די לאַגע אינגאַנצען נישט אויפגעקלערט, ס'פאַלען כסדר שפּענער פון דעם פּיאַסטישען וואַלד. מ'רייסט שטיקער פון איהם. מ'ווערט פאָראויסגעזעהען, אַז וויטאָס וועט מעהר נישט ציהען די צאָהל מאַנדאַטען ווי ביז איצט, צוליב דערזעלבער שפּאַלטונגס-סיבה ווערט אויך פאָראויסגעזעהען די מפּלה פון די נ.פּ.ר.

די פּ.פּ.ס. האַלטען, אַז זיי האָבען גרויסע שאַנסען דורכצופיהרען זעהר פיל מאַנדאַטען. צוליב דעם האָבען זיי אָפּגעוואָרפען דעם פאָרשלאַג וועגען שאַפען אַ לינק-דעמאָקראַטישען בלאָק, זיי אונטערהאַנדלען נאָר מיט דער „וויזוואָלעניע".

אַ נייער פאַקטאָר, וועלכער איז אין יאָהר 1922 נישט געווען, זענען איצט די נייע גרופּען, וועלכע אונטערשטיצען אָהן שום בעוואָרענישען די איצטיגע רעגירונג פון מאַרשאַל פּילסודסקי. דאָס זענען די גרופּען פון סענ. באַיקאַ, פּויערים ריכטונג, „אַרבייטס-פּאַרטיי" און דער „פאַרבאַנד צו סאַנירען די רעפּובליק", די דאָזיגע גרופּען, וועלכע וועלען ווערען אונטערשטיצט דורך לעגיאָנערין, אינוואַלידען, געוועזענע מיליטער-לייט א. א. וועלען איצט זיין גענוג שטאַרק, ווייל זיי וועלען געניסען פון הנחות מצד דער רעגירונג.

אויך די קאָמוניסטען גרייטען זיך צו די וואַהלען, זוכענדיג ענטשפּרעכענדע שותּפים צווישען די לינקע פּאַרטייען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען וועלען דאָסמאָל אויך נישט געהען צו די וואַהלען אַזוי איינינג, ווי דאָס איז געווען אין יאָהר 1922. ביי די יודען איז נאָך נישט פערהאַן קיין הסכם אין דער פראַגע ס'איז שוין זיכער, אַז די אָרטאָדאָקסען וועלען צו די וואַהלען נישט געהען אין בלאָק פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, אין דעם דאָזיגען בלאָק וועלען אויך פעהלען די סאָציאַליסטישע גרופּירונגען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, וועלכע זענען ביי די פריהערדיגע וואַהלען יאָ געגאַנגען אינ'ם בלאָק.

אַזוי שטעלט זיך איצט פאַר די לאַגע, פערשטעהט זיך, אַז ס'זענען מעגליך נאָך פערשידענע ענדערונגען, איינס איז אָבער קלאָהר. דער קאַמף וועט זיין פיל שווערער און פערביטערטער ווי ביי די פריהערדיגע וואַהלען.

ד.

סטאַניסלאַוו פּשיבישעווסקי

דער פערשטאָרבענער פּוילישער שריפטשטעלער.

מיר האָבען שוין טעלעגראַפיש מיטגעטיילט, אַז ס'איז פּלוצלונג געשטאָרבען אויף אַ האַרץ-שלאַג דער בעריהמטער פּוילישער שריפטשטעלער סטאַניסלאַוו פּשיבישעווסקי, אין 60-טען יאָהר פון זיין לעבען. פּשיבישעווסקי איז געשטאָרבען הינטער אינאָוורָאַצלאַוו אין פּאָמערן, אין גוט פון ה' זניאַניעצקי, וואו ער האָט געוויילט זינט עטליכע טעג, צוגרייטענדיג זיך צו זיינע פאָרלעזונגען וועגען דעם דיכטער יאַן קאַספּראָוויטש, וואָס ער האָט געזאָלט האַלטען אין די נאָהענטסטע טעג אין קראַקאַ און אין פּויזען. פּשיבישעווסקי וועט קומען צו קבורה אין דאָרף גורא הינטער אינאָווראָצלאַוו, פון וואַנען עס שטאַמט די פאַמיליע פּשיבישעווסקי.

דער טאָג פון דער לויה איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט.

* * *

סטאַניסלאַוו פּשיבישעווסקי איז געבוירען געוואָרען דעם 6-טען מאַי 1868 אין לאָיעוו נעבען אינאָוראָצלאַוו. נאָכ'ן ענדיגען אַ מיטעל-שולע אין טאָרן האָט ער שטודירט אַרכיטעקטור אין בערלין און שפּעטער — פּסיכאָפיזיאָלאָגישע וויסענשאַפטען. אין די 90-ער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט האָט ער זיך אַריינגעוואָרפען אין דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג און איבערגענומען נאָך דאַשינסקי'ן און סטאַניסלאַוו גראַבסקי'ן די רעדאַקציע פון „גאַזעטאַ ראָבאָטניטשאַ". ער האָט זיך אָבער באַלד אַרויסגעצויגען פון דער דאָזיגער בעוועגונג און זיך געווידמעט דער שריפטשטעלערטעטיגקייט. אָנגעהויבען האָט ער מיט מייסטערהאַפטע שטודיעס וועגען מוזיק, אידעאַליזירענדיג בעזונדערס שאָפּענ'ען. די דאָזיגע שטודיעס, ווי אויך אַ גאַנצע רייהע פון זיינע ערשטע בעלעטריסטישע ווערק האָט ער געשריבען אויף דייטש. ערשט אין יאָהר 1898 האָט ער נאָך אַ לאַנגער נסיעה איבער פערשידענע לענדער זיך בעזעצט אין קראַקאַ און אָנגעהויבען שרייבען אויף פּויליש. זייט דאַן האָט ער אָנגעשריבען מצהערע דראַמעס, גרעסערע און קלענערע ערצעהלונגען. ווי אויך פיל קריטישע אָבהאַנדלונגען. ערשט אין פאָריגען יאָהר איז אין טעאַטער „נאַראָדאָווי" אויפגעפיהרט געוואָרען זיינע אַ נייע דראַמע „דער נקמה-נעהמער".

נאָך דער מלחמה האָט פּשיבישעווסקי געוואוינט אין דאַנציג, וואו ער האָט פערדינט אויף חיונה, אַרבייטענדיג אַלס באַהן-בעאַמטער. די לעצטע דריי יאָהר האָט ער געוואוינט אין וואַרשאַ, בעקומענדיג אַ דירה אין שלאָס, אין "פּאַלאַץ פּאָד בלאַכאָן". אין די לעצטע יאָהרען האָט זיך זיין געזונד-צושטאַנד שטאַרק פערערגערט. ער איז אָפּט שווער קראַנק געווען. די פאָרלעזונגען. וואָס ער האָט געהאַלטען אויף דער פּראָווינץ, בכדי צו פערדינען אויף חיונה, האָבען ביי איהם שוין צוגענומען די לעצטע כוחות. זיין טויט האָט אַרויסגערופען אַ טיפען טרויער אין גאַנצען לאַנד.

* * *

רער פערשטאָרבענער סטאַניסלאַוו פּזשיבישעווסקי האָט געשאַפען אַ נייע עפּאָכע אין דער פּוילישער ליטעראַטור. ער איז אַריינגעטרעטען אין דער פּוילישער ליטעראַטור שוין אַלס אַ בעקאַנטער דייטשער שריפטשטעלער, אַ „גענ יאַלער פּאָלע", וועלכער האָט געהאַט אַ גרויסע השפּעה אויף דער בערלינער באָהעמע מיט אַ יאָהר 30 צוריק. צו דער פּוילישער ליטעראַטור איז ער געקומען מיט נייע אונפּאָפּולערע שטרעמונגען. פון סאַטאַניזם, פאַטאַליזם, אָקולטיזם, אין וועלכע ער האָט עוסק געווען יאָהרען-לאַנג און וועלכע ער האָט טראָץ דעם שטאַרקען ווידערשטאַנד פון די „אַלטע", געוואָלט פערפּלאַנצען אין פּוילען פאַר יעדער פּרייז. זיין טיפע נייגונג צו די „געהיימע וויסענשאַפטען" האָט ער געבראַכט צום אויסדרוק אין זיינע צאָהלרייכע ווערק, וועלכע האָבען אויפגעברויזט אַ גאַנצען דור לעזער אין פּוילען און אויך מחוץ פּוילען. זיינע שטודיען אויף דעם דאָזיגען געביט האָבען איהם דערפיהרט צו דער יודישער קבלה, וועלכע ער האָט אין די לעצטע יאָהרע פלייסיג געלערנט ביי אַ יודישען שריפטשטעלער ש. בלום אין דאַנציג.

איבערהויפּט האָט פּזשיבישעווסקי געהאַט אַ זעהר וואַרימע בעציהונג צו יודען און יודענטום.

זיין גאַנצער אידעען-גאַנג, אַלע זיינע אויפפאַסונגען וועגען אינדיווידועלע און געזעלשאַפטליכע פּראָגען זענען אַרויסגעפלאָסען פון זיין טיפען גלויבען אין דעם כח פון אונטער-בעוואוסטזיין. מיט זיינע ווערק האָט ער זיך פערשאַפט בעגייסטערטע אָנהענגער, אָבער אויך פערביסענע פיינד. ערשט אין די לעצטע יאָהרען זענען זיינע געגנער שטיל געוואָרען, און ערשט אין די לעצטע יאָהרען האָט ער אויך זוכה געווען צו דער אָפיציעלער אָנערקענונג אַלס אַלט-מייסטער אין דער פּוילישער ליטעראַטור.

ער האָט זיך נאָך געגרייט צו אַ גאַנצער רייה אַרבייטען. ער האָט געהאַט אין פּראָיעקט אַ פּאָר דראַמעס, ווי אויך צוויי טיילען צו זיין בעקאַנטער ערצעהלונג „דאָס געשריי", וועלכע ער האָט געוואָלט אויסנעשטאַלטען אין אַ טרילאָגיע, ז'ער טויט האָט איהם, דעם אייביג זוכענדען, דעם אייביג אונרוהענדען, אַרויסגעריסען אין מיטען דער אַרבייט.

י. אַ. לייזעראָוויטש

(איזידאָר לאַזאַר)

פּאַריז, 29 דאָ איז געשטאָרבען נאָך אַ קורצער קראַנקהייט דער בעוואוסטער יודישער זשורנאַליסט און שריפטשטעלער י. אַ. לייזעראָוויטש (איזידאָר לאַזאַר).

*

י. אַ. לייזעראָוויטש איז דעם פערגאַנגענעם שבת קראַנק געוואָרען. מען האָט איהם אָפּערירט. נאָך דער אָפּעראַציע איז אַריינגעטרעטען אַ בעדייטענדע בעסערונג אין זיין געזונד-צושטאַנד, אַזוי, אַז מען האָט געהאַט די בעסטע האָפנונגען. די ידיעה וועגען זיין טויט האָט דעריבער אַלעמען איבעראַשט.

י. אַ. לייזעראָוויטש איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1883 אין קאָוונאָ. ער האָט געלערנט אין אַ ישיבה, געשמ'ט אַלס עלוי און בעקומען סמיכות רבנות. שפּעטער האָט ער זיך אַריבערגעוואָרפען צו וועלטליכע למודים און אין משך פון 2 יאָהר אַדורכגעמאַכט דאָס פּראָגראַם פון 8 קלאַסען, בעקומענדיג אַ מאַטורע אין אַ רוסישער גימנאַזיע. זיין שריפטשטעלערישע טעטיגקייט האָט ער אָנגעהויבען גלייכצייטיג אין דער העברעאישער און יודישער שפּראַך. ער האָט מיטגעאַרבייט אין אַ גאַנצער רייה צייטונגען און זשורנאַלען ווי אין „טאָג" (פּעטערבורג), „יודישע שטימע" (ריגאַ), „היינט" (וואַרשאַ). אין וואַרשאַ האָט ער אויך אַ געוויסע צייט רעדאַגירט די „ראָמאַן - צייטונג" און אַרויסגעגעבען העברעאישע לעהר-ביכער.

אין יאָהר 1912 איז י. אַ. לייזעראָוויטש אַריינגעטרעטען אין לייפּציגער אוניווערזיטעט און שטודירט מעדיצין. בעת'ן אויסברוך פון וועלט-קריג, אין יאָהר 1914 האָט ער געמוזט איבעררייסען זיין שטודיום אין לייפּציג, האָט זיך צוריקגעקעהרט קיין רוסלאַנד און אָנגעהויבען שטודירען יוריספּרודענץ אין פּעטערבורגער אוניווערזיטעט. אין פּעטערבורג איז ער אויך געוואָרען איינער פון די נאָהענטסטע מיטאַרבייטער פון „וואָסכאָד". נאָך דער באָלשעוויסטישער איבערקעהרעניש איז ער אַוועקגעפאָהרען אין זיין געבורט-שטאָט קאָוונאָ, וואו ער האָט געגרינדעט און רעדאַגירט די „יודישע שטימע", מיט וועלכער ער איז געשטאַנען אין פערבינדונג ביז זיין טויט.

פון קאָוונע האָט לייזעראָוויטש זיך אַוועקגעלאָזט קיין בערלין און שפּעטער קיין פּאַריז, וואו ער איז געוואָרען קאָרעספּאָנדענט פון ניו-יאָרקער „פאָרווערטס" און האָט אויך מיטגעאַרבייט אין „פּאַריזער היינט", שרייבענדיג אויך פון צייט צו צייט פאַר'ן וואַרשעווער „היינט". בעזיצענדיג אַ שטאַרקע בקיאות אין דער יודישער געשיכטע און האָבענדיג פיל פערשטענדניש פאַר אַלטערטימליכקייטען, האָט לייזעראָוויטש זיך פעראינטערעסירט מיט די אַמאָליגע גרויסע יודישע קהלות אין פראַנקרייך, געמאַכט אַ רייזע איבער די געגנענדען און זיי מייסטערהאַפט בעשריבען.

דער פערשטאָרבענער איז געווען איינער פון די טיכטיגסטע, פעהיגסטע און פּרוכטבאַרסטע יודישע זשורנאַליסטען. זיין אונגעריכטער, כמעט פּלוצלינגער טויט האָט אַרויסגערופען אַ טיפען טרויער ביי זיינע פיל נאָהענטע פריינד אין וואַרשאַ און אין אַנדערע שטעט און ביי די טויזענדער, טויזענדער לעזער, וואָס האָבען געלעזען זיינע אַרטיקלען, פעליעטאָנען, ערצעהלונגען. ער האָט פערי'תומ'ט אַ פרוי מיט אַ קינד.

LEKARZ-DENTYSTA
N. KACENBOGEN-PADWA
Cegielniana Nr. 12.
przyjmuje od 10–1 i od 4–6.

דיקטאטור, דיקטאטאר און פאלקס-ווילען

פון דעפ. דר. י. ראזענבלאט

פאליטישע און סאציאלע ערשיינונגען זענען אונטערגעווארפען בעשטימטע לאגישע קאנסעקווענצען, וואס לאזען זיך פערגלייכען מיט די נאטור-גרענעצען אויפ'ן פיזישען געביט. ווען מ'בעאבאכטעט גענוי די ענטוויקלונג און דעם גאנג פון דעם מין געשעהענישען, קען מען זעהר אפט פאראויסזאגען וואס פארא געשטאלטען זיי וועלען מיט דער צייט אננעהמען און צו וועלכע ענדע רעזולטאטען זיי וועלען פיהרען. אזוי ווי ביי דער ערשטער ידיעה וועגען שטורם אויף דער פאריזער באסטיליע האט געטע געקענט אויסרופען: „סהויבט זיך אן א ניי בלאט אין דער מענשליכער געשיכטע!" אזוי האבען געקאנט די צייט-גענאסען פון דער פראנצויזישער רעוואלוציע, וואס האבען מיטבעאבאכטעט די איינצעלנע פאזען פון דער דאזיגער היסטארישער ערשיטערונג פאראויסזאגען אז זי וועט דערפיהרען צו דער ענשטעהונג פון א מאנארכיע.

אונזער צייט, וואס איז אזוי רייך אין איבערקערעגישען פון פערשידענער נאטור, שטעלט מיט זיך פאר א זעלטענעם און דאנקבארען פארשונגס-געביט, וואס איז זעהר אינטערעסאנט פאר די יעניגע, וועלכע זענען געוואוינט קריטיש צו בעטראכטען די פערשידענע עקספערימענטען, וועלכע דער מענשליכער גייסט מאכט דורך אויף זיין וועג צו דערגרייכען די בעסטע וועלט-ארדנונג. קליינליכע געמיטער זענען געוואוינט אלץ צו דערקלערען מיט צופאלען אדער אין בעסטען פאל מיט אמביציעס פון יחידים. מ'בעאורטיילט אויך אויף אזא אופן די טעטיגקייט פון איינעם פון די שטארקסטע כאראקטערען, וואס זענען פארגעטראטען אין דער נאכקריגסצייט.

פיל ווילען זעהען אין מוסאליני'ן א פאליטישען אוואנטוריסט, וועלכער לאזט זיך לייטען פון זיין אונגעהייערער אמביציע. זיינע דערגרייכונגען ערקלערט מען מיט גליקליכע צופאלען; מ'בעטראכט איהם פאר א גליקליכען אזארט-שפילער, מ'ווייזט אן, אז זיין גאנצע אונטערנעמונג צו פערכאפען די מאכט איבער 40 מיליאן מענשען, האבענדיג אין זיין רשות אין בעסטען פאל עטליכע צעהנדליג טויזענד אנהענגער, איז געווען נישט מעהר און נישט וועהניגער, ווי אנ'אוואנטורע אין גרויסען פערנעהם, וועלכע איז צופעליג געלונגען, וועלכע האט אבער פונקט אזוי געקענט אויך נישט געלונגען.

דאס איז א טעות: מוסאליני דער אמאליגער אנארכיסט און רעוואלוציאנער, דער שפעטערדיגער סאציאליסט און בעגייסטערטער קריגס-קעמפער איז געווען א גוטער פסיכאלאג. ער האט פערשטאנען, אז אין א לאנד, וואס איז צושמעטערט נאך דער מלחמה, צושמעטערט כמעט ביז צו אנארכיע, וואו עס האבען זיך נישט געפינען קיין שום בעדייטענדע פאלקס-פיהרער, איז לייכט געוועזען צו פערכאפען די מאכט אין זיינע הענד אפילו מיט א קליינער צאהל מיטהעלפער, ווען מ'האט נאר געהאט דערצו דעם נויטיגען מוט.

אפשאצענדיג גענוי די הערשענדע אפאטיע, די בענקשאפט נאך א שטארקען מענשען, אפשאצענדיג גענוי דעם איטאליענישען טעמפעראמענט, וואס לאזט זיך לייכט דערהיצען דורך געוואגטע טאטען און פייערדיגע רעדעס, האט ער גוט אויסגערעכענט, אז זיין אונטערנעהמונג וועט איהם געלינגען, און ווירקליך — דאס גאנצע לאנד האט זיך פאסיוו פערהאלטען און צוגעזעהען ווי די פאר צענדליג טויזענדער שווארצע העמדלעך האבען איבערגענומען די הערשאפט פון קעניג, פון דער ציווילער מאכט און פון דער הונדערטער טויזענדיגער ארמעי.

זייט'ן דאזיגען מאמענט זענען פערגאנגען שוין עטליכע יאהר, מוסאליני איז געווארען א פראגראם, כמעט א אידעאל פאר אנדערע, וואס מאכען נאך אין קלענערען מאסשטאב, אויף אנ'ערגערען אדער בעסערען אופן זיינע ביישפילען. מוסאליני'ס פראגראם בעשטעהט אין דעם, אז דאס פאלק איז נישט בכח מיט זיך אליין צו רעגירען, ס'בעזיצט נישט די נויטיגע פעהיגקייטען דערצו; ס'מוז הערשען א ווילען, איין ווילען, וועלכער ווייסט בעשטימט, וואס איז נוצליך אדער שעדליך פאר'ן פאלק, און די גאנצע בעפעלקערונג פון לאנד מוז זיך אונטערווארפען דעם דאזיגען מאכט-פאקטאר, מאראלישע מאטיווען עקזיסטירען נישט פאר מוסאליני'ן, ער גלויבט נאר — און דאס ערקלערט ער גאנץ אפען — אין דעם כח פון דער מאטעריעלער מאכט. ער בעזייטיגט אהן סענטימענטען אלץ, וואס שטעלט זיך איהם אויפ'ן וועג, נישט אפשרעקענדיג זיך פאר קיין שום מיטלען; ער פערפאלגט זיינע געגנער מיט'ן גרעסטען טעראר, פערמשפט זיי צום טויט, ווארפט זיי אריין אין געפענגנישען, ער צושטערט יעדען שפור פון פארלאמענטארישען לעבען, מיט איין ווארט, ער הערשט ווי אנ'עכטער דיקטאטאר, ווי אנ'אזיאטישער סאטראפ.

דער דאזיגער מענש מיט'ן אונגעהויערען ווילען, מיט דער שטארקסטער ענערגיע בויט אויף די איטאליענישע מלוכה אויף א נייעם סיסטעם, וועלכע שטיצט זיך אויף איין איינציגען פונקט, און דער פונקט הייסט — מוסאליני. ס'איז מעגליך, אז מאנכע פון זיינע רעפארמען זענען געווען נוצליך פאר איטאליען אין איהר היינטיגען צושטאנד, אבער אין גאנצען האט ער פערניכטעט דעם פראגרעס פון מענשליכען גייסט אויף א לאנגען פעריאד, ווייל ער האט דראסטיש ארויסגעוויזען די גאנצע פעראכטונג צום מענשען אלס אזעלכען, צו זיינע מענשליכע רעכטע אלס אזעלכע און צו זיינע פעהיגקייטען זיך צו פערפולשטענדיגען. היינט האט מוסאליני דערגרייכט דעם העכסטען פונקט פון זיין מאכט און ער בעמערקט זיכער נישט אין זיין פערבלענדונג, אז ער געפינט זיך אויף דער שוועל פון אונטערגאנג פונ'ם גאנצען סיסטעם, וועלכען ער האט געשאפען.

די דיקטאטורען בעזיצען איין שוואכען פונקט, וועלכער טראגט אין זיך דעם אונטערגאנג פון זייער אונטערנעהמונג: זיי שטיצען זיך אויסשליסליך אויף דער מאטעריעלער מאכט פון א יחיד, זיי האבען נישט קיין אנדערע ווארצלען און באדען. דער גאנצער אויטאריטעט פון א דיקטאטאר באזירט אויף דער מורא, אויפ'ן שרעק, וואס זיי פערשפרייטען, דען דאס דאזיגע סיסטעם איז פערבונדען מיט אנ'אונגעהייערער דעמאראליזאציע פון שפיאנאזש, דענונציאציעס, מיט וועלכע זיי האלטען זיך ביי דער מאכט.

וואקעלט זיך דער שטיך-פונקט, אדער פערשווינדט ער גאר (און יעדער מענש איז דאך א שטערבליכער בשר ודם) פאלט צוזאמען זיין גאנצע געביידע ווי א קארטען-הויז. מ'קען מיט בעשטימטקייט זאגען, אז די ארדנונג, וועלכע מוסאליני האט איצט געשאפען אין איטאליען און וועלכע ער האט איצט געקרוינט מיט א נייעם „פארלאמענט", וועלכער איז נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי א פון איהם צוזאמענגעזעצטער ארגאן, וועט פלוצלונג צוזאמענברעכען אינ'ם זעלבען מאמענט, ווען די לייצעס אין זיינע הענט וועלען נאכלאזען, אדער ווען ער, מוסאליני, וועט פערשווינדען.

דאס איז די אייזערנע לאגיק פון די דאזיגע פאליטישע ערשיינונגען, און דערפאר זענען אזעלכע עקספערימענטען שעדליך אויפ'ן העכסטען אופן פאר ארגאניזירטע מענשליכע פארמאציעס.

ה. ד. נאמבערג

א בריף צו א פריינד

„ווילנער טאג" ברענגט איינעם פון די גלענצענדיגע פעליעטאנען פון פערשטארבענעם גרויסען שריפטשטעלער, וואס ספעגט אויף איין אינטימען ווינקעלע פון זיין פערזענליכקייט. איצט, ביי זיין אפענעם קבר ווירקט דער „בריף צו א פריינד" ווי א מיסטישער רמז.

מיין ליבער פריינד!

דו וואלסט דיך נישט אזוי געבייזערט אויף מיר פאר מיין שווייגען, ווען דו וואלסט וויסען, וואס דאס הייסט „ארבייטען אין א צייטונג". א מיאוסע זאך אויף אונזער וועלט איז דאס מין „ארבייטען" בכלל (דוכט זיך, טאלסטאי זאגט דאס ערגעץ; איבריגענס, קאן איך דיר אנווייזען אויף אונזער ביבעל, אז „ארבעטען" איז א קללה פון גאט), הייגט נאך „ארבייטען" מיט'ן געדאנק, „ארבייטען מיט'ן הארץ, מיט'ן געפיהל! און לאמיר זאגען, אז דו האסט נאך אין טומעל פון „לעבען", אין סאמע מיטען פון גרויסען קו-און חזירים-מארק, געראטעוועט פאר דיר א שטיקעל קלארען געדאנק, א ביסעל געפיהל. האסט דיר די אויערען פערשטאפט און געטראכט אמאל פאר דיר, געפילט פאר דיר. לאמיר אננעמען, אז דו האסט נאך, אזוי ווי דאס הייסט אויף דעם שרייבערישען זשארגאן: „עפעס צו זאגען. פארוואס גראד היינט און נישט מארגען? פארוואס גראד איצט און נישט שפעטער? פארוואס גראד אין יענע מאמענטען, ווען די הונגעריגע בייזע חיה, די זעץ-מאשין, בעדארף דיין „ארטיקעל"? — דא ענדיקט זיך דער לעבעדיגער פרייער רעפלעקס פון מענש אויף דער וועלט, און עס הויבט זיך אן די „ארבייט".

נו, ווערסטו מיט דער צייט געוואוינט צו קוקען אויף טינט און פעדער ווי אויף א פלאכע מאשינעריע, גענענדיגט די „ארבייט", רוקסטו עס אוועק אין א זייט און ווילסט עס פאקטיש נישט מעהר אנקוקען. אט פארוואס איך האב דיר, מיין ליבער, נישט געענטפערט אויף דיין בריף. עס האט זיך פשוט נישט געוואלט האבען צו טון מיט טינט און פעדער.

און דאך איז עס אזא שעהנע דערפינדונג — דאס שרייב-געצייג. שעהן צום ענטציקען. דאס זעה איך ערשט איצט, ערב פסח, (געלויבט צו גאט, די ארבייט איז שוין געענדיגט).

ס'איז מיר אומעטיג אויפ'ן הארצען, מיין ליבער פריינד. פאר איינזאמע מענשען איז דער פריהלינג א שווערער נסיון. א צו-שארף אויפרעגענדיג געטראנק. א ווילדער דורשט אין מיט'ן א זאמדיגען מדבר. איבערגעטריבענע פארשטעלונגען וועגען מעגליכקייטען פון אונזער וועלט: וועגען גליק, ליבע, דערהויבענקייט און שעהנקייט און אלע אנדערע הערליכע ווערטער, וואס האבען אמאל מיט אזוינע פעסטע פולע אקארדען אנגעקלונגען אין אונזער הארץ, און וואס מיט דער צייט זענען זיי אפגעבלאקירט געווארען, מאט, מיט א נעפעל פערצויגען, אזוי, ווי די פערלאשענע אויגען פון אונזער אמאליגער שעהנהייט, מאדאם X (דו זאלסט זי זעהן היינט!).

און איצט, אין פריהלינג, וועקט זיך דאס אלץ. די אלטע מעלאדיע קלינגט, און א גרויער נעבען-טאן בעגלייט זי טאקט ביי טאקט: „געוועזען... געוועזען... און נישטא".

און דער אפיקורס אין דיר שטייט אן א זייט און לאכט:

גאר קיין מאל נישט געוועזען!

טפוי! איך האב דעם פריהלינג נישט ליב. ער פערווירט נאר דאס ביסעל לעבען. ער וועקט די איינגעשלאפענע פאנטאזיע, ער גראבט אויף דעם פערשאטענעם קוואל פון אלע אונזערע אינערליכע ליידען, און ערגער פאר אלץ — ער צערייצט דאס בלוט, ממש דאס בלוט אין די אדערן!

ווידער אויסשטרעקען די ארעמס צו די שאטען-בילדער, וואס אנטלויפען? ווידער דאס נארישע שפיל? — נו, איך מיין, מיר קאנען עס שוין מיט אלע „פיטשעווקעס", ווי מען זאגט אויף טיף-יודיש. עס לוינט נישט און עס פאסט נישט פאר דערוואקסענע מענשען. דו האסט דאך ליב דיין „דערוואקסענקייט" און שטאלצירסט אזוי דערמיט.

ציהט עס מיך, ווי דו זעהסט, צו טינט און פעדער, זאל לעבען די פריינדשאפט! זאל לעבען דאס שרייב-געצייג וואס קאן דערנעהנטערן א הארץ צו א הארץ! א קלוגע המצאה...

מיין הארץ! גלויב מיר, מיין פריינד, איך האב שטענדיג געפיהלט א בעדערפעניש דאס ביסעל הארץ צו האלטען ווייט פון דער גאס, פון זייטיגע בליקען. איך בין געגאנגען אין חדר צו די פילאסאפען פון דער געלער ראסע. זיי האבען געלערנט, אז דאס „געפיהל" פון א מענשען, דאס אינערע, דארף זיין בעהאלטען, דארף געהאלטען ווערען פערבארגען, אין פערהילט, אזוי ווי א הייליגקייט, אין א שלייער. ווייסטו, ווען בודא דערגרייכט די העכסטע שטופע פון הייליגקייט? — ווען ער זיצט אויף א שטיין, און דער שטן מיט אלע מלאכי-חבלה מאכען די לעצטע אטאקע אויף איהם, עס איז געקומען די גרויסע מינוט, עס האט געשלאגען די שעה פון נסיון, און ער, בודא, צוקט נישט מיט קיין ברעם, און אויף זיין פנים ציטערט קיין מוסקל נישט... און איך ליב ביז היינט צו לייענען די ביכער פון בראמאנישע און בודיסטישע קלוגע לייט. עס איז שטיל ביי זיי צווישען די שורות, אזוי שטיל ווי די גאנצע וועלט וואלט שוין לאנג געווען אויסגעשטארבען. נאר אונטען, טיף-טיף פערבארגען אונטער די שורות, פליסט דער מעכטיגער שטראם פון שטארקען גייסט און פלאמיגען טעמפעראמענט, פון א רייך און א ליידענשאפטליך לעבען.

איך מיין: זיי וואלטען אין א צייטונג נישט געקאנט ארבייטען, שלעכטע פובליציסטען וואלטען זיי געווען פאר אונזער מאדערנער פרעסע.

ווי דו זעהסט און ווי דו ווייסט אפשר אליין, האב איך קיין „פעולה" נישט געהאט אין דעם חדר. איך האב די תורה נישט געלערנט, אבער מקיים זיין — נישט פאר א היינטיגען שרייבער, מיין פריינד, און פאר א יודישען שרייבער — אוודאי נישט.

ווארף-צו דער גאס שטיקער הויל הארץ, — זי עסט און איז נישט זאט, ווייטער, ווייטער גיב — איינגאנצען וויל זי דיך אויפעסען.

אין דעם אנשטענדיגען הויז זענען די ראלעטען אראפגעלאזט. נאר נאהענטע און היימישע פערקערן דארטען, וויסען דאס אינערליכע פון הויז. פאר פרעמדע איז פערהאן העפליכקייט. די שענק איז אפען פאר אלע. פאר 5 קאפיקעס געהט דארט אריין ווער עס וויל און גיט נאך א קניפ דאס „ביר-מיידעל".

אזא מין שענק וויל דאס פובליקום מאכען פון שרייבער.

און נישט נאר דאס פובליקום. די קריטיק איז נישט בעסער. נשמה-קריכעריי — דאס איז דער הויפט-עלעמענט פון דער ניי-מאדישער קריטיק.

און איך רעד שוין נישט פון „פאלעמיק", פון דער גאסען-זידלעריי.

אלע שטורמען זיי און דרענגען אויף דיין הארץ, דוקא דאס הארץ ווילען זיי האבען.

און קארג איך מיין שמייכעל? — וואן! ארויס! פאר אייך האב איך קיין הארץ נישט. פרעמדע זענט איהר מיר!

מיין ליבער פריינד! עס איז פריהלינג און עס איז טרויעריג און עס ווילט זיך רעדען מיט דיר, ווי א הארץ צו הארץ רעדט...

דער שטרייט צווישען ענגלאנד און אמעריקא,

צוליב די וואסערען פון טייך נילוס.

נאפט איז די איינציגע פליסיגקייט, צוליב וועלכער ס'קומען פאר אינטערנאציאנאלע קאנפליקטען. ס'טרעפט אמאל, אז אויך וואסער ווערט די סבה פון שארפע סכסוכים. און אט זענען מיר איצט עדות ווי צוליב די וואסערען פון נילוס קומט פאר א סכסוך, אין וועלכען ס'ווערען אריינגעצויגען די שטארקסטע מלוכות פון דער וועלט.

דער גורל פון עגיפטען איז אפהענגיג פון ניל, דאס איז אנ'אלטער אמת, וועלכען ס'האבען שוין געוואוסט די אלטע פרעה'ס און וועלכער האט נישט פערלוירען זיין ווערט אויך היינט: אפהענגיג פון די קלימאטישע פעריאדען איז אין ניל אמאל וועהניג, אמאל צו פיל וואסער. און ווען וואסער איז צו וועהניג, דראהט עגיפטען א הונגער. די אינטערעסען פון די עגיפטישע פעלאכען נעהען וועהניג וואס אן דער וועלט, אדער פונ'ם וואסער-מאנגעל ליידען די בוימוואל-פלאנטאציעס, דאס קען אפשטעלען די טעקסטיל-פאבריקען, און אין דאס איז אנ'ערשיינונג א ביסעל אנדערע, ווי הונגערנדע פעלאכען.

די אויפגאבע פון רעגולירען דעם ניל איז א פשוט'ע: אינ'ם אויבערשטען טייל פון טייך דארף מען בויען דאמבעס, זאמלען דעם איבערפלוס פון וואסער בעת'ן רעגען-פעריאד און ווען ס'צעלאזט זיך דער שניי אויף די אביסינישע בערג, און די דאזיגע זאפאסען אויסנוצען אין דער צייט פון א טריקעניש.

ווער ס'הערשט איבער אזעלכע דאמבעס ביים אויבערשטען טייל פון טייך, דער איז דער הערשער פון לעבען און טויט אין עגיפטען. אט דער מאטיוו האט בעוואויגען די ענגלענדער צו פערכאפען סודאן. די ענגלישע רעגירונג האט זיך מיט א לייכט הארץ דעצידירט צו אנערקענען די אונאפהענגיגקייט פון עגיפטען און האט דערפיהרט ביז צו א מינימום איהרע גארניזאנען און עסקאדרעס אין קאאירא און אלעקסאנדריען, זי האט געוואוסט, אז ביז סודאן געפינט זיך אין איהרע הענט — און אין סודאן זיצט ענגלאנד פעסט — וועט זי הערשען איבער'ן גאנצען עגיפטישען טאל.

ערשט נישט לאנג האט ענגלאנד אנגעהויבען צו בויען א גרויסע דאמבע אין דעם כארטומער טאל, די אזוי גערופענע מאקווארער דאמבע, און דאס וועט געבען די מעגליכקייט צו פערגרעסערען דעם איצטיגען שטח פון די בוימוואל-פלאנטאציעס צוואנציג-פאך און פולשטענדיג צו בעהערשען דעם אונטערשטען פלוס-געביט פונ'ם ניל. די פראטעסטען פון דער עגיפטישער רעגירונג זענען נאטירליך נישט גענומען געווארען אין אכט.

אבער איצט האט פאסירט א פאל, וואס וועט בעוועגען די ענגלענדער צו פראטעסטירען — נעמליך: אנ'אמעריקאנער געזעלשאפט קלויבט זיך צו בויען א דאמבע אינ'ם אויבערשטען פלוס-טייל נאר א גרעסערע ווי די מאקווארער און וועט אזוי ארום איבערנעה-

(ענדע אויף דער 6-טער זייט)

בערישעל בענצוואָל

שפּאַנענדע געשיכטע פון אַ לאָדזער אונטערוועלט-העלד, וועלכער האָט דורכגעמאַכט אַ ריי מערקווירדיגע גלגולים

פאַר דער מלחמה איז אין די באַלוּ-טער און שטאָטישע מלוּנות געווען אַ ספּעגדיגער אייגגעהער אַ געוויסער בערישעל בענצוואָל. בענצוואָל האָט מען גערופען בערישלען נאָר אין די קרייזען פון דער אונטערוועלט; געהייסען האָט ער אַנדערש און געשטאַמט פון אַנ'אַלטער, זעהר רייכער און מיוחס'דיגער משפחה. זיין פאָטער איז געווען אַ גרויסער פאַבריקאַנט, און אייגענטימער פון איינינע הייזער און דערצו אַ געבילדעטער און פרומער יוד.

בערישעל אַליין האָט אויך געקענט גוט לערנען און זיך געגרייט צו ווערען רב. אַ חוץ דעם האָט ער אַלס עקסטערן בעלייגט עגזאַמען אויף 6 קלאַסען גימ-נאַזיע. טרעפט זיך אָבער מיט בערישלען אַנ'אומגליק, וואָס צעשטערט איהם אַלע זיינע פּלענער און איז גורם, אַז ער זאָל פערלאָזען די ניגד'ישע היים און פער-וואָרפען ווערען אין אָפּגרונד פון גע-זעלשאַפטליכען שמוץ.

ביי בערישעל'ס עלטערן אין הויז איז אָנגעקומען אַלס דינסט עפּיס אַנ'אָרים מיידעל, אַפילו זייערס אַ ווייטע משפחה י. ב.

דאָס מיידעל איז געפעלען געוואָרען בערישלען און ער האָט זיך איהר ער-קלערט אין ליבע. בערישעל'ס עלטערן האָבען דערשמעקט, אַז דער בחור איז עפּיס צופיל פאַן-בראַט מיט'ן דינסט-מיידעל און ויי האָבען זי באַלד משלח געווען.

דאָס מיידעל איז אָבער שוין געווען אין אַנדערע אומשטענדען און זי האָט וועגען דעם מיטגעטיילט איהרע עלטערן.

דעם מיידעל'ס פאָטער און ברודער — באַלוּטער קצבים, זענען אַוועק צו בע-רישלען, גענומען איהם אין אַ זייט און איהם איינגערוימט דעם סוד, ווי עס האַלט מיט זייער טאָכטער.

זיי האָבען פון איהם געפאָדערט, אַז ער זאָל שטעלען אַ חופּה מיט'ן פער-פיהרטען מיידעל. מורא האָבענדיג פאַר אַ סקאַנדאַל אין דער היים און פאַר נקמה מצד דעם מיידעל'ס משפּחה, איז בערישעל אַוועק קיין וואַרשע. דאָס ביסעל מיטגענומענע געלד האָט זיך ביי איהם באַלד אויסגעלאָזט, צו די עלטערן שרייבען, אַז זיי זאָלען איהם שיקען, האָט ער נישט געוואָלט, קיין בעקאַנטע אין וואַרשע, ווער ס'זאָל איהם שטיצען האָט ער אויך נישט גע-האַט, איז איהם פשוט אויסגעקומען צו הונגערן און צו נעכטיגען אויף דער גאַס.

לאַנג האָט ער אָבער אַזוי נישט גע-קאָנט אויסהאַלטען. ער האָט זיך אַוועק-געלאָזט אויף'ן וואָקזאַל און ביי עפּיס אַ נישט פאָרזיכטיגען פּראָווינצער פּאַסאַ-זשיר צוגענומען אַ פּעקעל, וואָס יענער האָט געהאַט אַוועקגעלייגט. מעשה שלי-מזל פאַקט בערישל'ען ביי דער מלאכה אַ געהיים אַגענט און מען זעצט איהם אַריין אין דער סכה.

6 חדשים איז בערישל אָפּגעשעוועט פאַר דעם „דזשאַב".

ווי געוועגלעך, האָט זיך בערישל אין קיטשעמענט בעקענט מיט פערשידענע „פאַכאָווצעס", וועלכע האָבען געזעהען, אַז פון בערישלען קאָן אַרויסוואַקסען אַנ-ערשטקלאַסיגער פערדינער. חברה האָ-בען בעריש'לען אַריינגעצויגען אין דער פרנסה און ער איז מיט דער צייט גע-וואָרען אַ קוואַליפיצירטער מאַרוויכענער.

בערישלען איז אָבער דאָס גנבישע לעבען פערמיאוסט געוואָרען און ער איז צוריקגעקומען קיין לאָדזש. ער האָט חרטה געהאַט אויף'ן גאַנצען עסק און צוריקגעוואָלט אָנהייבען צופיהרען אַנ'-אָרענטלעך און אַנשטענדיג לעבען.

בעקאַנטע האָבען געפּרובט ווירקען אויף די עלטערן, אַז זיי זאָלען מוחל זיין בערישלען די בעגאַנגענע חטאים און די פערשאַפענע בושה. אָבער קיין זאַך האָט נישט געהאָלפען: די עלטע-רען האָבען זיך פון איהם מיאש גע-ווען.

בערישל האָט פון פערדרוס אָנגעהויבען צו שיכּורן און געוואָרען אַנ'אַוואַנטוריסט. זייענדיג הויך-געוואַקסיג, ברייט-פּלייציג און ריזיג-קרעפטיג, האָט ער געוואָרפען אַ שרעק אויף אַלע יאַלדען. זענען גנבים נישט דורכגעקומען צווישען זיך מיט דער חלוקה, האָט ווער געמאָנט פּרעטענציע-געלד פאַר אַנ'אָפּגעשלאָגענער כלה, איז ווער סתם בע'עולה'ט געוואָרען — האָט מען זיך געוואָגדען צו בעריש'לען. נאָר אַ פונדע האָט ער זיך אַריינגעמישט זיין עסק און אויף זיין שטייגער ערלעדיגט דעם ענין. ווי אוּן אָך איז געווען דעם, וואָס האָט נישט געוואָלט האַלטען דעם פּסק, ס'פערשטעהט זיך, אַז נאָך דער „דין תּורה" האָבען ביידע צדדים ווייטער געמוזט פונדעווען.

אַזאַ הפקר'דיג און שטורמדיג לעבען האָט בעריש'ל געפיהרט אין משך פון אַ לאַנגער צייט. אַנ'ערך צוויי יאָהר פאַר דער מלחמה איז בעריש'ל פּלוצלינג פערשוואונדען געוואָרען פון לאָדזער ברוק און קיינער האָט נישט געוואוּס וואו זיין געביין איז אַהינגעקומען.

ערשט אין יאָהר 1920 בעווייזט זיך ווידער בעריש'ל אויפ'ן לאָדזער האָרי-זאָנט, אָבער שוין נישט אַלס מאַרווי-כער אָדער כּח-מענש, נאָר אַלס אָנגע-זעהענער בעאַמטער פון איינער פון די היגע מלוכה-אַמטען.

דערקענט האָט איהם איינער פון זיי-נע געוועזענע „פּושיאַטשעלעס" וועלכער האָט צופעליג געטראָפען ערלעדיגען עפּיס אַנ'ענין אין זעלבען אַמט, וואו בעריש'ל האָט געאַרבייט.

בעריש'ל האָט זיך אויך דערמאָנט, ווייזט זיך אויס, ווער ס'איז דער אינ-טערעסאַנט און ער האָט איהם תיכף ערלעדיגט דעם ענין.

ביים אַוועקגעהן האָט בעריש'ל דער-לאַנגט זיין גע״. „גוטען ברודער" אַ וויזיט-קאַרטע און איהם פערבעטען צו זיך אַהיים.

בעריש'ל האָט געוואוינט אויף ווי-דזעווער גאַס און האָט פערנומען נישט קיין גרויסע, אָבער זעהר שיין איינגע-מעבלירטע דירה.

דעם פריינד האָט בעריש'ל זעהר האַרציג אויפגענומען און איהם דער-צעהלט זיינע מערקווירדיגע איבערלע-בענישען דורך דער גאַנצער צייט, זייט ער איז אַוועק פון לאָדז.

אָט וואָס ער האָט דערצעהלט:

(ווייטער — זונטאָג) אַרגוס.

FERRO-ELEKTRICUM
Łódź, Piotrkowska 123,
tel. Nr. 11-69 i 51 29.
ביליגע קוועלע פון איינקויף פון
זשאַר בּ״עם,
מאַטאָר-שמויבערס
און עלעקטראָטעכנישע
מאַטעריאַלען. 926

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און
קינדער-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

אין באַלוּטער שטובּען

בילדלעך פון נויט און עלענד

דער „זינגער פון זיין טרויער".

אָפּט מאָל טראַכט איך מיר:

— זאָל זיין גענוג, זאָל זיין גענוג דאָס שיטען זאַלץ אויף וואונדען, אַרומ-גראַבלען מיט די הענד, אין צעבלוטיג-טע און פעראייטערטע געשווירען, זאָלען אויפהערען די נויט-ווידיעס און די אָרימ-קייטס-שרעקען אַוועקצוטרייבען דעם שלאָף ביי מענשען, זאָלען זיי זיך אויפהערען צו פּלאָנטערן, די בלוטיגע פּלאָנטער'ס פאַר מיינע פּיס!..."

אָפּט מאָל טראַכט איך מיר:

— צו וואָס אַרויסקוועטשען טרערען פון אויגען, וועלכע ווילען אפשר גראָד לאַכען?... צו וואָס נעמען דעם פינגער און אָנווייזען: זעה, בן-אדם, דאָרט איז עלענד, דאָרט איז אומגליק, דאָרט איז חושך — צו וואָס אָנווייזען, אַז סיי ווי — דער, וואָס וויל זעהן, וועט אָהן מיין אָנווייזונג אויך דערזעהן און דער, ווער ס'וויל נישט דערזעהן, וועט נאָך דער אָנווייזונג אויך אַריבערגעהן מיט ווייט-פערגלאָצטע אויגען?...

אָפּט מאָל טראַכט איך אַזוי. און גראָד דעמאָלט, ווען איך וויל דעם טינט אויס-גיסען, די פעדער צעברעכען, דאָס פּאַ-פּיר צורייסען און די אויגען מיינע פעסט פערבינדען מיט זיבען טיכער: זאָלען זיי מעהר שוין קיינמאָל קיין נויט, קיין עלענד נישט זעהן! — שטעלען זיי זיך אויס פאַר מיר, מיינע „באַלוטער שטובען" אין בעטען מיט צאַפּעל'דיגע הערצער:

„— נעם, שרייב, אפשר וועט אי-אונדז, אי דיר לייכטער ווערען..."

נעם איך און כ'שרייב: — — — — —

אַ באַלוטער קעלער-שטוב — אַ געסט פאַר גראָבע גרינ-און שוואַרץ-בייכיגע שפינען, וואָס שפינען פויל מיט די שווערע לייבער געדיכטע נעצען, אין וועלכע די נויט און דער עלענד פער-האַלט זיך...

אַ באַלוטער קעלער-שטוב — אַנ'אויפ-האַלט פאַר עקעלהאַפטע מייז און שטשו-רעס, וועלכע פישטשען אויס דורך ווינ-טערדיגע טעג און לאַנגע נעכט הימנען פאַר דער עלענד און פעריאָגען מיט די לאַנגע עקען יעדעס פיצעל שמחה, וואָס וואָלט זיך אפשר אַמאָל אַהין פערבלאָנ-דזשעט אין די עלענדע באַלוטער קע-לער-שטובען — — —

אין איינער אַזאַ שטוב וואוינט (מישטיינס געזאָגט) און לעבט (אַלדאָס לעבען הייסט „חי") דער משוגענער גראַמען-מאַכער... אַ ברייט-פּלייציגער יוד, מיט אַ קאַלטענוואַטער געלב-גרוי-ליכער, ברייט-צעוואַקסענער באָרד. איין אויג איז איהם אויסגערינען און דאָס צווייטע קוקט שטאַר אין דער וועלט אַריין.

די טיר עפענט זיך, די שפינען כאַ-פּען זיך שנעל, שנעל אַרויף אויף דער שוואַרצער און פערראָיכערטער סטעליע, די שטשורעס קייקלען זיך, ווי די באַ-לעמס אין זייערע בעהעלטעגישען אַריין און דער משוגענער גראַמען-מאַכער שטעהט אינמיטען דער שטוב, ווי אַ ווילדער דעמב און בויערט מיט דעם איינציגען פערשטאַרטען אויג:

— איך האָב די עהרע מיך פאָרצו-שטעלען: מיין נאָמען — דער מאַכער פון גראַמען, פיר הערען אונד פיר דאַ-מען, זיי האָבען טויזענד טעמים און זינד אַנגענאַמען ביי דינסטען און ביי אַמען, איך דאַרף מיך מיט זיי נישט שאַמען — ביטע הערייגצוקאַמען, זי אונד כל ישראל צונעזאַמען — ונאמר אַמען...

— כ'וויל איהן דערצעהלען מיין גע-שיכטע, פון דער טאַנטע מיט דער ניכ-טע — דאָס איך מאַך געדיכטע — קע-נען זי זעהן אין מיין געזיכטע (דאָ פערדרעהט ער משוגה'דיג דאָס מויל און דאָס איינציגע אויג שטעכט, ווי מיט נאָדלען, אַזש עס לויפט אַ ציטער אי-בער'ן קערפּער) איך בין נאָך היינטע גאַנץ ניכטער...

— אַלזאָ אַ הוהן מיט אַ האָהן פאַנגט זיך די מעשה אָן: איך בין געווען אַ מאַן, מיט לייטען צו גלייך, נישט אָרעם און נישט רייך, נישט האַרט און נישט ווייך און נישט געפעהלט קיין קלעפּקע אין מח... האָב איך געהאַט אַ ווייב-כען, שטיל ווי אַ טייבכען, וואַר זי מיין ליבכען. האָט דאָס ווייבכען געהאַט אַ טעכטערליין, ווי די זון אין הימעל שיין, האָט זי געגעסען פלייש מיט כריין און געהאַט טויזענד חן, און זי וואָלטע נאָר שפּאַנצירען געהן, שפּעט אויפשטעהן און פריה לעגען געהן — ונאמר אמן...

— האָט דאָס ווייבכען אויף דער קי-כע, געקאָכט אַ גוטע יויכע, פלייש און פיש און מערענצימעס און איך האָב אויסגעשטוילען טמאות, האָט זי געשריי-גען, געכאַפּט פליגען... געשוויגען... געוויגט קינדער אין די וויגען... און איך בעוואַפענט מיט זעבעל און דעגען, האָב זיך גערדרעהט אויפ'ן רעגען און גע-שריגען: „הייסע וואורשטליין" — ונאמר אמן...

— האָט דאָס ווייבכען נישט געגע-סען צו זעטע, האָט זי זיך געלעגט אינ'ס בעטע, געקרענקט, דעם האַלדו געשוואָנקט, האָב איך פערקויפט די שענק, די טיש-און-בענק, איז פערבלי-בען. ריבען זיבען, צוואָנציג פליגען, פערציג מייז און אַ ווייבכען — קאַלט ווי אייז... טויט, אָהנע געלט, אָהנע ברויט, אָהנע מוח, אָהנע כח און פון קוימען געהט קיין רויך...

— איז געקומען צופאָהרען דער יוד מיט'ן אָרון, מיט דעם ווייבכען אָפּגע-פאָהרען, האָב איך מוסען אָהנע ווייב-כען בלאַבען, האָט ער זי בעגראָבען איינע אַליין — ונאמר אמן...

— וואַר דעם מעדכען אַכצען יאָהרען, איז זי קראַנק געוואָרען, האָט מען גע-רופען אַלע דאָקטאָרען, פון האַמבורג און פון טאָרן; איינער געקומען, דער צווייטער געפאָהרען. איינער האָט גע-ריבען, דער צווייטער געשריבען, און מיר איז נישט געבליבען, בלויז ריבען זיבען און צוואָנציג פליגען, האָט דאָס מעדכען פערמאַכט די אויגען, שטייף זיך אויסגעצויגען, און שנעל, ווי פייל פון בויגען, — אַוועקגעפלויגען — וואָס אויס דער שטוב, דאָס אויס די אויגען... געשטאָרבען, בעגראָבען, געגאַנגען, גע-קומען, האָב איך געברומען, געוויינט און געזינגען: „הייסע וואורשטליין — איינער אַליין, הייסע וואורשטליין" — ונאמר אמן — — —

פערענדיגט דער זינגער זיין ליד און שווערער, ווי שווער ווערט דאָס גע-מיט... — דער ברייט-פלייציגער יוד, צעוואַקסען, ווי אַ דעמב, פאַלט ווי אַנ'-אונטערגעהאַקטער בוים אַנידער אויף דער ערד, אַזש די ווענד ציטערן אויף און ווילען אַנטלויפען, אַנטלויפען פון דעם גרויל — געגוג האָבען זיי אין זיך שוין טרערען איינגעזאַפּט, גענוג משוגע-נע נעכט מיט דעם משוגענעם זינגער מיטגענעכטיגט... ווערען זיי אָבער פער-גליווערט און צוגעפרוירען צום אָרט פון די שווערע זיפצען, וואָס רייסען זיך אַרויס פון משוגענעם האַרץ, בלויז די שפינען לאָזען זיך אַראָפּ נידריגער און שפינען ווייטער דאָס נישט דערזונגענע ליד פון הונגער און קעלט... און די מייז לויפען פון די לעכער אַרויס און מיט זייער פישטשען דערמאָנען זיי, אַז נאָך וועגען עפּיס האָט פערגעסען צו זינגען דער זינגער פון זיין טרויער — — —

יוסף זעלקאָוויטש.

דער שטרייט צווישען ענגלאַנד און אַמעריקאַ

(ענדע פון דער 5-טער זייט)

מען אין איהרע הענט דעם קאָנטראָל נישט נאָר איבער עגיפּטען, נאָר אַפילו איבער סודאַן.

צום אומגליק פון ענגלאַנד געפינען זיך די אויבערפלוסען פון ניל אויף נישט ענגלישע טעריטאָריעס. דער ווייסער ניל פליסט אַרויס פון אַלבערט-אַזערע, וואָס געפינט זיך אין בעלגישען קאָנגאָ, דער בלויער ניל נעהמט זיין אָנהויב אין אָזערע טסאַן און אַביסיניען.

די ענגלענדער האָבען זיך בעצייטענס בעזיכערט די וואַסערען פון ניל דורך אינטערנאַציאָנאַלע אָפּמאַכען. אַזוי האָט פראַנקרייך דורכ'ן אָפּמאַך פון 1899 י. זיך פערפליכטעט נישט צו שטערען די ענגלישע אינטערעסען אינם באַסיין פון ניל; אין 1891 י. האָט איטאַליען זיך פערפליכטעט נישט פאָרצונעהמען אין אַביסיניען קיין שום וואַסער אַרבייטען, וואָס זאָלען האָבען אַ ווירקונג אויפ'ן צושטאַנד פון די וואַסערען אין ניל; אַנ-ענהליכע פערפליכטונג האָט אויף זיך גענומען אין 1908 י. די אומאָפּהענגיגע מלוכה קאָנגאָ. ס'איז דעריבער פער-שטענדליך די אויפרעגונג אין ענגלאַנד, ווען ס'איז בעקאַנט געוואָרען, אַז אַבי-סיניען האָט איצט ערטיילט אַ קאָנצעסיע אַנ'אַמעריקאַנער געזעלשאַפט אויף צו בויען אַ דאַמבע ביי דער אָזערע טסאַן, און דער פּראָיעקט האָט בעקומען די אָנערקענונג פונם אַמעריקאַנער מלוכה-דעפּאַרטאַמענט. דער דאָזיגער אונאָנגע-נעהמער שטרייט בעקומט אַזוי אַרום דעם כאַראַקטער פון אַ סכסוך צווישען די צוויי אַנגלאָ-סאַקסישע מלוכות, וואָס זייערע בוימוואָל-אינטערעסען זענען גאַנץ געגענזעצליך.

איצט שטעלט זיך אַרויס, אַז די קאָנ-צעסיע איז נאָך נישט געגעבען געוואָ-רען, נאָר ס'איז דערווייל אָפּגעשלאָסען אַ פּאָרלויפיגער אָפּמאַך און ס'וועלען זיך דעריבער אָנהויבען אונטערהאַנדלונגען צווישען די פּראַאינטערעסירטע צדדים, די ענגלענדער פעררופען זיך אויף דעם ענגליש-אַביסינישען אָפּמאַך פון 1902 י. לויט וועלכען מענעליק האָט זיך פער-פליכטעט נישט צו דערלאָזען קיין שום אַרבייטען אין ראַיאָן פון טסאַן-אָזערע אָהן ענגלאַנדס צושטימונג. די פראַגע ווערט קאָמפּליצירט דורכדעם, וואָס אַבי-סיניען איז אַ מיטגליד פון פעלקער-בונד און איצט אַ סובערענע מלוכה בעת דער אָפּמאַך פון 1902 י. ענטשפּרעכט נישט איינגאַנצען דער לאַגע פון אַ זעלבסט-שטענדיגער מלוכה.

ערשט פאַראַיאָהרען האָט אַביסיניען זיך געווענדעט צו דער פעלקער-ליגע נאָך הילף, ווען דער ענגליש איטאַליע-נישער אָפּמאַך האָט זי פונאַנדערגעטיילט אויף צוויי איינפלוס-ספערען, און טשעמ-בערלען האָט דאַן פייערליך ערקלערט, אַז ענגלאַנד איז גישט נעגען דעם רעכט פון דער אַביסינישער רעגירונג זעלבסט-שטענדיג צו דעצידירען אין פראַגען פון דעם לאַנד. די דאָזיגע ערקלערונג פון טשעמבערלען'ען האָט דער סעקרעטאַ-ריאַט פון דער פעלקער-ליגע מיטגעטיילט דער אַביסינישער רעגירונג און איצט איז עס אין איהרע הענד אַ וויכטיגער יורידישער דאָקומענט.

ס'איז נאָך פריהצייטיג צו רעדען וועגען אַנ'ערנסטען קאָנפליקט צווישען אַמע-ריקאַ מיט ענגלאַנד צוליב די ניל-וואַסע-רען. פאַר די בעציהונגען פון די דאָזיגע מלוכות איז מעהר כאַראַקטעריסטיש, וואָס די גוואַלדיגע נאַפט-טרעסטען, דער אַמע-ריקאַנער סטאַנדאַרד-אויל און דער ענג-לישער „שיל ראָיאַל דוטש" און דער „אַנגלאָ-פערזיאַן", וואָס איז מיט איהם פערבונדען, אונטערהאַנדלען צווישען זיך וועגען אַנ'אָפּמאַך צו פיהרען אַ געמיינזאַ-מע טעטיגקייט אין מעסאָפּאָטאַמיען און פערסיען. די רעזולטאַטען פון דער דאָ-זיגער פערשטענדיגונג וועט דערפיהלען אין דער ערשטער רייה די סאָוויעטישע רעגירונג, וואָס פיהרט אַנ'אַנגעשטרענג-טען קאַמף געגען די נאַפט-טיטאַנען.

ט. ר—ל.

לאָדז, 25 נאָוועמבער 1927

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 25 נאָוועמבער 1927

קאָמישע בילדער פון יודישען לעבען אין פוילען

א מלחמה צוליב סאָדע-וואסער --- פון ג. קופער

אין שטעטל ליקאָווע טוט זיך מעשים, יודען פיהרען אַ קאַמף געגען מלאך-המות, און דער מלאך-המות פיהרט אַ קאַמף מיט ליקאָווער יודען.

און ווי זאָגט שלום-עליכם, די געשיכטע פון דער היסטאָריע איז אַזאַ: ליקאָווע איז בעריהמט מיט איהרע פעטע קוגלען, וואָס מען מאַכט דאָרט אויף שבת. אַזעלכע פעטע קוגלען ווי ליקאָווער יודענעס מאַכען, איז גאָר אויף דער וועלט נישט צו געפינען. און די ליקאָווער באַלעבאָסטעס זענען טאַקי זעהר שטאָלץ מיט זייערע פעטע קוגלען.

איז דאָך גוט, האַ? טויג עס ערשט נישט! וואָרים נאָך אַזעלכע פעטע קוגלען ווילט זיך ליקאָווער יודען שטאַרק טרינקען. ממש מען געהט אויס נאָך אַ טרונק. אַמאָליגע צייטען פלעגען יודען טרינקען וואַסער, באַרעלעך-יוך, טשאָלענט-טעה, לאַקריץ וואַסער און נאָך אַזעלכע פיינע געטראַנקען. זינד אָבער ליקאָווע האָט זיך אָנגעהויבען ציוויליזירען און בעקומען אַנ'אייגענע פאַבריק פון סאָדע-וואַסער, ווילען ליקאָווער יודען נישט טרינקען קיין שום אַנדערע געטראַנקען, נאָר סאָדע-וואַסער.

— מיר קענען נישט אַנדערש — זאָגען זיי — אונזערע מאָגענס פערטראָגען נישט עפּעס אַנדערש, נאָר סאָדע-וואַסער...

און פאַר סאָדע וואַסער ווי עס פיהרט זיך אויף דער וועלט, מוז מען צאָהלען — און אין שבת צאָהלען געלט איז אַ גרויסע עבירה, אַפּגעהיט זאָל מען ווערען! — און צוליב דעם טאַקע איז אין ליקאָווע גרויס מחלוקת צווישען יודען. נישטאָ דער שבת, מען זאָל זיך נישט קריגען, נעבען זיך אין טאַטען אַריין, רייסען זיך די בערדלעך.

וואָרים יעדען שבת, ווי נאָר עס קומט נאָכ'ן קוגעל, עפענט אויף דער פאַבריקאַנט פון סאָדע וואַסער זיין קראַם און יודען לויפען קויפען וואַסער. די פרומע יודען זענען אויסער זיך:

— טייטש? חלול-שבת!

ענטפערען די בעלי מלאכות, די אַרבייטער, די אַפּיקורסים:

— וואָס דען? מען זאָל אויסגעהן פאַר דאָרשט?

זאָגען די פרומע:

— אָט געהען מיר דאָך אויך נישט אויס! — מיר טרינקען וואַסער, טשאָלענט-טעה, באַרעלעך-יויך, לאַקריץ וואַסער און יאַקאָש לעבען מיר...

זאָגען די אַפּיקורסים:

— וואָס גלייכט עטץ זיך, חסידאַקעס, צו אונז, אַפּיקורסים? — איהר האָט פאַנאַטישע מאָגענס, פינסטערע רעאַקציאָנערע מאָגענס, וואָס קאָנען פערטראָגען אַלע רעאַקציאָנערע געטראַנקען — אָבער מיר, היינט-וועלטיגע, האָבען אייִדעלע, ציוויליזירטע מאָגענס, מיר קאָנען נישט אַריינגיסען אין זיך קיין טשאָלענט-טעה, מיר מוזען האָבען סאָדע-וואַסער, מוזען מיר...

האָבען דאָך די חסידים געזעהן, אַז עס איז שלעכט, אַז מען קאָן די אַפּיקורסים פון סאָדע-וואַסער נישט אָפּגעוואָהנען — האָבען זיי אָנגעהויבען זוכען אַנדערע מיטלען

— זאָל יעדער זיך קויפען פרייטאָג אַ סיפאָן סאָדע-וואַסער און האָבען אויף גאַנץ שבת...

זאָגען די אַפּיקורסים:

— עס טויג נישט. סאָדע-וואַסער איז גוט, ווען ס'איז קאַלט, און אין שטוב ווערט עס איבער שבת ווערען וואַרים...

זאָגען די חסידים:

— גיטזשע נישט קיין געלט, באָרגט! זאָגט דער פאַבריקאַנט פון סאָדע-וואַסער:

— „לא" מיט אַ ספאָדיק! פון באָרגען קומען שטענדיג אַרויס זאָרגען.

דאָס בעסטע איז ווען מ'זעהט זיך פערזענליך מיט'ן גראָשען...

זאָגען די חסידים:

— אויב אַזוי, זאָל מען כאָטש איינלעגען אַ משכּן, אַ קעשענע-פּאַטשיילע, אַ טאַבאַק-פּושקעלע, אַ זייגערעל, און זונטאָג, אָם ירצא השם, אַז מען וועט עס דערלויבען, זאָל מען די משכּנות אויסקויפען מיט געלט.

קומען אַנדערע חסידים און טענה'ן. אַז דאָס איז אויך קיין וועג נישט, וואָרים אין ליקאָווע איז דער עירוב נישט אין אָרדנונג, מען טאָר נישט טראָגען אין שבת, היינט ווי אַזוי וועט מען מעגען טראָגען די משכּנות?

בקיצור, ווי אַזוי מען זאָל זיך נישט דרעהען, זוכען עצות, קומט אַלץ אויס מחלל שבת זיין. קריגט מען זיך. חסידים שרייען צו די אַפּיקורסים:

— שיכּורים, טריפה'נע העלזער, זוללוסובא'ניקעס, אַנדערש זייט איהר נישט געוואוינט, נאָר סאָדע וואַסער מוזט איהר טרינקען...

ענטפערען די אַפּיקורסים:

— פינסטערלינגען, שוואַרצע קראַפּט, פאַנאַטיקער, שוואַרצע-ראָקען, קלעריקאַלען, טשאָלענט-טע-זשלאָקער, לאַקריץ-גיסער! מיר'ן נישט לאָזען בּפזיגען די ציוויליזאַציע! סאָדע-וואַסער וועלען מיר טרינקען...

דערווייל זענען זיך מישב עטליכע קינדער און שטאַרבען אַוועק. די דאָקטוירים, די אַפּיקורסים, זאָגען אַפילו, אַז דאָס איז געשעהן דערפאַר, וואָס די קינדער האָבען געגעסען רויהע אויבסט. אָבער די פרומע יודען פון ליקאָוו ווייסען בעסער פון וואַנען אַזעלכע זאַכען נעמען זיך.

— אַלץ פון סאָדע וואַסער! — שרייען טאַטעס...

— אַלץ צוליב די מחלל-שבת'ניקעס!

— שרייען מאַמעס — אַ פייער ברענט אין שטאָט!...

— דאָס סאָדע-וואַסער ברענט! ראַטעוועט!...

מיינט איהר דאָך, אַז די אַפּיקורסים, די סאָדע - וואַסער - אָנהענגער, ווערען נתפּעל? חלילה! מען טרינקט דאָס סאָדע וואַסער אין שבת פּ'נקט ווי פריהער, גלייך ווי גאָר נישט. שרייען דאָך יודען געוואַלד:

— רוצחים, איהר ווילט איבערלאָזען ווייבער אַלמנות, קינדער יתומים!...

ענטפערען די אַפּיקורסים מיט אַ וויץ:

— פערקעהרט — זאָגען זיי — אַז מיר וועלען נישט טרינקען קיין סאָדע-וואַסער נאָכ'ן קוגעל, וועלען מיר אויסגעהן פון דאָרשט, און דעמאָלט וועלען ערשט בלייבען די רעכטע יתומים און אַלמנות.

האָבען דאָך די חסידים געזעהן, אַז ס'איז נישטאָ מיט וועמען צו טענה'ען, האָבען זיי זיך מישב געווען און אַוועק צום נאַטשאַלניק.

אַ גאַנצע חברה באַלעבאַטים האָט זיך אויסגעקעמט די בערד, גלייך געמאַכט די פיאות, אָנגעטון די שבת'דיגע קאַפּאָטעס אין דער וואָכען און געלאָזט זיך אין אַ דעלעגאַציע צום קאָמענדאַנט פון שטאָט. אויסטועענדיג די היטלען, בלייבענדיג בלויז אין די יאַרמולקעס, האָבען זיך אַלע באַלעבאַטים איינגעבויגען טיף ביז'ן גאַרטעל און אויסגעשריען.

— האַר-לעבען, געטרייער, ראַטעוועט אונז!... אַ פייער ברענט!...

דער קאָמענדאַנט פון שטאָט האָט גלייך זיך געכאַפּט צום פייפעל, גרייט צונויפצורופען די פייערלעשער.

די באַלעבאַטים האָבען איהם אָפּגעהאַלטען:

— נישט די הייזער, האַר-לעבען, וואָס דען ברענט?

— דאָס סאָדע-וואַסער ברענט!...

קוים מיט די גרעסטע צרות האָבען די יודען געקענט געבען צו ערקלערען דעם גוי'אישען קאָפּ, ווי אַזוי סאָדע וואַסער קען ברענען. זעהענדיג, אַז דער ערל פערשטעהט נאָך אַלץ נישט אַזוי גוט, האָבען די באַלעבאַטים אויסגעפונען אַנ'אַנדער מיטעל.

— זיי וויסען, פּריץ — האָבען זיי געזאָגט, — אַז דאָס סאָדע וואַסער ווערט געמאַכט מיט גאַז. דער גאַז קען צו יעדער צייט אויפרייסען, און דעריבער דאַרף מען וואָס גיכער די סאָדע-פאַבריק שליסען... מיר זענען מיט ווייב, קינדער און הייזער נישט זיכער...

דאָס האָט געווירקט. נאָך אין זעלבען טאָג האָט מען אויף דער פאַבריק אָנגעהאָנגען אַ שלאָס מיט אַ חתימה. די רעאַקציאָנערען, די געגנער פון סאָדע וואַסער, האָבען געזיגט:

— אהאַ, גויעצעס, ווער האָט אויסגעפיהרט?...

האָבען אָבער די אַפּיקורסים, די אָנהענגער פון סאָדע-וואַסער, אויך נישט געשוויגען און געטון זייער'ס. דאָס ערשטע האָט דער פאַבריקאַנט אָנגעהויבען בעציהען סאָדע-וואַסער פון מעזריטש, און די אַפּיקורסים זענען גלייך פון קוגעל אַוועק אין קראָם און געטרינקען סאָדע וואַסער אויף וואָס די וועלט שטעהט. זיי האָבען אַפילו געטרינקען מעהר ווי מען דאַרף, צו להכעיס די רעאַקציאָנערען. דערנאָך האָבען זיי גאָר אָנגעהויבען זיך סטאַרען מען זאָל צוריק עפענען די גאַז-פאַבריק אויך. זיי האָבען צראָפּגעבראַכט אַ קאָמיסיע, וואָס האָט אויסגעפינען, אַז די פאַבריק איז אין אָרדנונג, אַז קיין שום געפאַהר פאַר אַנ'אויפרייס איז נישטאָ, און די פאַבריק איז צוריק געעפענט געוואָרען.

ווידער האָבען יודען זיך אָנגעהויבען רייסען צווישען זיך, און דערווייל האָט זיך דער מלאך המות געטון זיינס. דאָ איז געשטאָרבען אַ קינד, דאָ האָט אַ פרוי גע'מפּל'ט — ביז עס האָט זיך געמאַכט אַ מעשה, אַז גראָד ביים סאָדע-פאַבריקאַנט אַליין איז געשטאָרבען אַ קינד.

— מזל-טוב! — האָבען פרומע יודען זיך געוואונשען.

— מיט מזל זאָלט איהר לעבען.

איצט האָט מען דעם חויפּט בעל עבירה'ניק געהאַט אין די הענט.

— וועסטו געבען אַ תקיעת-כף, אַז דו וועסט מעהר נישט פערקויפען קיין סאָדע וואַסער אין שבת — האָט די חברה-קדישא גע'טענה'ט — איז גוט, וועט מען דיר דאָס קינד מקבר זיין, אויב נישט — קענסטו זיך האַלטען מיט'ן מת...

דער סאָדע פאַבריקאַנט האָט געוויינט, געבעטען, נאָר מען האָט איהם געהערט ווי דעם קאָטער, דאָס טויטע קינד איז אַזוי אָפּגעלעגען גאַנצע זעקס טעג אין שטוב און די פרומאַקעס האָבען זיך געריבען די הענט פון שמחה.

ענדליך זענען די אַפּיקורסים אַוועק צו דער פּאָליציי און איבערגעבען די גאַנצע געשיכטע. מיט די שווערדען אין די הענט האָט די פּאָליציי געצוואונגען די חברה-קדישא אויסצוטראָגען אַ גרוב, מטהר זיין דאָס קינד און אַפילו אָנ-„אל-מלא-רחמים" צו מאַכען. — און טאָמער איז נאָך דאָס ווינציג, האָט מען אַלע חברה-קדישא לייט אָנגעקלאָגט אין געריכט, וואו עס ערוואַרט זיי אַ וואוזשנע שטראָף.

איצט זענען די אַפּיקורסים אויפ'ן פערד. נאָך קיין טאָג האָבען ליקאָווער אַפּיקורסים נישט געטרונקען אַזוי פיל סאָדע וואַסער ווי לעצטענס. פרומע יודען געהען אַרום פער'חושכ'טע, פער'דאגה'טע. מאַמעס געהען אַרום אויס מענש, האַלטען אין איין אָפּשפייען די קינדער פאַר „אַ גוט אויג", שפּרעכען אָפּ עין-הרע און היטען זיי פאַר'ן מלאך המות'ס נעץ.

— נו זאָגט אַליין, מעג עס איהם נישט פון דער ערד אַרויסוואַרפען, אָט דעם דאָזיגען חברה-מאַן, וואָס האָט דאָס סאָדע-וואַסער אויסגעטראַכט?...

— אַז הייזער הויך זאָל עס „איהם" וואַרפען! — שעלטען ווייבער.

אַז דער גיהנום זאָל נאָך זיין פאַר „איהם" ווינציג — זאָגען יודען — אַזאַ פּושעי-ישראל.

מוזיקאַלישער פנקס /

ארויסגעגעבען פון דער ווילנער יודישער היסטאָריש-עטנאָגראַפישער געזעלשאַפט אויף דעם נאָמען פון ש. אנ—סקי.

דער „מוזיקאַלישער פנקס" איז אַנ'אוצר פון פאָלקס-שאַפונג מיט ליבע געזאַמעלט און מוזיקאַליש בעאַרבייט פון קאַנטאָר א. מ. בערנשטיין, וועמעס טיפזיניגע, אין ערהאַבענעם רעליגיעזען סטיל געהאַלטענע סינאַגאָגאַלע נגונים און קאָמפּאָזיציעס זענען אַזוי בעקאַנט אין דער חזנ'ישער סביבה. אַ דאַנק אָט דעם גרויסען מוזיקער, וועלכער האָט זייט יאָהרען געגריבעלט און געפאָרשט די פון צייט פערגעסענע פאָלקס-שאַפונג, איז ענטשטאַנען אַ ווערק פון היסטאָרישען ווערט.

אָנהויבענדיג פון יאָהר 1919, זאַמעלט א. מ. בערנשטיין און פערשרייבט נאָכ'ן געהער און בעסערט אויס די שוין פערשריבענע און פון אַנדערע אויפגענומענע נגונים, מאָטיווען, לידער און נוסחאות, סאָרטירט און קוואַליפיצירט זיי אין געוויסע גרופען, נאָך זייער אַרט, כאַראַקטער און שטייגער, גיט זיי צו פלייש און בלוט אין געשטאַלט פון ריטם און האַרמאָניע און מיט זיין אונערמידליכער אַרבייט האָט ער געראַטעוועט פון פערגעסענהייט און אונטערגאַנג דעם שעהנסטען טייל פון אונזער פאָלקס-אוצר.

אונזער פאָלקס-אוצר?

יאָ. אַלס פאָלק האָבען מיר בעשטימט אַ פאָלקס-אוצר. אַפילו, ווען ס'איז נאָך אָפען אַ פראַגע, צי עס עקזיסטירט איבערהויפּט ספּעציפיש יודישע מוזיק אָהן דער השפּעה פון דער סביבה, אין וועלכער עס איז אויסגעקומען די אייביגע וואַנדערער — דעם יודישען פאָלק — צו לעבען און צו שאַפען. דאָס מוזען דאָך אַלע צוגעבען, אַז זמירות צו שבת און יום-טוב, חסידישע נגונים, לומדישע נגונים פון דער ישיבה, טראַדיציאָנעלע נוסחאות מיט זייער כאַראַקטעריסטישען גאַמען-בוי, וואָס זענען אינגאַנצען פרעמד פאַר'ן נישט-יודישען געהער, — זענען געוויס, אָהן ספקות יודישע. זמירות, נוסחאות, חסידישע נגונים און ישיבה-שטייגער זענען יודישע און נאָכאַמאָל יודישע, ווייל דאָס זענען פּראָדוקציעס פון יודישען אָנגעוועהטאָנטען האַרץ, אַנ'אויספלוס פון דער יודישער צאַפּעלדיגער נשמה, קורץ — דאָס איז דער יודישער פאָלקס-אוצר, און אָט דעם אוצר האָט דער טיף - פיהלענדיגער יודישער מוזיקער פעראייביגט אין „מוזיקאַלישען פנקס".

בלעטערן מיר איצט אַ ביסעל אין „פנקס".

אַ גרעסערער אָרט איז אָפּגעגעבען אין „פנקס" פאַר זמירות צו שבת און יום-טוב. זמירות זינגען פּשוט'ע פאָלקס-מענשען אויטאָמאַטיש, אָהן קונצען, ווי עס דיקטירט זיי זייער גוסט, זייער שבת-יו"ט-שטימונג; זמירות זינגען אויך גייסטיגע אַריסטאָקראַטען, אָבער שוין מיט קונצען, ריטמיש, ווי עס דיקטירט זיי זייער גייסט, זייער „פיינגעפיהל", אין „פנקס" איז אָט דער טייל פון דער יודישער פאָלקס-קונסט פערטראָטען מיט זעהר פיל נומערען, ביז 50 כמעט. איהר זעהט דאָ דעם קאָנטראַסט, ווי פערשידען מ'זינגט זמירות אין ליטע, פוילען און אין אַנדערע לענדער. אָבער מערקווירדיג, ווי די צייטען און גוסטען בייטען זיך נישט — דער כאַראַקטער פון די מעלאָדיעס און פּזמונים בלייבט כמעט דערזעלבער. ער איז שטענדיג אָריגינעל, אייגענאַרטיג, פּרימיטיוו און אַפּוועקסעלדיג, באַלד מעלאַנכאָליש, באַלד לעבעדיג, אַזוי ווי די גאַנצע יודישע שטימונג — נישט קיין פעסטע, נישט קיין בעשטימטע, אָבער שטענדיג שבת'דיג, הייליג-ערנסט, מיט דבקות צו עפּעס העכערס, כמעט מיט רעליגיעזען עקסטאַז מיט התרוממות הנפש...

אַ געהעריגען אָרט פערנעהמט אין „פנקס" אויך די חסידישע ניגונים, אָט די אייגענאַרטיגע פאָלקס-שאַפונג בעשטעהט אויסשליסליך פון סתם-ניגונים, ד. ה. פון מעלאָדיעס אָהן ווערטער. צי איז דאָס דערפאַר, ווייל מיט ווערטער קאָן מען נישט אויסדריקען די גרויסקייט פון גאָט, ווייל געזאַנג איז נאָהענטער צו דער שכינה, ווי ווערטער — ווער וואָס? בעטהאָווען האָט — גראָד פערקעהרט — גענומען ווערטער, כּדי אויסצודריקען די העכסטע פרייד, אַז מענשען וועלען אַמאָל זיין ברידער... מיר לאָזען די פראַגע איבער פאַר פאָרשער. מיר שטעלען נאָר פעסט, אַז אין „פנקס" זענען געזאַמעלט חסידישע נגונים פון אַלע קאַנטען, פון וואָהלין, פוילען, ליטע. איהר דערקענט זיי גלייך לויט זייערע טעמפּאָ'ס, שוואונג און כאַראַקטער. די וואָהלינער נגונים זענען טיפזיניגע, מיסטישע, די פוילישע — טעמפּעראַמענטפולע, און שנעלען טאַקט געהאַלטענע. די ליטווישע טראָגען אַ מעלאַנכאָלישען כאַראַקטער.

אויך די לומדישע נגונים זענען פערטרעטען אין „פנקס". הגם די לומדים זענען ווייט פון נגינה, זענען זייערע נגונים דאָך זעהר אינטערעסאַנט. זיי לערנען גמרא זינגענדיג, און ווילענדיג, נישט ווילענדיג, ווערט אַנ'אויסטויש פון נגונים ביז עס בילדען זיך זעהר אינטערעסאַנטע, אָריגינעלע מעלאָדיעס, עכט לומדישע, „פון אייגענאַרטיגער שעהנקייט. לייענט זיי אין „פנקס", איהר וועט דערקוויקען אייער האַרץ.

און ווי שעהן און הערליך זענען די כהנים-נגונים! ברכת-הכהנים זינגט מען אין יעדער יודישער שטאָט אַנדערש און איבעראַל איז דער נוסח שעהן, ערהאַבען, ערנסט, צוגעפּאַסט צום מאָמענט.

איין טייל פעהלט אין „פנקס" — דאָס זענען די נגונים פון תהלים. עס זענען אַפילו פערהאַן אַ דריי-פיר שיר המעלות'ן, איינער — אַ פּערל, געפונען אין דער ביבליאָטעק פון בעריהמטען קאַנטאָר אין קעניגסבערג ע. בירנבוים. דאָס איז אָבער נאָך ווענינג. וואו זענען די ליטווישע ביים האַרצען גרייפענדיגע מעלאָדיעס, מיט וועלכע די קליינשטעטעלדיגע יודען זינגען קאַפּיטלעך תהלים שבת בין מנחה למעריב, ווען עס איז שוין פינסטער, נאָר דאָס אינערליכע פייערל שטראַהלט אַרויס פון זייערע בעגייסטערטע נשמות, בעלייכט זייערע צוקנייטשטע פּנים'ער, ווי צו אונטערשטרייכען דעם חילוק פון קודש און חול...

אָט די נגונים האָב איך געזוכט אין „פנקס", איך טרייסט מיך אָבער, אַז כ'וועל זיי געפינען אין צווייטען באַנד, וואָס אונזערע ווילנער קולטור-טוער זאָגען צו אַרויסצוגעבען.

אַ פּערל איז אויך דער פון מחבר אַראַנזשירטער „המבדיל" פאַר כאָר.

אַ פּערל איז דער גאַנצער „מוזיקאַלישער פנקס" און איז ווערט צו זיין דאָס בוך אויפ'ן טיש אין יעדען יודישען הויז, כּדי צו ווייזען, אַז דער יוד איז ווערט מ'זאָל פאַר איהם זאַמלען, פאָרשען און שאַפען, ווי דאָס האָט געטון אין טוט דער גרויסער יודישער מוזיקער א. מ. בערנשטיין, וועמעס אידעאַלע אַרבייט איז ווענינג צו לויבען און אָנערקענען בלויז מיט ווערטער.

מ. דאַרגוזשאַנסקי.

דער מאַן און די פרוי

פון וויל דוראַנט

די אייביגע רעטעניש*)

די פרוי, זייענדיג אַליין שוואַך, זוכט שטאַרקייט אינ'ם מאַן.

די פרוי, זייענדיג פון דער נאַטור קערפּערליך שוואַך, ספּעציעל אין געוויסע בעשטימטע פּעריאָדען, זוכט דאַרום אינ'ם מאַן יענע פיזישע און גייסטיגע שטאַרקייט, וועלכע קאָנען פּערזיכערען שוץ פאַר איהר און פאַר איהרע קינדער. אַזוי לאַנג איז שוין דער דאָזיגער פערלאַנג איינגעבאַקען אין איהר הארצען, אַז עס איז געוואָרען אַ טייל פון איהר נאַטור. אַ מיסטעריעזע קראַפט ציהט די פרוי צו דעם שטאַרקען, מוטיגען, בעפעהלענדען מאַן — אָפט געגען איהר אייגענעם ווילען.

דער דאָזיגער כאַראַקטער-שטריך אין דער פרוי ערקלערט אונז פיל רעטעניש פון דער פרוי'ס נשמה; און אָפט ענטפּלעקט עס פאַר אונז די בעדייטונג פון איהרע טונקעלע און טראַגישע נשמה-איבערלעבונגען.

אַנ'אַכצעהן-יעהריגע מיידעל וועט זיך אָפט לייַדענשאַפטליך איבערגעבען צו אַ סאָלדאַט אָדער אָפיציר. פאַרוואָס? לעכערליך ווי עס מעג קלינגען — הויפּטזעכליך צוליב זיין מונדיר. אַ מיליטערישער מונדיר איז דער סימבאָל פון שטאַרקייט. און זייענדיג אַ פרוי און פיהלענדיג זיך שוואַך, ווערט זי הינגעריסען פון דער מאַכט, וואָס דער מונדיר שטעלט מיט זיך פאָר.

צוליב דער זעלביגער אורזאַך הייראַט אָפט אַ העכסט אינטעליגענטע פרוי מיט אַ זעהר פּראָסטען מענשען — בלויז צוליב דעם, וואָס ער איז שטאַרק און אַטלעטיש געבויט.

ליבע און פריינדשאַפט.

די פרוי איז מעהר כיטרע און ערפינדליכער אין ליבע. אין דער בעציהונג צווישען אַ צוואַנציג יעהריגע מיידעל און אַ דערוואַקסענעם מאַן. וועט זי איהם פערדרעהען דעם קאָפּ. איידער ער קען זיך אַרומקוקען. און אַזוי קונציג און מייסטערהאַפט וועט זי דיריגירען, בעת מעשה וועט זיך איהם אויסדאַכטען, אַז זי וויל איהם גאָר נישט, און אַז ער לויפט איהר נאָך... די פרוי איז אויך שלויער, כיטרער, ווי דער מאַן, נישט נאָר אין ליבע, נאָר אויך אין אַלע טאָג-טעגליכע געשעהענישען.

דערפאַר אָבער אויב די פרוי קען די קונסט פון ליבע, און טאַקע ליבען גופא, בעססער ווי דער מאַן — איז ער אָבער אַ בעססערער פריינד. ווי זי קען עס ווען עס איז האָפען צו זיין. פאַראַן גוטע גרונדען צו גלויבען, אַז די פרוי האָט קיין אַהנונג פון פריינדשאַפט, לחלוטין נישט. אַ פרוי איז העכסטענס אַ בעקאַנטע — אָבער אַנ'אמת'ע פריינדין, זעהר זעלטען. פרויען האָבען צווישען זיך נישט קיין געמיינשאַפטליכעס, אַ חוץ ווען זיי קענען זיך צוזאַמענקומען צו בערעדען אַנדערע. די איבערגעגעבענע פריינדשאַפט. וואָס איין מאַן פיהלט אָפט צו אַ צווייטען מאַן — פיהלט איין פרוי צו דער צווייטער קיינמאָל נישט.

אָבער ווער ווייס? פיליכט איז עס גאָר נישט אַזאַ פערברעכען? ווי דער פראַנצויזישער מאָראַליסט פונ'ם זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט, דע-לאַ-ראָש-פוּקאָ, האָט עס ערקלערט: „די אורזאַך, וואָרום די מעהרסטע פרויען זענען אַזוי ווייניג איבערגעגעבען צו פריינדשאַפט איז צוליב דעם, וואָס ליבע איז פאַר זיי די הויפּט-זאַך, און פריינדשאַפט זייענדיג נישט מעהר, ווי אַ נאָכמאַכונג, אַנ'אימיטאַציע פון ליבע. לאָזט זיי דערום קאַלט".

בעציהונג צו דער געזעלשאַפטליכער מיינונג.

דער מאַן, מעהר אומאָפּהענגיג פון דער עפענטליכער מיינונג, ברעכט די פעראָרדנונגען פון רעכטס און לינקס. אָבער די פרוי, אויב זי איז אַנשטענדיג, וואַגט עס נישט צו טון, זי ציטערט — וואָס וועלען לייט זאָגען.

אָט די פערשקלאַפונג צו דער עפענטליכער מיינונג האָט אין דער פרוי אַרויסגעבראַכט כאַראַקטער-שטריכען, וועלכע דערהויבען איהר געזעלשאַפטליך איבער דעם מאַן. זי קליידט זיך שעהנער און נעטער, ווי ער — נישט נאָר מיידעלוויז, ווען זי דאַרף געפעלען אַ חתן, נאָר אפילו שפּעטער, אום אין אַלגעמיין צו מאַכען אַ גוטען איינדרוק אויף אַלע. וועלכע זעהען איהר. זי איז אויך מעהר סימפּאַטיש צו פרעמדע ליידען, און מעהר ווי ער זוכט זי צו בעגליקען אין לעבען פינאַנציעל (דורך איהר מאַן) — אום לייט זאָלען איינזעהן. אַז זי איז נישט אַ ליאַדע ווער. ציהרונג, וועלכע פרויען ליבען אַזוי, איז מעהר אַ געזעלשאַפטליכער אויסדרוק ווי אַ געהילף צו סעקסועלער אַנציהונג.

דער מאַן בעזיצט מעהר אינטעליגענץ; די פרוי מעהר געפיהל.

דאָס פאָלק זאָגט: „ווער קען פערשטעהן אַ פרוי'ס האַרץ?" און מיט רעכט. ווייל דער פרוי'ס גאַנצער לעבען איז אָנגעזאַפּט מיט געפיהל און עמאָציעס, בעת דעם מאַנ'ס לעבען איז זעהר אינטעלעקטועל. ביים מאַן הערשט דער קאָפּ, דער טרוקענער שכל; ביי דער פרוי דאָס האַרץ, דאָס געפיהל און אַלץ, וואָס אַפּעלירט צום האַרץ, צום געפיהל, אינטערעסירט איהר דערום מעהר, ווי דעם מאַן.

זייענדיג מעהר עמאָציאָנעל, איז זי אין גרונד פון איהר נשמה טיף רעליגיעז. ווען אַנ'אומגליק פּאַסירט. פיהלט זי זיך שטאַרקער געטראָפען — און נישט געפינענדיג קיין טרייסט אַרום זיך אויף דער ערד, ווענדעט זי איהרע בליקען צום הימעל. איהר אומצושטערבאַרע ליבע צו קינדער, ברענגט איהר צום גלויבען אין אומשטערבליכקייט. ווען זי פערלירט אַ קינד, טרייסט זי זיך מיט דער האָפנונג, אַז זי וועט עס צוריקזעהן אין גן-עדן. ווען אַ נייע רעליגיע שטעהט אויף, געפינען זיך דערום פרויען צווישען די ערשטע אָנהענגער.

די פרוי, און נישט דער מאַן, איז דער „בחיר היצירה".

אָבער אָפּגעזעהען פון אַלע איהרע שוואַכקייטען און מעגליכע אומפאָלקאָמענהייטען. איז אָבער די פרוי, וואָס אָנבעלאַנגט די נאַטור, די וויכטיגסטע צווישען די געשלעכטער. עס איז די, וועמען די נאַטור האָט אָנפערטרויט די עקזיסטענץ פונ'ם מענשליכען מין אויף דער ערד. דעם מאַנ'ס פונקציע אין דער הינזיכט איז בלויז אַ מאָמענטאַלע, אַ זייטיגע — די פרוי געבערט דאָס קינד, טראָגט עס אונטער איהר האַרצען, ערנעהרט עס מיט דעם סובסטאַנץ פון איהר אייגענעם קערפּער: און שפּעטער, נאָך דעם, ווי זי האָט עס געבוירען און שמערץ, דערציהט זי עס אום עס זאָל פערנעהמען דעם פּלאַץ פונ'ם אָפּשטאַרבענדען דור.

ביי נידעריגע בעשעפעניש[?] שפּילט די „זי" נאָך אַ גרעסערע ראָליע, ווי צווישען מענשען. פאַראַן געוויסע ווערימלעך, ביי וועלכע דער „ער" איז בלויז אַ פּאַראַזיטעל, וועלכער לעבט בוכשטעבליך שטענדיג צוגעקלעבט צום קערפּער פון דער „זי". צווישען געוויסע ווערימלעך, וועלכע לעבען אין ים, איז די „זי" פונקט זעקס-און-נייַנציג מאָל אַזוי גרויס, ווי דער „ער". ביי זומער-פויגעלעך איז די „זי" אימער פּונקטען[?] מאָל די גרויס פונ'ם „ער". די „זי", די קעניגין פונ'ם בינשטאָק, איז פיל גרעסער און שטאַרקער פונ'ם ביהן — און ווי עס איז וויסענשאַפטליך בעוואוסט, שטאַרבט ער גלייך אַוועק נאָך דער סעקסועלער בעהעפטונג. די „זי" - שפּין איז אויך אַזוי פיל גרעסער און שטאַרקער פונ'ם „ער", אַז ביי פילע מינים פרעסט זי איהם אויף באַלד נאָך דעם האָניג-חודש, ווען זי און די נאַטור האָבען שוין פאַר איהם נישט קיין נוצען.

און אויב עס איז נישט גענוג בזיון פאַר'ן „ער", קומט די וויסענשאַפט און דערקלערט, אַז ער איז אינגאַנצען איבעריג. דער בערימטער ביאָלאָג דזשאַקעס לאָעב האָט בעת עקספּערימענטען אין זיין לאַבאָראַטאָריע בעוויזען צו בעפרוכפּערען די אייעלעך פון געוויסע פיש — מיט כעמישע שטאָפען — און קליינע שטערען-פישעלעך זענען געבוירען געוואָרען, גענצליך מיט דער הילף פון דער „זי" אַליין.

בלויז ביי די גרעסערע חיות, וועלכע געבען געבורט צו קינדער דירעקט פון זייער קערפּער, זענען די „זי'ס" שוואַכער פון דעם „ער". די נאַטור בעגינסטיגט זיי אָבער — מיט דעם, וואָס זי מאַכט זיי פריהער צייטיג, ווי דעם „ער". צו זעכצעהן יאָהר און אַמאָל פריהער, אין געוויסע לענדער, איז דאָס מיידעל שוין אַ רייף געוואָרענע פרוי. דער מאַן איז אָבער דאַן נאָך בלויז אַ יונגעל.

ווען אין דעם האַרצען פון אַ מיידעל צינדען זיך די ערשטע סעקסועלע פערלאַנגען, און זי טרוימט שוין פון אַן אייגענע היים, שפּילט זיך נאָך דאָס יונגעל אין גאַס.

מיט דער צייט וועט די פרוי ווערען עהנליך צום מאַן; איהר ווייבליכקייט וועט בלייבען.

זענען די אונטערשיידען צווישען מאַן און פרוי, ווי מיר זעהען זיי יעצט, פונדאַמענטאַלע און איינגעבוירענע — אָדער בלויז גע'ירש'נ'טע? עס איז דאָ אַ מיינונגס-פערשידענהייט, אָבער פאַקטען רעדען פאַר זיך אַליין.

זייט די לעצטע פופציג יאָהר, מיט דער אינדוסטריאַליזירונג פון דער געזעלשאַפט, האָט די פרוי דורכגעמאַכט אַ ווירקליכע רעוואָלוציע, וועלכע לאָזט זיך מערקען אין איהר טאָג-טעגליכער אויפפיהרונג. פערדינענדיג איהר ברויט, ספּעציעל אין די גרויסע שטעט, איז זי געוואָרען מעהר אומאָפּהענגיג פון איהר היסטאָרישען הערשער, פונ'ם מאַן. זי וואָגט שוין אויפצוהויבען איהר קאָפּ העכער. ווי ווען עס איז אַמאָל. זי האָט געוואונען מעהר פּערזענליכע פרייהייט. זי קאָנקורירט מיט ערפאָלג מיט דעם מאַן אין דער שולע, אין די פּראָפעסיעס און אויף דעם אַרבייטס-מאַרק. און אַזוי בעטרונקען מיט פרייד האָט די פרייהייט איהר געמאַכט לעצטענס, אַז זי זוכט צו אונטערדריקען יעדען ווייבליכען עלעמענט אין זיך, ווייל עס דערמאָנט איהר אָן איהר אַמאָליגער שקלאַפעריי. די מאָדערנע פרוי, ווי מיר זעהען זי היינט צו טאָג, האָט דערום פערלוירען פיל פון איהר ווייבליכען חן און צערטליכקייט. אָבער דאָס איז בלויז צייטווייליג. די פרוי וועט איינזעהן, אַז דער אייביגער ווייבליכער עלעמענט, וואָס די נאַטור האָט איהר בעשאָנקען, און וואָס פער'שיכור'ט אַזוי דעם מאַן — איז צו הייליג - ווערטפול עס צו פערניכטען.

זי וועט דערום שוין געפינען אַ וועג ווי אַזוי צו קאָמבינירען מיט דער פולקאָמסטער עמאַנציפּאַציע, צו פאַראייניגען אין זיך העכסטע אינטעליגענץ און כאַראַקטער-שטאַרקייט אַלס אַ פּערזאָן מיט דער ליידענשאַפטליכער צאַרטקייט פון אַ ווייב און אַ מוטער.

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go maja 16, tel. 11-48
אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט-אָן פון 7–8, זונטאָג פון 3–4.

דער מהר"ל און דער גראַף

א פּראַגער מעשה

פון

לודוויג קאַפּער

אונטער דער ממשלה פון רודאָלף דעם צווייטען איז פּראָג געווען אַ זאַמעלפּונקט פון די גרעסטע פּערזענליכקייטען פון יענער צייט, ווי טיכאָ דע-בראַהע, קעפּלער, לאַנגאָמאָנטאַנוס, באַציוס און אַנדערע. די גרויסע געלערנטקייט פון דעם קייזער און זיין אויסערערדענטליכע ליבע צום וויסען האָט נישט נאָר צוגעצויגען אַ גרויסע צאָהל אַלכעמיקער און אַסטראָלאָגען פון אַלע לענדער, נאָר דער קייזער אַליין האָט מיט זיין ביישפּיל געווירקט אויף דער הויכער אַריסטאָקראַטיע און אויף זיין גאַנצער סביבה, אַז זיי זאָלען זיך אויך פערנעמען מיט'ן שטודירען וויסענשאַפטען.

נישט ווייט פון פּראָג האָט אין יענע צייטען געוואוינט אַ רייכער און מעכטיגער גראַף, וועלכער האָט זיך צוריקגעצויגען פון דער וועלט און האָט זיך אָפּגעגעבען מיט אַסטראָלאָגיע און אַלכעמיע. דער גראַף איז גוט בעקאַנט געוואָרען מיט ר' לייב פון פּראָג און ער פלעגט איהם אָפטמאָל איינלאַדען צו זיך אין שלאָס. ר' לייב האָט ליב געהאַט צו פערברענגען מיט'ן גראַף, וועלכער איז געווען בעהאַווענט אין דער געהיימער וויסענשאַפט. איינמאָל, נאָכדעם, ווי זיי האָבען ביידע צוזאַמען עטליכע שעה פערבראַכט אין וויסענשאַפטליכע שמועסן, און ר' לייב האָט שוין געוואָלט פאָהרען צוריק אַהיים, האָט איהם דער גראַף געזאָגט:

— הער, רבי, דערקלער מיר נאָר איין זאַך: ווי אַזוי מאַכסטו דאָס, אַז דיין דירה זאָל קענען אַריינגעמען אַלע דיינע פיר הונדערט תלמידים? ווי איך ווייס, האָסטו דאָך נאָר צוויי קליינע קאַמערלעך?

— הער, גראַף — האָט דער רבי געענטפערט, — מיין דירה וואָלט פאַר מיר געקלעקט אפילו דעמאָלט, ווען די צאָהל פון מיינע תלמידים וואָלט געווען דאָפּעלט, און אפילו דרייפאַך.

— עס לאָזט זיך קוים צו גלויבען!

— אויב דער הער גראַף וויל זיך איבערצייגען אין דער ריכטיגקייט פון מיינע רייד — האָט דער רב ווייטער געזאָגט, — וועל איך אייך בעטען, איהר זאָלט מיר דערלויבען איינצולאַדען צו מיר צו אַ מיטאָג אייך מיט וויפיל איהר ווילט פון אייערע פריינט און דינער, און דערביי וועלען אויך זיין אַלע מיינע בחורים; איך וועל אייך נאָר בעטען גענוי בעשטימען דעם טאָג, ווען איהר ווילט מיר אָנטון דעם כבוד און קומען צו מיר.

דער גראַף האָט די איינלאַדונג אָנגענומען, און האָט בעשטימט דעם טאָג. דער רבי האָט זיך געאיילט צו פאָהרען אַהיים קיין פּראָג, ווייל עס איז שוין אָנגעקומען די צייט פון מנחה-דאַווענען.

דער בעשטימטער טאָג איז געקומען, און דער גראַף מיט מעהרערע פון זיינע בעקאַנטע, וועלכע האָבען אויך אַזוי ווי ער, געזוכט דעם שטיין פון חכמה, און אין דער בעגלייטונג פון עטליכע דינער זיינע, זענען אַלע געקומען צום רבין צו מיטאָג.

זיי זענען אָנגעקומען צום הויז, וואו ר' לייב האָט געוואוינט און זענען אַריין אין דעם אָרימען אַלטען בנין, מיט די פון רויך פערשוואַרצטע מויערן. אָבער אינוועניק זענען זיי געבליבען שטעהן פערוואונדערט: ווי אָרים דאָס הויז איז געווען פון אויסען, אַזוי הערליך איז עס געווען אינעווייניג. אַלץ איז דאָ געווען געבויט לויט אַלע כללים פון דער נייעסטער בוי-קונסט. אומעטום האָט געהערשט אַ פולשטענדיגע סימעטריע און שיינקייט.

זיי זענען אַריין אין פּאָרצימער. פון דאָרטען אויס האָט זיך געצויהען אַ לאַנגע שורה פּרעכטיגע צימערן. דער גראַף און זיינע פריינד זענען געווען נישט ווייניג דערשטוינט איבער דעם לוקסוס פון ר' לייבס הויז, ווייל פון די שמועסן מיט איהם האָט מען געקענט אַרויסזעהן, אַז ער האַלט גאַנץ ווייניג פון אוי סערליכער שיינקייט. מען איז אַריינגעקומען אין עס-צימער, וואו עס איז געשטאַנען אַ לאַנגער טיש געדעקט מיט די רייכסטע און שענסטע סערוויזען. אַנשטאָט גלעזער זענען דאָ געווען נאָר גאָלדענע בעכער, און עס זענען געשטאַנען זילבערנע שיסלען מיט די בעסטע שפּייזען אין זיי. דער גראַף און זיינע פריינט, וועלכע זענען נישט איינמאָל געזעסען ביים קייזערס טיש, האָבען זיך זעהר געוואונדערט איבער די רייכע כלים און האָבען שטיל צווישען זיך גע-מוזט מודה זיין, אַז מיט אַזאַ רייכקייט מעג מען זיך פאַר'ן מעכטיגען קייזער אַליין אויך נישט שעמען.

מען האָט זיך געזעצט צום טיש, גע-געסען, געטרונקען, לעבעדיג געשמועסט צווישען זיך, און די גאַנצע געזעלשאַפט האָט זעהר שיין פערבראַכט. בעת דעם עסען האָט דער גראַף געגעבען אַ וואונק איינעם פון זיינע קאַמער-דינער און דער וואונק האָט בעדייט, אַז יענער זאָל אַריינלעגען צו זיך אין קעשענע איינעם פון די גאָלדענע בעכער.

נאָך דעם מאָלצייט האָבען זיך אַלע הויכע געסט אויפגעהויבען, האָבען אַרויסגעזאָגט זייער לויב און צופרידענקייט, און פערלאָזען ר' לייבס הויז.

אַ קורצע צייט נאָך דעם בעזוך ביי ר' לייב, האָט דער גראַף בעקומען צו הערען אַ זעלטענע און משונה'דיגע ידיעה, אַז אַ ריטערליכער שלאָס, וועלכער געפינט זיך צוויי הונדערט מייל ווייט פון דאַנען, איז פּלוצלונג פערשוואונדען געוואָרען אויף אַ מעת-לעת פון זיין אָרט, צוזאַמען מיט אַלע טייערע זאַכען, וואָס זענען דאָרט געווען, און איז אויפ'ן צווייטען טאָג ווייטער דערשינען אויף זיין אַלטען אָרט, פונקט ווי עס וואָלט גאָרנישט פּאַסירט, און קיין זאַך איז נישט פערלוירען געגאַנגען, אַ חוץ איין גאָלדענעם בעכער. דער גראַף האָט זיך דערמאָנט אָן דעם בעזוך ביי ר' לייב'ן און דעם בעפעהל, וועלכען ער האָט געגעבען זיין קאַמערדינער, אַז ער זאָל איין בעכער צונעמען.

— אַזוי, — האָט זיך בעטראַכט דער גראַף, — האָב איך דאָך קיין טעות נישט געהאַט אין מיין מיינונג וועגען דעם רבי'ן, אַז ער איז בעקאַנט מיט דער געהיימער וויסענשאַפט פון קבלה. ווי נויטיג און נוצליך וואָלט דאָס געווען פאַר'ן קייזער! ווען איך וואָלט עס איהם אויסלערנען, ווי וואָלט ער מיר דערפאַר אָפּדאַנקען!

נישט לאַנג געטראַכט האָט ער נאָכגעשיקט נאָך ר' לייב און געבעטען, אַז ער זאָל גלייך קומען צו איהם. ר' לייב איז באַלד געקומען.

— הער, רבי — האָט דער גראַף געזאָגט, — איצט ווייס איך אויף געוויס, אַז דו ביסט אַ בעל-מקובל. הנה דו האָסט עס ביז איצט פאַר מיר געלייקענט. איצט קענסטו עס פון מיר נישט אויסבעהאַלטען, ווייל איך האָב אַ גענוגענדען בעווייז, וועלכער איז דיר אויך נישט אומבעקאַנט, פאַרוואָס ווילסטו עס בעהאַלטען פון מיר?

דער רבי האָט געענטפערט:

— אין דער הייליגער שריפט שטעהט געשריבען: „מיט דיין רייכקייט זאָלסטו זיך נישט ריהמען, ווייל זי איז פערגענגליך און אומניצליך". און אויב איך בין אפילו בעקאַנט מיט אייניגע ידיעות פון דער דאָזיגער וויסענשאַפט, איז דאָס נאָך אַלץ אַזוי ווייניג, אַז איך טאָר נישט רעדען וועגען דעם, ווייל...

— ווייל — האָט דער גראַף איהם איבערגעשלאָגען די רייד — עס העלפט נישט קיין ענטשולדיגונג, און כדי דו זאָלסט וויסען, צו וואָס איך האָב דיך היינט געלאָזט רופען אַהער, וועל איך דיר זאָגען קורץ און שאַרף: איך וויל, רבי, אַז דו זאָלסט מיך בעקענען מיט דער דאָזיגער וויסענשאַפט.

ר' לייב האָט פאַר שרעק אויפגעשפּרונגען.

— אַז דו זאָלסט מיך — האָט דע

א מיידעל צוגאסט / א פאריזער סטודענטקע מאכט אנ'איבערקעהרעניש אין שטעטעל

רוהיג און שטיל האט זיך געלעבט די פיטשינקע שטעטעלע האנישישאק, געשיצט און ארומגערינגעלט דורך איהר געדיכטען וואלד און דורך איהר ברייטער אזערע פון אלע בייזע ווינטען. יעדער בחור האט געהאט זיין מיידעל, און יעדע מיידעל האט דא געהאט איהר בחור; מען האט „געשפילט ליבעס", בע'חלומ'ט וועגען חתונות — און טאטע-מאמעס האבען געווארט אויף נחת פון זייערע קינדער. —

ביז „זי" איז אראפגעקומען אהער פון דער ווייטענס, און אלעמענס מוחות זענען צומישט געווארען!

שוין גלייך דעם ערשטען טאג, ווי „זי" איז אהער אריינגעפאהרען אויף א גוי'שקע פוהרל און האט געדונגען ביי רייזע די טענדלערקע א צימער, האבען אלע אין שטעטעל געוואוסט, ווער זי איז און פון וואנען זי איז. א טאכטער פון א רייכען האלץ-סוחר אין קאוונע, שטודירט אין פאריז אויף א דאקטאר-קע, און האט שוין באלד כמעט געענדיגט, הגם זי איז נאך גאר אזוי יונג, באך נישט קיין גאנצע צוויי און צוואנציג יאהר אלט!... נאר, ווייזט אויס, פון צופיל לערנען האט זי געקראגען שוואכע לונגען, און אז זי איז געקומען אויף זומער צו די עלטערן זיך אפרוהען, האט מען איהר געראטען זיך בעזעצען אין האנישישאק, וואו צוליב דעם נאהענטען וואלד און צוליב דער ארומיגער ברייטער אזערע איז די לופט זומער מחיה-נפשות...

פערמאטערט פון וועג און פון היץ, האט זי זיך גלייך געלעגט אפרוהען. עס איז געווען אין מיטען טאג. ריי-זע'ס עלטערע טאכטער, כיענקע, איז ארומגעגאנגען אויף די שפיץ-פינגער און געהיט, אז די קלענערע קינדער, וועלכע האבען זיך ארומגעדרעהט אי-בער'ן שטוב, זאלען זיין שטיל און נישט אויפוועקען דעם גאסט...

באלד איז אבער געווארען דא א גאנצער יאריד. א קאוונער רייכע מיי-דעל פון פאריז, א סטודענטקע, כמעט שוין א דאקטארקע, — אין האנישישאק האט מען נאך אזוינס נישט געזעהן, און מען איז זיך אנגעלאפען אויפ'ן וואונדער...

— כיענקעלע, קרוינעלע, הארצעלע, זאג, — האט מען, שושקענדיג זיך, אויסגעפרעגט ביי רייזע'ס טאכטער, — טאקע אמת פון פאריז?... און ווי רעדט זי, נאר פראנצויזיש?

כיענקע בעשטעטיגט, אז דאס פריי-לין לערענט זיך טאקע אין פאריז, אבער זי רעדט גוט יודיש... ווען זי, כיענקע, האט איהר אריינגעטראגען פון פלומפ א קרוג פרישע וואסער זיך אפצוואוא-שען פון שטויב, האט זי איהר גאנץ איינפאך אויף יודיש געזאגט א דאנק, געפרעגט, ווי מען רופט איהר און האט גאר אהן א ברעקעל גאוה אויך דעם אייגענעם גאמען געזאגט...

— אזוי גאר! — האבען זיך כיענ-קע'ס חבר'טעס גע'חידוש'ט, — איז ווי-זשע הייסט זי? מסתמא שוין איינמאל א פאריזער נאמען?...

אבער עס הויפט זיך גאר נישט אן! איהר נאמען איז: גאלדע גרינשטיין!...

— און איז זי עפעס א שעהנע? שמואליק משה יאסע דעם אייזענקרע-מער'ס האט איהר געזעהן פערבייפאה-רענדיג אויפ'ן גוישקען וואגען, זאגט ער, אז זי איז אנ'אמת'ע „קארטינע", א בילד... איז'ס ריכטיג?...

— א בילד, נישט קיין בילד, — זאגט כיענקע שטיל, זיך ארומקוקענדיג, די שלאפענדיגע זאל דארטען אין צימער נישט דעהערען, — א בילד נישט, קיין בילד, אבער א פ י י נ ק ע איז זי, ווי גאלד... א סימפאטישע, א ריי-נינקע, א געוויקסיגע, מיט בלויע אוי-גען, מיט בלאנדע האר...

— קורץ געשוירען מסתמא?

— שטעלט זיך פאר, אז א ברעקעל נישט, איהר הערט?!.. דוקא געדיכטע, לאנגע האר, פערפלאכטען פון הינטען; אבער דאס פאסט זיך איהר אזוי!..

א פייניקע, א סימפאטישע, א פא-ריזערקע, כמעט א דאקטארקע, און רעדט יודיש און הייסט גאר גאלדע — און נישט געשוירען! דאס איז עפעס אזא טשיקאווע זאך! די מיידלעך האבען געבערענט פון אונגעדולד, כאטש איין בליק אויף איהר ווארפען, כאטש דורך דעם שליסעל-לאך פון דער טיהר... אבער כיענקע האט קיינעם נישט צוגע-לאזען, — מען זאל א י ה ר, חלילה, נישט שטערען... נישקשה, זי בלייבט דאך דא א היבשע צייט און מען וועט איהר נאך זעהן!..

פארנאכט זענען אלע האנישישקער בחורים און מיידלעך געזעסען ביי רייזע דער טענדלערקע אויפ'ן ברייטען גאניק און ארום גאניק און צווישען זיך אלץ גע'סוד'עט וועגען דער פאריזערקע... פלוצלינג איז ז י שוין דא צווישען זיי, מיט א ברייטען יודישען „גוטען-אווענד"... זי האט זיך שוין גוט אויסגעשלאפען, די בלאנדע האר צוגעקאמט, די בלויע אויגען בלאנקען, די ברעמען עטוואס צוגעשווארצט מיט אנגעבערענטע שווע-בעלעך, די ליפען אביסעלע צוגעפארבט און די באקען א הארעלע אפגעפרישט מיט פודרע, א ... אנגעטון אין א גאנץ איינפאכע, לייכטע, רויטע בלוזקע און — בארוועס!... מיט אמאל פון זיך אראפגעווארפען דעם גרויסשטעטישען יאך און זיך געמאכט פריי...

די גאנצע קליינשטעטלדיגע יונג-ווארג ארום זענען געווארען פערגאפט; פון אונרווארטקייט האבען זיי זיך גאר געהאט פערלוירען, זיך אויפגערו-דערט, צופוזשעט און בכלל נישט גע-וואוסט וואס צו טון און וואס צו זאגען, ווי זאלען זיי האלטען די הענט און ווי זאלען זיי איהר בעגריסען... זי האט זיי פריינדלעך, שמייכלענדיג, בעקוקט אין דעם דאזיגען שיין פון דער אונ-טערגעהענדער זון, און אהן שום חכמות געזאגט:

— וואס האט איהר, קינדער, פערנו-מען דעם גאנצען גאניק? לאזט זיך מיר אויך צוזעצען לעבען אייך!.. און איי-דער נאך דער עולם האט צווישען זיך געקענט בעשליסען, ווער עס דארף הא-בען די זכיה, אז די „פאריזער סטו-דענטקע" זאל לעבען וועמען זיצען, האט זי אליין זיך אריינגעשטופט צווי-שען לייבקע דעם שמיד און חנה'לע דער זאקענמאכערקע, אנשפארענדיג זיך מיט איהרע ארימס אויף זייערע ביי-דענ'ס פלייצעס. איהרע שלאנקע פיס האט זי ווייט אויסגעצויגען פון הינטער איהר קורצער רויטער קליידעל איבער די קניה, ווי די אלע איבעריגע שטע-טעלשע בארוויסע מיידלעך ארום; בלויז א י ה ר ע זענען נאך געווען ווייס און רייך, בשעת זייערע זענען שוין געווען אפגעבערענט און שווארץ.

— א, ווי גוט דא איז ביי אייך! — האט זי מיט אמת'ע התפעלות אויסגע-שריען. — ווי עס אטעמט זיך גרינג!... וואס אבער זענט איהר שטיל געווארען ווי געצעס? האב איך אייך געשטערט? אך, ווי אונגאסטפריינדליך איהר זענט! אזוי פיל בחורים, קאוואלערען! עס קומט צו אייך א גאסט פון דער פרעמד, זעהט, אז עס זאל איהר נישט זיין או-מעדיג!.. דערצעהלט איהר עפעס!.. דערצעהלט מיר, וואס איז פאר א שטאט אייער האנישישאק, ווי לעבט מען דא און וואס טוט זיך דא ביי אייך?

עס איז דא חאס צו דערצעהלען ווע-גען האנישישאק!... זי קומט פון פא-ריז, פון דער גרויסער וועלט א ון מ ע ן ז א ל א י ה ר ד ע ר צ ע ה ל ע ן וו ע ג ע ן א ז א ל א ך, וו ע ג ע ן א ז א ה ע ק!.. פונדעסטוועגען האט מען זיך דאך פאנאנדערגעשמועסט, פאנאנדער-גערעדט; ביי דער יונגווארג האבען זיך וואס ווייטער אלץ מעהר פאנאנדערגע-בונדען די צינגער; מען איז געווארען אלץ מעהר דרייסטער ביי זיך. ז י האלט זיך אזוי גלאט, אזוי גלייך מיט זיי, אז זיי האבען צייטענווייז גאר פערגע-סען, אז ז י איז ערשט מיט עטליכע שעה צוריק אהערגעקומען!... האני-שישקער פלאטקעס האבען זיך אויסגע-מישט מיט פאריזער מעשיות. אין איין האלבע שעה האט זיך גאלדע גרינשטיין די פאריזער סטודענטקע, געוואוסט אלע רכילות פון שטעטעל, ווער איז וועמעס חתן און ווער איז וועמעס כלה, וואס ווער עס האט פאר צונעמעניש, מיט וואס ווער עס בעשעפטיגט זיך,— אפילו וועגען אלע קהל'שע מחלוקות'ן האט מען איהר קלאהר געמאכט, און זי האט אזוי פיל געלאכט מיט איהר קלינגענ-דיגען, נאאיווען געלעכטער, אז אלע האבען מיט איהר מיטגעלאכט, ווי מיט אנ'אלטער בעקאנטער... דערנאך האט מען דא גופא, אויפ'ן גאניק, געשפילט אין קליפ-קלאפ, און אין „טרעפעניש'ען" און „פאנטען"; מיט פערבונדענע אויגען האט מען געמוזט זיך אנשטויסען, ווער וועמען עס האט געטון א שנעל אין נאז, און אויב נישט, האט יענער גע-מוזט בעצאהלען א קוש... זי, די גאסט האט יענעם אוועקגעגעבען עטליכע קושען גע-כאפט, אבער גאר פלאמיגע; איינגע האבען פון איהר איהר אויך בעקומען א „רעשט"...

(פארזעצונג זונטאג)

Dr. med H. LUBICZ
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, ווענעריש און מי... ...-שעכע קראנקהייטען, מיט היידענגס-קווארץ לאמפען (העהר-אויספאל).
נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

גראף ווייטער געזאגט — אריינפיהרען אין דער וועלט פון די העכערע כוחות.

— אונמעגליך, דאס איז אונמעגליך, גראף! — האט דער דערשראקענער רבי פראטעסטירט — איך קען עס נישט!

— דו ווייסט עס שוין קענען! וואס איז דיר אונמעגליך? שטאלציר נישט מיט דיינע קענטעניסען.

— ניין, ניין, זאל דער גראף מיר נישט נויטען, עס איז אומזיסט, איך טאר נישט.

— דו טארסט נישט? און פארוואס? ווער קען עס דיר נישט לאזען, ווען דו זאלסט נאר וועלען?

איהר מעגט דאך איינזעהן — האט דער דערשראקענער רבי געזאגט — מיט וויפיל שווערקייטען עס איז פערבונדען דאס בעטרייבען פון דער דאזיגער הכמה אפילו פאר אונז יודען, און בפרט נאך פאר א נישט-יודען!

— דו ווייסט וועדען מיין לעהרער!— האט דער גראף אין הארבען טאן גע-זאגט, — און עס וועט דיר נישט העל-פען קיין תירוץ!

— נאכאמאל, גראף, בעט איך אייך, בעפרייט מיך פון דער פאדערונג!

— דו מוזט, איך וועל דיך צווינגען, איך וויל עס, און ווען איך וויל, מוזטו אויספיהרען מיין בעפעהל!

— רייץ נישט מיין צארן, רבי, שוין צו לאנג שפילסטו זיך מיט מיין געדולד, איך בין אנגעזעהן ביים קייזער — איך אליין בין אויך מעכטיג. ווען דו זאגסט זיך אפ — שטעלסטו אין סכנה דיין לע-בען און דאס לעבען פון דיינע נאהענ-טע. איך וועל אנווענדען אלע מיטלען, כדי דיך און דיינע קרובים שאדען צו טון: דו ווייסט, איך קען עס טון, דע-ריבער קלייב זיך אויס, וואס דו ווילסט בעסער — מיך אויסלערנען קבלה אדער —

— אדער — איז איהם דער רבי א-ריינגעפאלען אין די רייד, און א קאל-טער שווייס האט בעדעקט זיין שטערן. איך וועל טון, וואס איהר בעפוילט — אבער האט געדולד, איך האב א פריינד, א חבר אין דער הויכער וויסענשאפט, דער רבי דאן אברהם. ער לעבט אבער אין שפאניען, ווילט איהר אייך געדול-דען ביז איך וועל איהם רופען, כדי ער זאל מיר העלפען אויספיהרען די דאזי-גע — איך שווער אייך ביי דעם אל-מעכטיגען! — פאר מיר צו שווערע אויפ-גאבע.

— דאס איז דיר דערלויבט — האט דער גראף אין א גוטמוטיגען טאן גע-זאגט — איצטער קענסטו געהן און באלד וועלען מיר זיך ווידער זעהן.

טיף פערזונקען אין געדאנקען איז דער רבי אוועק אהיים, איז באלד אריין צו זיך אין קאמער און האט לאנג גע-טראכט מיטלען, וואס ער זאל איצטער טון? זאל ער באמת'ן שרייבען צו זיין חבר אברהם? וואס פאר א מינע וועט ער מאכען, ווען ער וועט קומען אהער, און זיך דערוויסען. אז מען האט איהם מכריח געווען, נאר כדי צו לערנען קבלה, איינעם א נישט-יודען? אדער זאל ער נישט דערפיהלען דעם בעפעהל פון דעם גראף? אבער וואס פאר א צרות זיין אפזאג קאן ברענגען פאר איהם און פאר דער גאנצער געמיינדע! אט אזוי האט זיך דער רבי אלץ אי-בערגעלייגט ביז עס איז געווארען אוועגט. דעמאלט האט ער זיך מיטאמאל אויפגעהויבען און זיך גענומען איילען צו געהן אין בית-מדרש, ווייל עס איז געווען פרייטאג אוונט און עס איז געקומען די צייט מקבל שבת צו זיין. אבער פלוצלונג איז אין צימער אריינ-געקומען עמיץ, איז צו איהם צוגעלא-פען, אומגעארמט און שלום געזאגט.

דער רבי האט גארנישט געוואלט גלוי-בען זיינע אויגען. ער האט געקוקט איינ-מאל און נאכאמאל אויף דעם אנגעקו-מענעם גאסט, און האט זיך איבער-צייגט, אז ער האט קיין טעות נישט געהאט — פאר איהם איז געשטאנען ר' דאן אברהם פון סאראגאסא.

— ווי קומסטו אהער? וואס פיהרט דיך צו מיר? דו ביסט געקומען, פונקט ווי גערופען! — אט מיט די אלע שאלות האט ר' לייב אנגעהויבען, אבער איצט לאמיר נישט רעדען וועגען דעם! — צו דיין גאט און נאכדעם — צו דיינע פריינט לאמיר צוערשט געהן מקבל שבת זיין און דערנאך וועסטו מיר אלץ דערצעה-לען.

מיט די ווערטער זענען זיי ביידע אוועק אין בית-מדרש.

ווען זיי זענען צוריקגעקומען, האט ר' אברהם געזאגט:

— דו דארפסט מיר גישט דערצעה-לען אין וואס פאר א נויט דו געפינסט זיך איצט, ווייל איך ווייס אלצדינג, און עס דארף דיך גאר נישט וואונדערען, ווען איך וועל דיר זאגען, אז טאקע צו-ליב דעם האב איך געמאכט די נסיעה. הער, איך האב געזעהן א חלום, וועל-כער האט מיר געעפענט די אויגען אויף אלץ, וואס דו לעבסט איצט אריבער. איך האב זיך באלד פערטיג געמאכט צו פאהרען, ווייל איך האב געוואוסט, ווי גליקליך דו וועסט זיין, מיך צו הא-בען ביי זיך. די גאנצע נסיעה האט קוים 12 שעה געדויערט. א העכערע מאכט האט מיך אהער געפיהרט. זיי גע-טרייסט. אלץ וועט זיך ענדיגען צום גוטען!

זונטאג האט ר' לייב געשיקט צום גראף א שליח און האט איהם מודיע געווען, אז ער וועט קומען צו איהם דינסטאג און דעמאלט וועט זיך אויך אנהויבען דער אונטעריכט. צוגלייך האט ער איהם אויך געלאזען בעטען, אז ער זאל צו דעם צוועק צוגרייטען א גע-היימען צימער.

אין דעם בעשטימטען טאג, זענען די ביידע רביים אוועקגעפאהרען צום גראף אין שלאס. אנגעקומען, האט ר' לייב באלד פארגעשטעלט פאר דעם גראף זיין חבר ר' אברהם אלס צוקונפטיגען לעהרער. ר' אברהם האט זיך פערנייגט פאר דעם גראף און האט געזאגט: — איהר מוזט מיר פערצייהען, גראף, ווען איך וועל אייך נאך איינינע ווערטער זאגען, איידער מיר טרעטען צו צו דער לעהרע פון דער הויכער וויסענשאפט.

— דא נישט — האט דער גראף גע-זאגט — לאמיר פריהער אראפגעהן אין צימער, וועלכען איך האב צוגעגרייט צו דעם צוועק אין די אונטערערדישע געוועלבען.

אין שטילשווייגעניש זענען זיי אראפ די טרעפען און אריין אין דעם צימער אין א טיפען קעלער, וועלכער האט געהאט אנ'אייגענטימליכען כאראקטער. דער גראף האט זיך געגעבען אלע מיה, אז דער צימער זאל אויסזעהן פייערליך און הייליג. ער איז געווען בעהאנגען אין דער לענג און אין דער ברייט מיט שווארצע טוך, און דורכדעם האט ער בעקומען עפעס א סודות'פולען אויס-זעהן, פונקט אזוי ווי די תורה, וועלכע דארף אין איהם געלערנט ווערען. נאר איין זייטיגער לאמפ האט געווארפען א שוואכען שיין אויף די דריי געשטאל-טען, וועלכע זענען געשטאנען שטום און רוהיג, אזוי ווי פון קבר - אויפגע-שטאנענע מתים. זיי האבען געשוויגען. און א מורא'דיגע רוהיגקייט האט אויס-געשפרייט איהרע פליגלען אזוי ווי א שווארצער ראב. עס האט זיך נאר גע-הערט א שטילער אטעמען.

ר' אברהם האט אונטערבראכען די אומעטיגע שטילקייט און האט געזאגט:

— נאר איין זאך וויל איך אייך זאגען, הער גראף, די קבלה האט איהרע ווארצ-לען אין דעם אמת'ן גלויבען אין איין הויכען איינציגען וועזען. זי קאן נאר געהן טריט אין טריט מיט דער רעלי-גיע, אהן איהר האט זי אבער קיין קיום נישט. און דעריבער בעשעפטיגען זיך מיט דער קבלה נאר די גאטספארכטיגע וועלכע זענען אינגאנצען ריין פון אלע זינד. ווער עס וויל פריי און אומגע-שטערט אויפדעקען דעם שלייער פון די סודות און בליקען אין דער צוקונפט, דער מוז אויך קענען פריי, קלאר און אומבעטריבט קוקען אין זיין פערגאנ-גענהייט. קיין פערברעכען דארף איהם דערפון נישט פערטרייבען. דערפאר בע-טראכט זיך נאך: האט איהר קיין שולד נישט אויף זיך. נאר וואס פרעג איך אייך דא? בלי שום ספק זענט איהר ריין פון יעדער זינד!

— געוויס בין איך ריין, — האט דער גראף אויסגערופען.

— דערלאנג א קוק הינטער זיך—האט ר' אברהם ווייטער געזאגט — קוקט היג-טער זיך!

דער גראף האט זיך אומגעקעהרט, און איז פון שרעק אפגעשפרונגען דריי שריט אויף צוריק. פון זיינע ליפען זענען מיט שרעק ארויס די ווערטער: איך זעה, ווי א ווייב, מיט א קינד אויפ'ן האנט געהען פון דער טונקעלהייט ארויס! א, גאט! דערבארים זיך אויף מיר!

— קענט איהר זיי? — האט דער רבי געפרעגט.

— מיין גאט, מיין גאט! איך קען זיי — מיין שוועסטער — איהר קינד!

די געשטאלט איז ווידער פערשוואונ-דען אזוי גיך, ווי זי איז געקומען.

און אין פייערליכען טאן האט דער רבי געזאגט:

— איהר זענט שולדיג! דאס איז גע-ווען אייער שוועסטער און איהר קינד— אייער קינד — ביידע זענען געשטאר-בען דורך אייך!

דער גראף האט געשוויגען, און איז געשטאנען איינינע סעקונדען ווי פער-שטיינערט. נאכדעם האט ער שטיל געזאגט:

— איהר ווייסט פון מיין שולד. ווי אזוי איהר האט זיך דערוואוסט, ווייס איין גאט! א, געוויס, איהר וועט שווי-גען, הגם מיין פערברעכען שווייגט נישט אין מיר. די קבלה טאר איך נישט לער-נען. איך ווייס עס. איך האב זיך אום-ווירדיג געמאכט. איצט ערשט, רבי, פער-שטעה איך דיינע קלוגע ווערטער. די געטליכע סודות פאסען זיך נאר פאר פרומע מענשען. דעם געוועהנליכען מענשען איז געבאטען: וואס עס איז דיר אומדערגרייכבאר, זאלסטו נישט נאכפארשען"!

זיי זענען ווידער ארויף די טרעפ, און נאך א לאנגער אונטערהאלטונג האט זיי דער גראף אפגעלאזען. די ביידע רביים האבען זיך צופרידען צוריקגע-קעהרט קיין פראג.

פון דייטשען י. על-אשעהיק.

אין די ציין פון טיגער.

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון מאָרים לעבלאַן

7)

נישט בלויז דערפאַר, הער פּרעפעקט. די סיבה דערפון איז געווען קודם כל, וואָס איך האָב ענטדעקט אַ פּערזאָן, וואָס איז בעגאַנגען אַ געוויסע גרויסע גנבה, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען ביי גאַנץ אומגעוועהנליכע בעדינגונגען. מחמת דער געליטענער איז אין דעם פאַל געווען טאַקי קאָזמאַ מאָרנינגטאָן, האָט ער פון דעמאָלט אָן בעקומען אונגעהייערען צוטרוי צו מיר און צו מיינע דעטעקטיווישע פעהיגקייטען. פון דאַנען האָט זיך אויך גענומען אונזער שפּעטערדיגע פריינטשאַפט. ער פלעגט מיר אָפט זאָגען: פּערענאַ, שווער מיר, אַז אויב מ'וועט מיך דערמאָרדען, וועסטו זיך פאַר מיר נוקם זיין! ער האָט אודאי געמוזט האָבען אַ פּאָרגעפיהל, אַז ער וועט נישט שטאַרבען מיט מיט אַ נאַטירליכען טויט.

— דער פאָרגעפיהל איז אָבער נישט מקוים געוואָרען — האָט דער פּרעפעקט געזאָגט.

— איהר האָט אַ טעות, הער פּרעפעקט.

— וואָס הייסט אַ טעות? וואָס רעדט איהר? איהר מיינט, אַז קאָזמאַ מאָרנינגטאָן...

— איך מיין, אַז קאָזמאַ מאָרנינגטאָן איז נישט געשטאָרבען פון אַ שלעכט אַדורכגעפיהרטער איינשפּריצונג, נאָר ס'איז געשעהן אַזוי, ווי ער האָט פאָרויס געפיהלט: ער איז געשטאָרבען מיט אַ געצוואונגענעם טויט.

— אויף וואָס שטיצט איהר אייער השערה? זענט איהר דען געווען ביי זיין טויט?

— איך בין גראָד נישט געווען דערביי, און איך בין זיך מודה, אַז פאַרבייפאָהרענדיג פּאַריז, האָב איך אינגאַנצען נישט געוואוסט, וועגען דעם טראַגישען פאָרפאַל. ערשט איהר, הער פּרעפעקט, האָט מיר וועגען דעם מודיע געווען.

אויב אַזוי, ווייסט איהר דאָך נישט מעהר וויפיל מיר ווייסען, און איהר מוזט זיך דעריבער בעגניגענען מיט דעם דאָקטאָרס אָפיציעלע בעשייניגונג.

— ליידער, הער פּרעפעקט, ווייזט זיך מיר אויס די דאָזיגע בעשייניגונג פאַר גאָר נישט בעפרידיגענד.

— אָבער מיט וואָסער רעכט וואַרפט איהר אַזאַ בעשולדיגונג? ס'אָרע בעווייזען האָט איהר דערויף?

— דער בעסטער בעוויז זענען אייערע ווערטער, הער פּרעפעקט. איהר האָט מיר פריהער געזאָגט, אַז קאָזמאַ מאָרנינגטאָן האָט זיך פּערנומען מיט מעדיצין, און מיט ערפאָלג דערביי געאַרבייט. דערנאָך — שפּעטער איז ער געשטאָרבען צוליב אַ שלעכט-געמאַכטער איינשפּריצונג.. איהר וועט מיר אַלזאָ דערלויבען צו לענקען אייער אויפמערקזאַמקייט דערויף, אַז אַזאַ איינער, וואָס קאָן גוט מעדיצין, בעניצט זיך, ביי מאַכען איינשפּריצונגען פערשידענע אַנטיסעפּטישע מיטלען, און ער וואָלט פשוט נישט געווען בכוח צו מאַכען אַנ'איינשפּריצונג, וואָס זאָל ברענגען דעם טויט.

— איז בכן?..

— זאָג איך, בכן, אַז דער דאָקטאָר האָט, אַרויסגעבענדיג די בעשייניגונג, געטון, ווי עס ווערט געוועהנליך געטון, אָהן דעם — פריהער צו אויספאָרשען די דירעקטע סיבה פון טויט. הער אַדוואָקאַט, — האָט זיך פּערענאַ געווענדעט צום רעציענט לעפּערט — צי האָט איהר נישט בעמערקט עפּיס מחוץ לדרך הטבע, ווען מ'האָט אייך געשיקט רופען צו מאָרנינגטאָנען?

— מחוץ לדרך הטבע?.. אויסערגעוועהנליכעס?.. דאַכט מיר, אַז גאָרנישט!.. מאָרנינגטאָן איז שוין נישט געווען ביים זינען, ווען איך בין צו איהם אָנגעקומען.

— דאָס אַליין איז שוין אויסטערליש, אַז אַנ'איינשפּריצונג, עס מעג זיין די ערגסטע, זאָל מיט אַזאַ שנעליגקייט ווירקען?!. האָט ער נישט געליטען קיין יסורים?

— מיר דאַכט זיך, אַז נישט... כאָטש ס'קאָן זיין... מעגליך... אויפ'ן פּנים האָט ער געהאַט עפּיס ברוינע פלעקען, וועלכע איך האָב פריהער נישט בעמערקט...

— ברוינע פלעקען?... דאָס וואָלט בעשטעטיגט מיינע השערות!.. קאָזמאַ מאָרנינגטאָן איז געשטאָרבען פון פערגיפטונג...

— אָבער אויף וואָס פאַר אַנ'אופן? — האָט דער פּרעפעקט אויפגערעגט אויסגערופען.

— פּשוט! דורך דעם, וואָס פריהער איז אַריינגעגאָסען געוואָרען סם אין דעם שפּריצער, אָדער דורכ'ן צומישען סם אין דער רפואה גופא, מיט וועלכער די איינשפּריצונגען זענען געמאַכט געוואָרען.

— דער דאָקטאָר וואָלט דאָך, פונדעסטוועגען, בעמערקט אַזאַ אומנאָרמאַלע דערשיינונג! — האָט דער פּרעפעקט געטענה'ט.

— הער אַדוואָקאַט, צי האָט איהר נישט אַמאָל אויפמערקזאַם געמאַכט דעם דאָקטאָר אויף די פלעקען, וואָס איהר זאָגט?

— איך האָב יאָ געמאַכט אויפמערקזאַם, אָבער דער דאָקטאָר האָט דערצו נישט צוגעגעבען קיין שום בעדייטונג.

— איז עס געווען זיין שטאַם-דאָקטאָר?

— ניין, מאָרנינגטאָנ'ס שטאַם-דאָקטאָר איז געווען מיין פריינד, דאָקטאָר פּויאַל, וועלכער איז גראָד דאַן אַליין קראַנק געוואָרען. דער דאָקטאָר, וואָס איך האָב ביי איהם געטראָפען איז מיר געווען אומבעקאַנט.

— אָט איז זיין נאָמען און אַדרעס: „ד"ר בעלאָוער, אָסטאָרג גאַס, נומער 14. — האָט דער פּרעפעקט געזאָגט.

— איהר האָט אפשר אַ בוך מיט אַ רשימה פון דאָקטוירים?

— האָט פּערענאַ אַ פרעג געטון.

(פאָרטזעצונג קומט)

קליינער פעליעטאָן

דאָס קוש-פּראָבלעם.

שוין פון כמה וכמה יאָהרען ווי איך האָב געוואָרפען אַנ'אומ'חן אויפ'ן אַלטען מנהג וואָס מ'רופט עס קוש'ן (ישקני בלע"ז...)

ווען איך בין נאָך אין חדר געגאַנגען און דער רבי האָט מיט מיר אין חומש געלערנט ווי אַזוי לבן האָט געקושט יעקב'ן, איז מיר באַלד איינגעפאַלען, אַז דאָ מוז עפּעס זיין אַ שווינדעל... און אַז עשו האָט יעקב'ן געקושט, איז ביי מיר ווידער אויסגעקומען, אַז דאָס איז געווען מיט פאַלשקייט...

און די הויפּט-שנאה האָט זיך ביי מיר גענומען צו דעם דאָזיגען מנהג, ווען איך בין נאָך אַ קליין יונגעל געווען און מיין טאַטע האָט מיר געצוואונגען צו קושען די רוט, מיט וועלכער ער האָט מיך געשמיסען...

און פונדעסטוועגען אָן, — קאָן איך אייך זאָגען — ווען איך דערזעה ווי צוויי קושען זיך, מיין איך, אַז איינער איז די רוט און דער צווייטער איז דער געשמיסענער... און הלמאי זאָל איך זאָגען, ווען איך זעה אפילו, ווי אַ חתן קושט אויף אַ גאַנץ כשר'ן אופן זיין כלה, איז דאָס ביי מיר אויך נישט מעהר, ווי ער קושט די רוט, מיט וועלכער ער איז שוין, אָדער וועט שפּעטער געשמיסען ווערען...

צום ערגסטען — מוז איך אייך זאָגען — ווירקט אויף מיר, ווען איך זעה ווי די היינטיגע עלעגאַנטען דריקען אויס זייערע עלעגאַנטקייט קושענדיג די הענד — די דאַמען. און דער עולם קושער'ס זענען שוין אַזוי צוגעוואוינט צום קושען, אַז עס זעהט שוין אויס ווי אויטאָמאַטיש בויגט זיך דער הער צו דער דאַמע, און אויטאָמאַטיש הויבט זיך דאָס אויסגעצוואָגענע הענטעלע פון דער דאַמע צום קושער... ווי זי וואָלט גאָר אַנדערש נישט געוואוינט געווען... איך שטעל מיר פאָר, אַז די „עלעקטרישע גולמ'ס" וואָס דער ניו-יאָרקער אינזשיניער האָט איצט ערפינדען, וועלען אויך מיט אַזאַ התמדה און פּינקטליכקייט קושען...

אמת טאַקע, אַז צוליב'ן קושען אין די הענד איז פון היגיענישען שטאַנדפּונקט די וועלט ניצול געוואָרען פון אַ סך פורעניות'ן, קודם כל זענען די ווייבער-דאַמען אָבגעהיט נישט אומצוגעהן מיט בלאָטיגע הענד, די מענער ווידער האַלטען זיך אויך אויבערפלעכליך אַ ביסעל זויבערער... אָבער סוף-כל-סוף איז די וועלט געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז דאָס איז נישט קיין פּראַקטישער מנהג, ווייל נאָר אין געציילטע פאַלען איז דאָס קושען זיך אַנ'אמת'ער אויסדרוק פון נאָהנטע האַרציגע בעציהונגען, מצהרסטענטיילס טראָגט עס אַ גאַנץ וואַכעדיגען כאַראַקטער. אויפ'ן סמך פון דער מיינונג האָט שוין געמאַכט אַ גוטע התחלה דער ווילנער שול-קוראַטאָריום און האָט אָפּגעדרוקט אין דאָרטיגען „דזשעניק אורזשאָנדאָווי" אַ מין קול קורא צו די שילער, צו פערמיידען דעם דאָזיגען מנהג, ווייל דאָס איז על־פי איבערצוטראָגען אנשטעקענדע קראַנקהייטען...

און פאַר אַזאַ אויפטו איז דער ווילנער שול-קוראַטאָריום ווערט (איהר זאָלט נאָר נישט לאַכען) אַ קוש אין האַנד...

און אַז איך האָלט ביים רעדען וועגען דעם מין קושען, האָב איך זיך דערמאָנט, ווי אין אַמאָליגע יאָהרען בין איך געווען צווישען חברה יונגוואַרג, האָט מען געשפּילט אין „אַנקעטעס" און צווישען אַנדערע האָט מען געמאַכט אַנ'אַנקעטע, וואָס איז אַזוינס אַ קוש?

האָט איינער אַזוי געענטפערט:

גנב'ענען אַ קוש — איז אַ שכל גדול...

קויפען אַ קוש — איז אַ נאַרישקייט,

קושען אַנ'אַלטע מוהמע — איז אַנ'אָפּקומעניש,

קושען אַ רייכע טאַנטע — איז געשעפט,

קישען אַ שוויגער — איז מערטירערטום,

קושען אַנ'אייגענע פרוי — אַ טרויעריגע פליכט.

קושען יענעמס פרוי אַ — — — — —

דאָ זענען אַלע אַרויס מיט אַזאַ הילכיגען געלעכטער, אַז עס האָט איהם שוין אָפּגענומען דאָס לשון מעהר צו רעדען...

שר של אש.

ער וועט פערלירען.

שמערל קישקע איז געקומען צום דאָקטאָר מיט אַ קראַנקער פוס. דער דאָקטאָר האָט בעטראַכט די פוס און האָט זיך צושריען: סטייטש, אַזאַ שמוציגע פוס? ווי וואַשט מען זיך נישט אָפּ די פוס איידער מען געהט צו אַ דאָקטאָר, איך וואָלט זיך געוועט אַז אַ פוס מיט מעהר בלאָטע איז נישטאָ אויף דער וועלט:

— הער דאָקטאָר—שמייכעלט שמערל — איהר וועט פערלירען דעם וועט, ווייל איך וועל אייך ווייזען מיין צווייטע פוס.

דאָס עפּעלע.

מיין ווייב לייענט די ביבעל פון אדם און חוה מיט דער שלאַנג מיט'ן עפּעלע, און ווען זי קומט צו די קללות, וואָס אַלע האָבען אַריינגעכאַפּט דורך דעם איינעם עפּעלע — בעווייזען זיך איהר אַזש טרערען אין די אויגען.

— עס איז גאָר נישט צו פערשטעהן — זאָגט זי מיט טרעהרען אין די אויגען — וועגען איין עפּעלע אַזוי פיל קללות!

וויפיל קאָסט דען אַ גאַנץ קילאָ עפּעל?!

וואו מען פערלירט דאָרט דאַרף מען זוכען.

אַ יונגערמאַן, וועלכער האָט געדינט אין דער אַרמעע און אַנטייל גענומען אין דער לעצטער וועלט-מלחמה און צוריקגעקומען אַהיים אַ בעל-מום אויף איין פוס, האָט געמאַכט אַ לעבען פון דעם, וואָס ער פלעגט פשוט אומגעהן איבער די הייזער און בעטען נדבות. און אָט קלאַפּט אָן דער פערקריפּעלטער זעלנער אין אַ טיר פון אַ פערמאַכטער הויז. פון אינעווייניג פרעגט אַ פרוי, די ווירטען פון הויז:

— ווער איז דאָס?

— איך בין אַ סאָלדאַט פון דער רוסישער אַרמעע! — ענטפערט דער יונגערמאַן דרויסען, אויף דער צווייטער זייט טיר.

— נו, איז וואָס האָט דאָס מיט מיר צו טון? — פרעגט די שטימע פון אינעווייניג.

— איך האָב געדינט אין דער לעצטער מלחמה — דערצעהלט ווייטער דער פערקריפּעלטער סאָלדאַט.

— נו, נו, איז וואָס? — פרעגט ווייטער די פרוי פון אינעווייניג.

— איך האָב פערלוירען אַ פוס! — ענטפערט רחמנות'דיג דער יונגערמאַן.

— וואו האָסטו פערלוירען דיין פוס? — פרעגט די שטימע פון אינעווייניג.

— אין פראַנקרייך, מאַדאַם, אין פראַנקרייך האָב איך פערלוירען.

— נו, וואָס-זשע קומסטו אַהער זוכען? ווייסטו דען נישט, אַז מען דאַרף זוכען דאָרטען וואו מען פערלירט. געה, מיין ליבינקער אין פראַנקרייך! — האָט די פרוי פון אינעווייניג איהר לעצטען וואָרט געזאָגט.

זי מוז זיך שיסען.

אַ דראַמאַטורג האָט פאָרגעלייגט זיינע אַ דראַמע פאַר אַ טעאַטער-דירעקטאָר. דער דירעקטאָר האָט זיך אָנגעהויבען לאַנגווייליגען און האָט אָנגעהויבען צו דרעמלען. ביים דריטען אַקט פרעגט ער דעם דראַמאַטורג:

— וואָס איז דער סוף פון אייער הויפּט-העלדין?

— זי סמ'ט זיך. — ענטפערט ער דעם דירעקטאָר.

— מען דאַרף דאָס ענדערען, אַנשטאָט סמ'ען זיך, זאָל זי זיך שיסען.

— צוליב וואָס?

— כדי דאָס איינגעשלאָפענע פּובליקום זאָל זיך אויפכאַפּען.

„אוי" און „אַ".

אַ גרויסער צדיק האָט מיטגענומען זיין יונגעלע אין מקוה אַריין כדי איהם מחנך צו זיין מיט מצות.

דעם יונגעלע איז אין מקוה קאַלט געווען און ער האָט נעבעך כסדר געשריען: אוי אוי! קוים ער איז אַרויס פון דער מקוה און אָנגעהויבען אָנטון דאָס העמד, האָט ער זיך נאָר מחיה געווען און געזאָגט: אַה, אַה, אַה!

און דאָ זאָגט איהם דער צדיק:

— זעהסט דאָס איז דער חילוק צווישען אַ קאַלטער מקוה און אַנ'עבירה. ביי אַ קאַלטער מקוה זאָגט מען צוערשט „אוי", דערנאָך: „אַה!" ביי אַ עבירה רחמנא לצלן, זאָגט מען צוערשט „אַה" און דערנאָך „אוי".

זכות אבות

דעם קיזלאָוויצער צדיק האָט מען אַמאָל דערצעהלט פון אַ יונגענמאַן, אַז ער געהט אין שעלקעס און נישט אין אַ פּאַסיק.

דער רבי האָט איהם טאַקי באַלד געשיקט רופען און איהם גוט אויסגעמוסר'ט.

— „וואָס אָבער זאָל איך טון — טענה'ט נעבעך דער חוטא, — אַז אָהן שעלקעס האַלטען זיך מיר נישט די הויזען".

— נאַרישע תירוצים — ווערט דער צדיק בייז. — למאי האַלטען זיך ביי מיר די הויזען מיט אַ פּאַסיק!

— נאָ, רבי לעבען — ענטפערט דער יונגערמאַן — ווען איך זאָל האָבען אייער זכות אבות, וואָלט זיך ביי מיר אויך געהאַלטען מיט'ן פּאַסיק...

אַנ'ארץ-ישראל וויץ.

אַנ'אַמעריקאַנער „יאַהודי" האָט בעזוכט צפת און האָט דאָרט בעדאַרפט איבערנעכטיגען. דער בעל-אכסניא האָט באַלד בעמערקט, אַז ער האָט דאָ צו טון נישט מיט קיין גרויסען למדן און האָט זיך דערמיט געוואָלט בענוצען אַרויסצוציען אַ פּאָר עקסטרע דאָלאַר.

— ווייסט איהר, מיסטער, — זאָגט דער יוד — ווער עס איז געשלאָפען אין דעם צימער, וואו איהר וועט היינט שלאָפען?

— ווער?

— דער אר"י הקדוש. פון דעמאָל אָן איז דאָרט נאָך קיינער נישט געשלאָפען.

— און ווען איז דאָרט דער דאָזיגער אר"י געשלאָפען? — פרעגט דער אַמעריקאַנער.

— אין 17-טען יאָהרהונדערט.

— הממ - פערקרימט זיך דער אַמעריקאַנער — נאָר מילא... אָבער הערט: לאָזט כאָטש דאָס צימער גוט אויסלופטערען.

געניאַלע ווערטלעך.

—ליבע איז ווי אַ פּאָר לאַקירקעס: עס איז שיין, אָבער עס פּלאַצט באַלד.

— אַ פערהייראַטער מאַן איז ווי אַ פליג, וואָס איז אַריינגעפאַלען אין האָניג: עס איז איהר זיס, און זי וויל פאָרט אַרויס...

— אין איין אָרט שטייט דער אַרבייטער העכער פון קאַפּיטאַליסט: אין טעאַטער אויף דער גאַלעריע...

די מוסטערהאפטע שולע פאר יודישע אינטעליגענץ פון נאוואמיעסקא=געגענד!
Dla dzieci żyd. inteligencji północnej dzielnicy miasta.

7=קלאסיגע
# שולע
— פון —
קאצנעלזאן=
נאחומאוו
נאד לודקא 6 נייע נאס
ביי נאוואמיעסקא.

שילער און שילערינס פון 6 ביז 14 יאהר
ווערען אנגענומען אין די שולע - קלאסען.
50./° ביליגער
אין די נאכמיטאג-שולע פאר אונבעמיטעלטע.
פויליש
איז די אונטעררינכטס-שפראך פון אלע למודים.
העברעאיש
און אלע למודי-קודש ווערט געלערנט גרינדליך.

7-kl.
SZKOŁA
KACENELSON-NACHUMOW
ul. nad Łódką Nr.6
przy **Nowomiejskiej.**

אונטער דער פערזענליכער הנהלה און השגחה פון ר' **בנימין יעקב האצנעלזאן** חערט געפיהרט ספעציעל פאר
קנאבען פון בעסערע ארטאדאקסישע עלטערן (פון 4—14 יאהר)
א רעליגיעזער חדר (נאכמיטאג פון 4—7)
מיט דעם חדר-פראגראם פון אלע למודי-קודש: חומש רש"י, תנ"ך, פסוק, גמרא.
איינשרייבונגען פון 11—2 און פון 4—7. מיטברענגען א מעטריקע און א פאקען-שיין פון קינד.

Freblówka nowoczesna מאדערנע פרעבעלשולע
פאר קינדער פון 3—6 יאהר
פויליש אונטעררינכטס-שפראך אין דער 1-טער גרופע. **העברעאיש** — אין דער 2-טער גרופע. מוזיק, ריטמישע גימנאסטיק, ריטמישע טענץ, האנדארבייט, גוטע אויפזיכט, ענטוויקלונג און בעסטע ערציהונג.
50% ביליגער איז די נאכמיטאג פרעבלשולען פון 2—6 פאר אונבעמיטעלטע אדער שוואכע קינדער.

Dr. med.
S. KANTOR
ספעציאליסט פון הויט-און
וענערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע.
בעהאנדלונג מיט רענטגען
שטראהלען און קווארץ-לאמפ.
עלעקטריזאציעס.
פיעטריקויער 144
(עק שוואנגעליצקא)
טעלעפאן 29-45.
עמפפאנגט פון 8 — 2 מיט
און פון 5—8 אין אווענד. אין
"Sanitas" ציגעל-גאס 29
פראקטיר פון 2 ביז 4 נאכמיטאג

Dr ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78.
הויט און וענערישע קראנקה-
ייטען און ליבעס-הייל מיטעל.
עמפ' פון 4—7 אין אווענד.

Hemoroidy
ZNAK ANUSOL TOWAROWY
CZOPKI
Anusol
‹ Goedecke ›
LECZNICZY ŚRODEK
WYPRÓBOWANY, SPROWADZAJĄCY
ULGĘ W CIERPIENIACH
WYSTRZEGAĆ SIĘ PODRABIAŃ.
PRAWDZIWY TYLKO W PUDEŁKACH z PLOMBĄ
PRZEDSTAWICIELE
NA RZECZPOSPOLITĄ POLSKA
DOM HANDLOWY
ED. KOCH i W. BORMANN
WARSZAWA, UL. BODUENA №1.

בעקאנטמאכונג.
Łódzka Spółka Węglowa
מאכט דערמיט העפל. בעקאנט איהרע ג' אבנעהמער, אז פון דעם 1-טען נאוועמבער ד. י. האט זי איבערטראגען איהרע ביורא'ם און לאגערן פון דער וועגלאווא=גאס 8 אויף דער
וועגלאווא 6 c-d, טעל. 31-97.
גלייכצייטיג טיילען מיר מיט, אז צו דער בע-קוועמליכקייט פון געעהרטען פובליקום, האלטען מיר ווייטער דעם לאגער אויף קאנסטאנטינער 91, טעל. 41-93, בעזיצענדיג שטענדיג אויף לאגער קויהלען פון בעסטער קוואליטעט, פאבריקס- און בעהייצונגס-סארטען, עמפפעהלען מיר זיך דעם גע-עהרטען פובליקום
ŁÓDZKA SPÓŁKA WĘGLOWA
Sp. z ogr. odp.
ul. Węglowa 6 c-d, tel. 31-97.
Oddział:
Konstantynowska 91, tel. 31-97.
497

רעטשניצע
פון דאקטוירים = ספעצ. און דענטיסטען = קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינגערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפזאן " א. מענענבוים	פון 2½—3½ און 7 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאכשאנסקי	פון 2⅓—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנק-הייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-קראטשקא " " גוסטאווא יאנה מענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט, דינסט, דאנ. 3 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענמאן " ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. משלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי " מ. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וע-נערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין " י. מאלאוויטשיק	פון ½12—½3 " 6 8
ציין- און מונד-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שעפס " מ. רעזניקאוו " ב. משורנאווסקא " ג. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¼—5 " 5¼—8

די רעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.
קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג
עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קאראנעס, גאלד-בריקען און פלאטין.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט=דיושור. נעבורט=הילף.

8-ונג ה"ה פריזערס!
איך בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון
קעלנישע און בלומען-וואסערן
צו אזעלכע נידריגע פרייזען פון 3.60 א קילא
וועזשעסעל נאר . . . . 3.— " "
פיקסין . . . . 7.75 " "
בריליאנטין . . . . . 3.60 " "
ווי אויך אלע ארט פריזיער - צובעהערע צו פא-בריקס-פרייזען. מיט אכטונג
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 11

מעבעל | קויפט נישט קיין | מעבעל
מעבעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין
44 מעבעל-געשעפט 44
גדאנסקא (דלוגא)
טעלעפאן 56=62
CH. ŁAZNIK
ביי מיר קענט איהר בעקומען פערשידענע **מעבעל** שעהן גוט און ביליג.
בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, שפיגלען, ניי-מאשינעס, סאמאווארעס, אנציגער א. א. ח. איך צאהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך.

אכטונג! דרוקער, בוכבינדער און שאכטעלמאכער!
קומט אלע אונבעדינגט זיך רעגיסטרירען. צוליב'ן
צעכען=געזעץ
אין האנדווערקער = קלוב, פאלודניאווא 4
יעדען טאג פון 8 ביז 9 א זייגער אווענד.
די פערוואלטונג.
619

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך=דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16=33.

ד"ר ראקאווסקי	גאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1 — 2
ד"ר יוסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר וויינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	12—2 4—6
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-מונדהיילונג, באלי' לטונגען, קראנען, מאסטען א. א. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען=אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען קווארץ-לאמפ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.

א שטעמפעל=זעצער
און וואלקאניזירער ווערט געזוכט אין שטעמפעל-פאבריק
ל. יאסקאוויטש, פיעטריקאווער 27.
616

ALASKA פעלץ=געשעפט
PIOTRKOWSKA 19, tel. 62-3
עמפפעהלט: פעלצען לויט די נייעסטע מאדעלען. אויף לאגער גרויסער אויסוואהל פון פעלין-ווארען אויף לייכטע בעדינגונגען
בעמערקונג: קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט, נעמט אן אלערארט קירזשנער = ארבייט.
260

„WATT" NARUTOWICZA Nr. 12 „WATT"
TEL. 9·78
Żarówki
Philips i Osram
i inne artykuły elektrotechniczne w hurcie i detalu
TEL. 9·78
„WATT" Najtańsze źródło NARUTOWICZA Nr. 12. „WATT"

אויפאדערונג!
דער צענטראלער טאנץ-לערער=פעראיין
אויף דער לאדזער וואיעוואודזטווע אין לאדז, פאדערט אויף אלע פראווינצער טאנץ=לעהרער, ווי אמשנעלסטען זיך צו פערשרייבען אלס מיטגלידער אין דעם פעראיין פון די טאנץ-לעהרער, ווייל דעם 15 דעצעמבער ה. י. געהט אריין אין קראפט דער צעכען=געזעץ. די וועלכע וועלען נישט געהערען צו דעם פעראיין דראהט צו פערלירען זייער עקזיסטענץ. איינשרייבונגען פון נייע מיט-גלידער ווערען אנגענומען דינסטאג און דאנערשטאג פון 12 ביז 2 נאכמ. אין פער-איין, לאדז, זאכאדניא 53.
די פערוואלטונג.
433

לאדז
25 נאָוועמבער 1927

דאס לאדזער לעבען

לאדז
25 נאָוועמבער 1927

25 פרייטאָג א כסלו תרפ"ח	נאָוועמבער זון-אויפגאנג 7 13 זון-אונטערגאנג 3 32 לענג פון טאָג 10,11 ליכט-צינדען 3.20

רעגיסטראַציע
פון יאהרגאַנג 1907;

די מיליטעריש - פאָליצייאישע ביוראָ ביים מאגיסטראַט טיילט מיט, אז אלע יונגע-לייט פון יאָהרגאַנג 1907 דארפען איצט פערזענליך זיך רעגיסטרירען אין לאָקאַל פון מיליטעריש-פאָליצייאישען ביוראָ (טראַוגוטאַ 10) פון 8 פריה ביז 3 נאָכמיטאָג, שבת פון 8 פריה ביז האלב 2 בייטאָג.

היינט, פרייטאָג, די וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 4 פאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען-נעמען פון M ביז Z.

מאָרגען, שבת, די וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 5-טען פאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די פאמיליען-נעמען פון H ביז Ch

רעזערוויסטען-קאָנטראָלע.

הייגט, פרייטאָג, דעם 25-טען ה.ח. די, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון פ. ק. או I (פאָליציי-קאָמיסאַריאַט 2, 3, 5, 8, 9 און 11). יאָהרגאַנג 1890, 1895, 1896 און 1897 אויף קאָנסטאַנטינער 62 (קאָשאַרען פון 31 פולק).

די וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון פ. ק. או. II פאָליציי-קאָמיסאַריאַטען 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 יאָהרגאַנג 1890, 1895, 1896 און 1897 אויף קאָנסטאַנטינער 81 (קאָשאַרען פון 4. סאַניטאַרען באַאָן).

די קאָנטראָל-קאָמיסיעס הויבען זיך אָן פינקטליך 9 אין דערפריה.

„זשעמיא אָביעצאנא“.
לאדז אין פילם.

אין „קאַזינאָ“ געהט פון היינט. פרייטאָג אָן דאָס בילד „זשעמיאַ אָביעצאַנאַ“ אינסצעניזירט פון ריימאָנדס בעוואוסטען ראָמאַן.

דאָס בילד האָט פאַר לאָדז אַ ספּעציעלע בעדייטונג. די האַנדלונג קומט פאָר אין לאָדז און די גרעסטע טייל אויפנאַהמען צו דעם בילד זענען אויפגענומען געוואָרען אין לאָדז. עס טרעט אַלזאָ אַרויס אין זיין גאַנצען פראַכט אונזער באַלוט, אַלע לאָדזער קוימענס מיט׳ן רויך ביז אונטערן הימעל, דאָס לעבען פון די לאָדזער מאַשינען, די „ווידזעווער מאַנופאַקטור“ מיט איהרע אָפּטיילונגען, די לאָדזער גאַסען, מיט׳ן לאָדזער לעבען.

און דאָס אַלעס ווערט אויסגעלעבט און בעשיינט פון דעם ליבען שמייכעל, מיט די האַרציגע קינאָ-שילדערונגען פון אונזערע נישט לאָדזער, נאָר וואַרשעווער גוט-בעקאַנטע קינאָ אַקטיאָרען: עס שפּילען אין פילם די פוילישע פילם-סטאַר יאַדוויגאַ סמאָסאַרסקאַ, יונאָשאַ סטעמפּאָווסקי, לאַווינסקי האַלאַמאַ און לודוויק סאָלסקי.

Dr. H. Wołkowyski
זאַכאַדניאַ 57 (צעגעלניאַנאַ 19)
טעלעפאָן 37-70
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און וועגעריש קראַנקהייטען, מעגער - שוועבע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
בּזהמט אָן פון 1—2 און פון 4—8 אָוועגד. פאַר פרויען פון 4—5 אין אַ ספּעצ. וואַרטע-זאַל.

Dr. Med. **I. WEINBERG**
Cegielniana 47, tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעציעל פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג-זון. נעמט אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמ.

מאָרגענדיגער מיטינג
וועגען דירות-קאָאָפּעראַטיוועז

זייט׳ן אויסברוך פון קריג, ווען ס׳האָט זיך אָפּגעשטעלט די בוי-בעוועגונג האָט גאַנץ אייראָפּאַ דערפיהלט דאָס אָנגעוועהטיגטען דירה-פּראָבלעם. טויזענדער און צעהנטויזענדער מענשען זענען געבליבען אָהן וואוינונגען און אויף דעם געביט האָבען זיך אָפּגעשפּילט אונגעהויערע טראַגעדיעס, אייראָפּאַ האָט די דאָזיגע טראַגעדיע פערשטאַנען און אַלס ערשטע פראַגע פון דער אויפבוי פון מלוכה׳שען און ווירטשאַפטליכען לעבען איז אָוועקגעשטעלט געוואָרען די וואוינונגס-פראַגע. איז כאָטש אייראָפּאַ שוין זעהר ווייט אָוועק אין דער הינזיכט, בעת ביי אונז אין פוילען בכלל און אין לאָדז בפרט איז אפילו נאָך קיין אָנהויב נישט געמאַכט געוואָרען. אין לאָדז הויבט זיך איצט אָן מיט די נייע וואַהלען אַ נייער קורס אין דער וואוינונגס-פראַגע, די געזעלשאַפט אַליין טאָר נישט בלייבען אָפּאַטיש און פאָדערען פון דער שטאָטישער מאַכט, אַז די וואוינונגס-טראַגעדיע זאָל געלינדערט ווערען.

כדי צו פאָרמולירען די וואוינונגס-פאָדערונגען רופט צונויף מאָרגען, שבת 10 אַ זייגער אין דער פריה אין זאַל „אימפּעריאַל“ (רוג זאַכאָדניע און זאַוואַדזקאַ) דער דירות - קאָאָפּעראַטיוו „פּאַראָויס“ אַ גרויסען מיטינג.

צו דעם דאָזיגען מיטינג דאַרפען קומען אַלע, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין דער דירות-פראַגע און וויל, אַז זי זאָל געלעזען ווערען. אַלס רעדנער וועלען אַרויסטרעטען ראַטמאַן דר. שיפּמאַן, ע. וואָלינסקי מ. קאַרפּעל און ראָזענבערג.

ביי די קאַמאַשען - מאַכער-מייסטער.

אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-פערבאַנד (פּאָלודניאָווע 4) איז אונטער׳ן פאָרזיץ פון ה׳ פרענץ פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג דירעקטאָר אָרדינאַנס רעפערירט דעם צעכען-געזעץ, האָט אָנגעוויזען און קומט צום אויספיהר, אַז כדי נישט צו בעדראָהען זיין אייגען עקזיסטענץ מוז זיך יעדער האַנדווערקער רעגיסטרירען אין זיין פעראיין.

ראַטמאַן מאַרק פיין ווייזט אָן, אַז ביי אַנדערע פאַכען עקזיסטירט נישט קיין שוואַרצע ליסטע נאָר ביי קאַמאַשען-מאַכער דערויבער מיינט דער רעדנער דאַרף מען אָנווענדען די שאַרפסטע מיטלען אָפּצושאַפען די דאָזיגע ליסטע.

צום סוף איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע מיט אַ שאַרפסטען פּראָטעסט געגען לעדער-סוחרים פעראיין פאַר אָנווענדען די שוואַרצע ליסטע, און גלייכצייטיג ווערט פערלאַנגט, אַז מיט׳ן טאָג פון פערעפענטליכען די רעזאָלוציע זאָל ווערען אָראָפּגענומען די שוואַרצע ליסטע.

„די געהיימניש פון אייער אויג“
אַנ׳אינטערעסאַנטע פאָרלעזונג

מאָרגען, 8 אין אָוונד וועט אין זאַל פון קאַמי-פעראיין, פּיעטריקאָווער 108 פאָרקומען אַ פאָרלעזונג פון פּראָפעסאָר טשערבאַק—אַרסקי א. ד. ט.: „די געהיימניש פון אייער אויג“. פּראָפ. טשערבאַק—אַרסקי איז אַנ׳אָנהעגנער פון דער אַזויגערופענער מאַגנעטאָפּאַטישער מעטאָדע פון היילען קראַנקהייטען, וועלכע איז בעגרינדעט געוואָרען דורך די געלעהרטע פּראָפ. גראַצונגער און פעטשעלי. די מעטאָדע בעשטעהט אין דעם, וואָס דורך אונטערזוכען דאָס ווייס-אָפּעל פון אויג ווערט געשטעלט דער דיאַגנאָז פון דער קראַנקהייט אין מענשליכען אָרגאַניזם, פון פערגאַנגענע, געגענווערטיגע און מעגליכע (ירושה׳דיגע) קראַנקהייטען און דאַן ווערט פאָרגעשריבען די געהעריגע היילונג. די פאָרלעזונג, וועלכע וועט אילוסטרירט ווערען מיט בילדער און פראַקטישע דעמאָנסטראַציעס, זאָגט צו צו זיין זעהר אינטערעסאַנט.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

נאַסטראַלע! פון די בעליבטע אַמעריקאַנער קינסטלער
אננא או הײמאן יאהובאוויטש

היינט, פרייטאג, דעם 25 טען, 9 אָוו.—די אין לאָדז בעליבטע פּיעסע
איציק׳ל וויל חתונה-האבען
מיט געזאַנג און טענץ אין 4 אַקטען.
הויפּט ראָלען: „איציק׳ל“—א. יאַקובאַוויטש; „רפאל“—ה. יאַקובאַוויטש

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען
דער ביזגעהייסענער איד
דערביי זגעהייסענפריידזיין
אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון ה. יאַקובאָוויטש, מוזיק פון רומשינסקי, אַראַנזשירט פון זעלמאַן. הויפּט-ראָל „מאַנקע“-אננא יאקובאוויטש.

פּרעמיערע! שבת, דעם 26-טען, 9 אין אָוונד זונטאָג, ד. 27-טען, 9 אין אָוונד פּרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז
„זייער חופּה-נאַכט“
מעלאָדראַמע אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון טיגעל. ס׳ווערען געזונגען נייע געזאַנגס-נומערן, וואָס איז אין לאָדז נאָךניט געזינגען געוואָרען.
הויפּט-ראָלען: „דאָרא“—א. יאַקובאַוויטש; „מאָריס“—ה. יאַקובאַוויטש.

מאָנטאָג, דעם 28-טען, 9 אָוונד גרויסע פּאָפּולערע פּאָרשט. פון 1 ביז 2.50
„די פוילישע חתונה“
אין 8 בילדער מיט פּראָלאָג, געזאַנג און טענץ פון טאָמאַשעווסקי. הויפּט-ראָלען: „שיינדעלע“—אננא יאַקובאַוויטש; „יאַנאַ, ציגיינער-פידלער“—היימאַן יאַקובאַוויטש.

דינסטאָג, ד. 29-טען, 9 אָוונד צו ביליגע פּרייזען
די גרינע כלה
אַלע פּיעסען זענען רעזשיסירט פון היימאַן יאַקובאַוויטש.

ס׳נעהמען אַנטייל פּרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. אַדמיניסטראַטאָר: א. בעזמאַן. ביהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.
אַנאָנס! די נאָהנטסטע פּרעמיערע „מאַלי-דאַלי“.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
אינערע קראַנקהייטען.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מאַגען-, דאַרם- און לעבער-ליידען
Gdańska 44 (דלוגאַ)
טעלעפאָן 24-44
נעהמט אָ פון 12 ביז 1,30 מיטאָג און פון 6 ביז 8 אָוונד; זונטאָג פון 9 ביז 12.

„אררט“.

2-טער פּראָגראַם.
„די מוזינקע אויסגעגעבען“

ביי אונז האָט מען שוין געמאַכט אַ הספּד דעם קרישטאַל-ריינעם. הונדערט-פּראָצענטיגען אידעאַליזם. יעדער שעהנער אָנהויב ווערט געוועהנליך אַריינגעצויגען אין ווירוואַר פון אַלטעגליכקייט און וואָכענדיגקייט פון זעלבסט-אָפּפערונג און אידעאַליזם בלייבט נישט כמעט קיין שום שפּאָר.

אַנדערש איז עס לעת-עתה ביים „אררט“. נישט קוקענדיג, וואָס דער עולם האָט זיך ביים ערשטען פּראָגראַם „בעקלאָגט“ אויף דער צופיל ליטעראַרישקייט און קינסטלערישקייט האָט „אררט“ נאָך געהאַלטען פאַר נויטיג און מעגליך צו דערהאַלטען דאָס צווייטע פּראָגראַם אויף דעמזעלבען ליטעראַריש-קינסטלערישען ניוואָ און אפשר נאָך אַ קאַפּעטשקעלע אַריבער.

אָהן שום ספק וואָלט „אררט“ געהאַט גרויסען מאַטעריעלען ערפאָלג, ווען דאָרט, ווי איבעריגענס אין אַנדערע רעוויי-טעאַטערען, וואָלט מען געזאָגט געפעפּערטע וויצען, געזונגען זנות-קופּלעטען און געשטעלט פּאָרנאָגראַפישע מאָנאָלאָגען.

זיכער וואָלטען געווען אויספערקויפטע הייזער, ווען מ׳וואָלט געוויזען, ווי איבעריגענס אין אַנדערע רעווי-טעאַטערען, נאַקעטע פלייצעס, נאַקעטע פיס און נאַקעטע... פון יונגע און אַלטע מיידען.

און דאָ ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז „אררט“ האָט בעשלאָסען בייצושטעהען דעם נסיון און איינהאַלטען דעם קרישטאַל-ריינעם און הונדערט-פּראָצענטיגען אידעאַליזם ביים צונויפשטעלען דעם צווייטען פּראָגראַם אין דער פאָרם, ווי ער איז. אויף קיין האָר ליטעראַרישקייט האָט מען נישט מותרגעווען. מיר קענען דאָך גאַנץ גוט אונזער „האָכגעשעצטעם טעאַטער-פּובליקום“, מיר ווייסען איהר געשמאַק און האָבען עס נישט געזוכט אויף דער פּרעמיערע פון צווייטען פּראָגראַם, פאַרדאָס ווערט טאַקע „אררט“ דאָס קונסט-אָרט פאַר די יודישע בעוואוסטזיניגע אַרבייטער, יודישע אַרבייטענדע אינטעליגענץ און קונסט-ליבהאָבער.

דאָס צווייטע פּראָגראַם איז דערגענצט געוואָרען מיט די צוויי וויכטיגסטע טעאַטער-וואַלאָרען: מוזיק און דעקאָראַציע. דאָס מאָדערנע טעאַטער קען זיך אָהן די דאָזיגע זאַכען נישט בעגעהען. זיי זענען נישט אָפּגעריסען פון דעם גאַנצען. זיי בילדען צוזאַמען מיט רעזשי און אַקטיאָרען-אַרבייט איין גאַנצעס, אָפּגעשלאָסענעס.

האָט טאַקע העניך קאָן געשאַפען די פּראַכטפולע מוזיק, דינה מאַטוס און בלום די שעהנע דעקאָראַציעס און דאָס צווייטע פּראָגראַם איז אין ליטעראַרישען און טעאַטראַלען זיך נאָך פיל געלונגענער ווי דאָס ערשטע.

מיר האָבען שוין איינמאָל אָנגעוויזען, אַז די אַרטיסטען פון „אררט“ ווייזען אַרויס אין דער ערשטער רייהע פיל פערשטענדניש און ווילען פאַר סטודיע-אַרבייט, אַ דאַנק דעם זענען טאַקע די אַנסאַמבל נומערען אין „אררט“ די בעסטע און שענסטע.

קולבאַקס „אין שענק“, בראָדערזאָהנס „מאַרש“ סעגאַלאָוויטשעס „גרינע פּאַפּוגאַי“ און „די מוזינקע אויסגעגעבען“ דאָס זענען די ליטעראַרישע שלאַגערס פונ׳ם פּראָגראַם: „יאָסעלע“, „אררט“-טאַנץ, זענען די מוזיקאַלישע שלאַגערס.

„מלמד - טאַנץ“ „לופט-פליהער“ און „באַלוט-באַלעט“ — זענען די פּראָוויי-לונגס-נומערען.

האָבען מיר שוין אָנגעוויזען, אַז די ערשטע קאַטעגאָריע, איז די אַמייסט-בעלונגענע, אַ חוץ דעם „גריגעם פּאַפּוגאַי“, וואָס ווערט געשפּילט אַ ביסעל צופיל שטימונגספול.

העניך קאָנ׳ס מאַרקע פערבעסערט זיך פון טאָג-צו-טאָג. ער איז לעת-עתה דער איינציגער יודישער מוזיק-קינסטלער, וואָס איז דורך און דורך יודיש און דאָך אַזוי מאָדערן-וועלטליך. די מוזיקאַלישע נומערען פון איצטיגען פּראָגראַם וועלען זיכער האָבען דעמזעלבען גורל, ווי דער אַזאַזעל — שימי א. א., וועלכע זענען פון „אַזאַזעל“ געוואַנדערט איבער גאַנץ פוילען, דייטשלאַנד, פראַנקרייך קיין אַמעריקאַ.

פון די פּראָוויילונגס-נומערען איז דער בעסטער דער „באַלוט-באַלעט“ מיט׳ן אויסגעצייכענטען טעקסט פון בראָדערזאָנען. דאַן „יאָסעלע“ און אָבאָשאַנעק׳ס „לופט - פליהער“. „שנעפּסעלעך“ פון אויסגעצייכענטען הומאָריסט קאָוונער זענען אויסגעפאַלען שוואַכער, ווייל קאָוונער איז בכלל נישט ענטשפּרעכענד פאַר דער ביהנע.

אין דעם איצטיגען פּראָגראַם איז אָבער — געענדערט געוואָרען דאָס פּרצוף פון די אַקטיאָרען. זיי האָבען בעקומען גאַנץ אַנדערע ראָלען ווי אין ערשטען פּראָגראַם און האָבען זיך אַרויסגעוויזען פון דער בעסטער זייט.

מיר ווילען זיך ערלויבען אויף אַנ׳אַפּיקורסישען געדאַנק און זאָגען, אַז שיינע מריב, וועלכע ווערט בעטראַכט אַלס די סובּרעטע פון „אררט“ האָט, הגם איהרע „מלמד-און-“אררט“ טענץ צוזאַמען מיט אידאַ האַראַרי זענען אויסגעפאַלען זעהר גוט, געוויזען אַז אין כאַראַקטער ראָלען איז זי ממש ערשטקלאַסיג. די באָבע פון דער „מוזינקע“ איז עס די ראָל פון שיינע מרים, וועלכע האָט זי געשטעלט אין אויבענאָן פון פרויען-פּערסאָנאַל.

פרל. זילבערמאַן מיט איהר וואונדערבאַרער שטים און אויסצייכנונג און כאַראַל-פּלאַסטישע טצענען האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר זעהר גוט אין באַלוט-באַלעט אַזוי האָט אויך ש. הויער געגעבען אַלץ, וואָס איז נויטיג געווען אין דעם לופט-פליהער.

אין היינטיגען פּראָגראַם האָט זיך רעפּרעזענטירט דאָס ערשטע מאָל זיסעלע גירל. אַנ׳אמת זים „גוירל“ (מעדעל), אַ שוואַך אָדער אַ קלאָהר שטימעלע, אַ לעבעדיגע און אַ שטיפּערישע, אַ זעהר גוט מאַטעריאַל פאַר אַ סובּרעטען

דער מענער-פּערזאָנאַל איז אַ זעהר גוטער. פּולאַווער מיט דושינאַנען זענען שוין די ליבלינגס פון די צושויער, נעלקען מאַכט גרויסע פאָרטשריטען, גאָלדשטיין איז גוט, שומאַכער און קאָן — גאָרנישט שלעכט.

פּולאַווער ווענדעט אָן די רעזשי ביי פערשידענע נומערען פערשידענע מעטאָדען. וואָלט אפשר גלייכער געווען, אַז ער זאָל זיך האַלטען אין איין מעטאָד, וואָס זאָל לעגען אַ שטעמפּעל אויף דער ריכטונג פון „אררט“.

י. דאַנקין.

די בייל‏אגע צום היינטיגען „נייעם פאלקסבלאט“.

צום היינטיגען נומער גיבען מיר צו א גרויסע בייל‏אגע: „די שול פון היינט און פון מאָרגען“, אַרויסגעגעבען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַקציע, וואָס ווערט איצט געפיהרט לטובת די יודישע שולען.

די לעזער וועלען אין דער בייל‏אגע געפינען א רייכען מאַטעריאַל, וואָס בעלויכט דאָס יודישע שול-וועזען, אַרטיקלען פון אַזעלכע אָנגעזעהענע שרייבער, ווי ד"ר זשיטלאָווסקי, פּראָפ. דובנאָוו, יעקב לעשטשינסקי, י. י. זינגער, ז. סעגאַלאָוויטש, לאַצקי-בערטאָלדי און פיל אַנדערע,

אין די אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(§) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: מ. ליפּיעץ, (פּעטריקאָווער 193); ע. מילער, (פּעטריקאָווער 46); וו. גראָשקאָווסקי (קאָנסטאַנטינער 15); ק. גערטנער, (ציגעל-גאַס 64); ה. ניעדזיאַראָווסקאַ, (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37); מ. יאַנקיעלעוויטש, (אַלטשטאָדט 9).

פאַרלעזונג אין „טאָז“.

מאָרגען, שבת, דעם 26 נאָוועמבער וועט אין לאָקאַל פון „טאָז“ ד"ר מ. וואָלפזאָן האַלטען א רעפעראַט א.ד.ט. פּערזענליכע ריינקייט אַלס געזעלשאַפטליכער חוב. אָנהויב 8 אין אָוונד.

DAGOMA

Niniejszem zawiadamiamy naszych odbiorców że z dniem 20 października b. r. oddaliśmy

wyłączne zastępstwo

nas ych wyrobów na

Łódź i Wojew. Łódzkie

firmie

Łódzki Związek Handlowy

H. Żmigród i S-ka

ŁÓDŹ,

Konstantynowska 99, tel. 15-68

i do niej prosimy w przyszłości zwracać się z wszelkiemi zleceniami.

„DAGOMA“

fabryka konserw i marmolady

TCZEW

Dr. med. **JÓZEF IMICH**

ספּעציאַל-אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען און קעהל-קאָפּ קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

מאָניושקי 1 (פּאַסאַזש-מאַיער) טעל. 9-97

נעמט אָן פון 3 ביז 4 און 5 ביז 7 אָוו.

„אררט“

אַרטיסטישער רעוי און קאַמער-טעאַטער

אונטער דער לייטונג פון מ. בראָדערזאָן און ר. ראָזענטאַל

חייסער זאַל פון „מאַנטייפעל“ זאַכאָדניאַ 43.

היינט ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע!

היינט פרייטאָג — 2 פאָרשטעלונגען: 7.45 און 10 אין אָוונד. מאָרגען, שבת—2 נאָכמ.-פאָרשטעל. צו פּאָפּולערע פּרייזען 3 און 5 נאָכמ.

2-טער גרויסער פּראָגראַם

„די מיזינקע אויסגעגעבען“

I.

1) מלמד-טאַנץ — פאָלקס-מאָטיוו.
2) אַן׳עצה׳לע — מ. בראָדערזאָן,
3) יאָסעלע — מ. בראָדערזאָן.
4) גרינע פּאַפּוגאַ — ז. סעגאַלאָוויטש.
5) לופט-פליהער — י. אַבערזשאַנעק.
6) מאַרש — מ. בראָדערזאָן.

אָנהויב פּונקט 9 אין אָוונד.

II.

7) אין שענק — מ. קולבאַק
8) „אררט“-טאַנץ — מוזיק ה. קאָן.
9) באַלוס-באַלעט — מ. בראָדערזאָן.
10) שנעפּסעלעך — ב. קאָוונער.
11) די מוזינקע אויסגעגעבען.

מוזיק. לייטער: הענעך קאָן

שבת אָוונד ווערט נישט געשפּילט.

בילעטען אין קאַסע פון טעאַטער פון 5 א זייגער אָן, שבת—פון 1 נאָכמ.

די גענעראַל-פערזאַמלונג פון דרוקער, בוכבינדער און שאַכטעל-מאַכער.

די טאָג איז אונטערן פאָרזיץ פון רעד. ע. האַמבורסקי פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון צענטר. האַנדוו. פערבאַנד די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דרוקער, בוכבינדער און שאַכטעלמאַכער.

דירעקטאָר אָרדינאַנס רעפערירט וועגען צעכען-געזעץ און אונטערשטרייכט, אַז יעדער בעל-מלאכה מוז זיין אָרגאַניזירט אין זיין פעראיין, כדי צו שטאַרקען דעם פערבאַנד. דעריבער אַפּעלירט ה׳ אָרדינאַנס צו די פערזאַמעלטע, אַז אַלע זאָלען זיך רעגיסטרירען אין פערבאַנד.

דער פאָרזיצער ווייזט דאַן אָן, אַז ביים היינטיגען טאָג הערשט א געוואַלדיגער כאַאָס אין פאַך און לעגט פאָר צו רעגולירען די בעציהונגען צווישען די דרוקעריי-בעזיצער, כדי צו קעמפען בעגען ביזוויליג נישט בעצאָהלען פאַר אַרבייט. דער פאָרשלאַג איז פון די פערזאַמלטע אָנגענומען געוואָרען.

ה׳ ל. סטריקאָווסקי שטעלט זיך אָב אויף דער קריטישער לאַגע, וואָס הערשט אין דרוקער-פאַך, צוליב דער קאָנקורענץ וואָס ברענגט גרויס שאָדען.

דער רעדנער פאָדערט, אַז אַלע דרוקער זאָלען זיך פערשרייבען אַלס מיטגלידער. אַזוי אַרום וועט מען קאָנען אויפלעבען דאָס פאַך.

אין דער נייער פערוואַלטונג זענען געוועהלט געוואָרען: מצד די דרוקער: רעד. ע. האַמבורסקי, משה שייניאַק, ח. ראַפּאַפּאָרט, לעאָן סטריקאָווסקי און מ. מיימאַן.

מצד די שאַכטעל-מאַכער: וואַקליקאָווסקי, מ. פרענקעל, מ. פאַרבער, י. ראָטענבערג און קירשטיין.

מצד די בוכבינדער: ז. מאָשענבערג, מ. בלומשטיין, י. באַראַווקאַ, מ. אַלטמאַן און קופער.

די יוד. פילאַנטראָפּיש-מעדיצינישע אינסטיטוציעס אין לאָדז זאָלען זיך פעראייניגען.

דער פעראיין „מחזיקי-חולים“ פון שייבלער׳ס ראַיאָן האָט זיך געווענדעט מיט א פאָרשלאַג צו אַלע יודישע אינסטיטוציעס אין לאָדז, וואָס פערנעהמען זיך מיט געבען מעדיצינישע הילף קראַנקע, צו פעראייניגען זיך אויף אויטאָנאָמע יסודות.

אין לאָדז זענען פאַרהאַן אַזש 5 אַזעלכע עהנליכע אינסטיטוציעס, וואָס זענען טעטיג אויף איין אַרבייטס-פעלד: „לינת-הצדק“, „לינת-החולים“, „בקור חולים“, „משמרת-החולים“ און „מחזיקי-חולים“. לויט׳ן פאָרשלאַג פון „מחזיקי-חולים“ דאַרפען איינגעאָרדענט ווערען געמיינזאַמע געלד-זאַמלונגען אין אַלע 5 פעראייניגטע אינסטיטוציעס זאָלען די הכנסה צווישען זיך פערטיילען פּראָצענטועל, דעסגלייכען דאַרפען אויף אַזאַ אופן פונאַנדערגעטיילט ווערען די סובסידיעס פון מאַגיסטראַט און דער קהלה.

דער דאָזיגער פאָרשלאַג, וואָס איז אויסען צו מאַכען דעם ערשטען שריט פאַר דער צענטראַליזירונג פון די היגע יודישע פילאַנטראָפּישע מעדיצינישע אינסטיטוציעס, דאַרף זיכער בעגריסט ווערען.

אינ׳ם פּראָיעקט קענען אריינגעטראָגען ווערען, נאַטירליך פיל ענדערונגען און אויסבעסערונגען. אַזאַ פעראייניגונג פון אַלע קרובה׳שע אינסטיטוציעס וואָלט מיטגעהאָלפען צו אַן׳איגטענסיווער אַרבייט אויף דעם געביט.

רעווי-טעאַטער

„Rajski Ptak“

Zawadzka 16 (róg Zachodn.

היינט און טעגליך

אין זאַל פון קינאָ „אימפּעריאַל“

נור 1 פאָרשטעלונג

„אַז ס׳וועט זיך לאָזען — וועט זיך מאַכען“ —

גרויסע אַקטועלע רעווי אין 17 אַקטען.

אָנהויב 9.15 אין אָוונד.

פּרייזען פון פּלעצער 1, 2, 3, 4, 5 זל.

ערעפענונג פון דער דריטער לאַנד-קאָנפערענץ

פון „התאחדות“ אין פּוילען.

נעכטען 7 א זייגער אין אָוונד איז פאָרגעקומען די פייערליכע ערעפענונג פון דער 3. לאַנד-קאָנפערענץ פון דער ציוניסטישער אַרבייטס-פאַרטיי „התאחדות“ אין פּוילען. נעכטען א גאַנצען טאָג זענען אָנגעקומען פון צעהנדליגע שטעדט און שטעדטלעך פון קאָנגרעס-פּוילען און מזרח-קרעסען דעלעגאַטען. מצד די א"י-דיגע אַרבייטערשאַפט זענען געקומען צו דער קאָנפערענץ די בעקאַנטע אַרבייטער-פיהרער צפּורה בת-עמי און ד"ר צבי לופּט. ביז 7 א זייגער אָוונד זענען אָנגעקומען איבער 100 דעלעגאַטען פון 90 שטעדט. ס׳זענען אויך געקומען אַלע „התאחדות“-דעפּוטאַטען. 7 א זייגער אָוונד דער זאַל איז פול מיט געסט און דעלעגאַטען בעוויזען זיך אויף דער טריבונע אין שעהנעם ספּעציעלען דעקאָרירטען זאַל פון לאָדזער „התאחדות“. דער צ"ק, די דעלעגאַטען פערנעהמען די ערטער ביי ספּעציעלע פאַרגעבריי-טעטע טישען. עס דערהערט זיך דער געזאַנג פון „תחוקנה“ אויסגעפיהרט דורכ׳ן כאָר פון „השומר הצעיר“. ווען דער כאָר ענדיגט, האַלט דעפּוטאַט לעווענזאָהן א לענגערע העברעאישע רעדע, אין וועלכער ער שטעלט פאַר דעם איצטיגען מצב אין ציוניזם און צייכענט אָן די אויפגאַבען פון דער קאָנפערענץ. אין ווייטערדיגען טייל פון זיין רעדע בעגריסט ער די דעלעגאַטען און געסט און דערמאָנט דעם פערשטאָרבענעם שריפטשטעלער ה. ד. נאָמבערג און סט, פּשיבישעווסקי. נאָך דער ערעפענונגס-רעדע פון טיים-דעפּוטאַט לעווענזאָהן קומען בעגריסונגען. ד"ר א. טרטקובער אין נאָמען פון משרד-ראשי פון אַלוועלטליכען „התאחדות“ און פון „מרכז-עולמי“ פון „החלוץ“, צפּורה בת-עמי פון א"י. אין נאָמען פון צ"ק פון „הפועל הצעיר“ פון א"י, דעפּ. העלער אין נאָמען פון דער „התאחדות“-פראַקציע אין סיים, דעפּ. שוואַרץ אין נאָמען פון ועד הפועל פון מזרח-גאַליציען „התאחדות“.

צום סוף בעגריסט ד"ר ח. ברלס אין נאָמען פון לאָדזער „התאחדות“. דער פאָרזיצער מעלדעט דאָס ס׳איז אָנגעקומען צעהנדליגער טעלעגראַמען פון וועלכע צו דערמאָנט נאָר עטליכע געמליך: פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין לאָנדאָן, פון ועד-הפועל, פון דער אַלגעמיינע אַרבייטער אָרגאַניזאַציע אין ארץ-ישראל. פון די דירעקטאָריום׳ס פון קרן-היסוד. קק"ל אין ירושלים. פון קק"ל, קה"י אין וואַרשאָ. פון צ. ק. פון „ת בגת“ אין פּוילען, פון קאָמיטעט פאַר׳ן רעאַטענדען ארץ-ישראל אין פּוילען, פון צענטראַלען שקל-פערבאַנד. פון די „התאחדות“-אָרגאַניזאַציעס פון פראַנקרייך, עסטלאַנד, רומעניען. צעהנדליגער טעלעגראַמעס פון אָרגאַניזאַציעס פון פּוילען.

ד"ר צבי לופּט האַלט דאָ א רעפעראַט וועגען דער לאַגע אין ציוניזם אין ארץ-ישראל און „התאחדות“. נאָך דעם רעפעראַט ווערט געוועהלט אין פּרעזידיום: דירעקטאָר ריגער (לאָדז), בויגמאַן (מעזשריטש), גערטיבעל (לוצק), צפּורה בת עמי און ד"ר לופּט (ארץ-ישראל).

די קאָנפערענץ וועט דויערען ביז זונטאָג.

ארבייטער-דירה קאָאָפּעראַטיוו

פּאַריס

מאָרגען, שבת, דעם 26. נאָוו. 10 פאָרמיטאָג קומט פאָר אין זאַל

אימפּעריאַל זאַוואַדזקאַ 16

א מיטינג

— — אויף דאָס טעמאַ: — —

„די וואוינונגס-נויט אין לאָדז און דער נייער שטאָט-ראַט“

רעפערירען וועלען די חברים:

משה קאַרפּעל, ד"ר שיפּמאַן (ראַטמאַן) און ע. וואָלינסקי.

בילעטען צו בעקומען פון מיטוואָך אין אַלע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, אין די קאָאָפּעראַטיוו-געוועלבער „האַמער“ צום פּרייז פאַר מיטגלידער 30 גראָשען און פאַר אַרבייטסלאָזע 20 גראָשען, אַלע אַנדערע צום פּרייז פון 40 גראָשען אין קאַפע „צענטראַל“ (פּעטריקאָווער 48).

איינשרייבונגען אויף ווינטער-קאָלאָניעס.

היינט ענדיגט זיך דער טערמין פון איינשרייבען זיך אויף די ווינטער-קאָלאָניעס אין אָטוואָצק. אויף די קאָלאָניעס וועלען אָנגענומען ווערען נאָר קינדער אין שול-עלטער פון 7 ביז 14 יאָהר. אַלע קאַנדידאַטען וועלען אונטערזוכט ווערען פון דעם אַרצט פון „טאָז“ און וועלען פון איהם קוואַליפיצירט ווערען אויף דער קאָלאָניע.

דער ערשטער סעזאָן הויבט זיך אָן דעם 1 דעצעמבער. יעדער סעזאָן וועט דויערען גראַד א חודש. ס׳וועלען זיין 4 ווינטער סעזאָנען.

איינשרייבונגען און גענויע אינפאָרמאַציעס צו בעקומען אין קאַנצעלאַריע פון „טאָז“ אַנדזשעיאַ 1 יעדען טאָג פון 9 ביז 1 מיטאָג.

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6

טעלעפאָן 45-49

הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 8—9.30, 12—2 און 7—8 אָוו.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערען, נאָז, האַלז, און לונגען-קראַנקהייטען.

קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9, טעלעפאָן 27-31

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7,

נעמט אויך אָן אין לעטשניצע וגערושער 57 פון 10—11 און נ.מ. פון 3—4.

פון דינסטאַג, דעם 22-טען נאָוועמבער איינשליסליך! — דער גרעסטער שלאַגער פון סעזאָן!

געשאַפען אויפ׳ן גרונד פון א פּראָצעס איבער דער ערמאָרדונג פון א מאַן א. נ.:

„נקמה פאַר פערראַט“

מיכטיגע פּסיכאָלאָגישע דראַמע אין 12 גרויסע אַקטען

אין די הויפּטראָלען: MAGDA SONJA, ERNA MORENA i WERNER KRAUSS

אַנאָנס! קירצליך דער הערליכער פילם „דער ראָזען-קאַוואַליר“. אַנאָנס!

קינא

ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפטליכע בעאַמטע

40 שיענקעוויטשאַ 40

אָהויב אין געוו. טעג 2,30 נ.מ. לעצטער 9.30

שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 30 נאָכמיטאָג.

אויפ׳ן 1-טען סעאַנס—קלענערע פּרייזען.

פאַטאָפעל-מאַגאַזין J-TSAKUMAKIS פּיעטריקאָווער № 7

באָטען פאַר דאַמען און קינדער

טרעטאָרען שוועדישע

האָדראַט—ווינער

קאָנטינענטאַל—ווינער

שפּעפּעגע

קאַלאָשען אייכלענדישע און אינלענדישע

פאַר דאַמען, הערן און קינדער.

עמפּפעהלט:

פאַנטאָפעל פּריוואַרגען, ראַי-זעאָגן ספּאָרטשו

שוואָמען גריכיש-אַמעריקאַנישע

פאַר פאַבריקען, לימאָנראַטים און פאַר קוטשען

ווי אויך זאַמש-לעדערלען

ODEON נייעסטער פילם פון סאָוו. פּראָדוקציע Sowkino

א. נ. דער רויבער ארסען

(קאווקאזער לעגענדע)

לעבענס-דראַמע אין 10 אַקטען אין דער הויפּטראָלע K. Andronikow

פּרעכטיגע קאווקאַזער מאַנשאַפטען, אויסערגעוועהנליך אינטערעסאַנטע אַקציע!

דער פילם ווערט אילוסטרירט מיט געזאַנג פון כאָר "Harmonja" — 10 פּערזאָן.

CORSO! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! היינט און פאָלג. טעג!

דער קעניג פון אַקראָבאַטען — LUCJAN ALBERTINI

אין דער נייעסטער פּראָדוקציע א. נ.

דער אַפּאַשען = קעניג

סענסאַציאָנעלע דעטעקטיוו-דראַמע אין 10 אַקטען.

רעווי-טעאַטער NOWOSCI

Piotrkowska, róg Głównej.

היינט ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע!

לאַנגזאַם ביז צום רעזולטאַט

איבערזיכט פון די בעסטע בינע-שלאַגערס א. נ.:

(POMALUTKU AŻ DO SKUTKU)

אַקטועלע רעווי אין 2 טיילען, 11 אַקטען

גאַסטשפּילען פון דער בעוואוסטער אויספיהרערין פון כאַראַקטעריסטישע טיפּען

FELLINI KONIUSZYŃSKIEJ — ווי אויך דעם אויטאָר-הומאָריסט WIKTOR DERBICZ אין פּראָגראַם: באַלעט-פּאָר LEWI-DOR וועלכע — — אויספיהרען ווייסער באַסטאָן. — —

Iwasiew Woroncewicz בעוואוסטער אָפּערעטען-דועט. FELIKS AMORS ווירטואָז אויף אָריגינעלע אינסטרומענטען. TRIO BASSIS געהיימנישען פון פאַקירען.

"אָרט"!

גענעלש. צו פע"שפרייטען מלאכה און ערד-אַרבייט צווישען יודען "אָרט" אין לאָדז

27 וואָלטשאַנסקאַ 27

"אָרט"!

זונטאָג ד. 27/11 ד. י. הויבען זיך אָן די איינשרייבונגען אויף דעם נייערעפענטען קורס פון שטאָפּערייפערשרייבען קען מען זיך ביז דאָנערשטאָג דעם ערשטען דעצעמבער ד. י. 577

אויסערדעם ווערט געעפענט אַ נייער קורס פאַר האַנט-האַפּטערייע מיט פאָלגענדע פּראָגראַם: מערעשקעס, פערענגיל-אַרבעט, העקל-אַרבעט, דראָט-אַרבעט, פאַרבען און טושירען, אַלע טעכניקען פון חיים האַפט פילאַר, מאַדעראַ, רישעליע, מאָנאָגראַמען, קאָלירטע אַרבעט און פילע, נאָדל-מאַלערייע, מיגל-אַרבעט, און אַפּליקאַציע, ניפיור, יאַפּאַנישער-האַפט, כינעזישער-האַפט, גאָלד-האַפט, פלאַסטישער-האַפטען באַטיק, קילימקעס, טעפּיך און גאָבעלין. פאַר דער דאָזיגער אָפּטיילונג איז אַנגאַזשירט געוואָרן אַ ערשטקלאַסיגע לערערין, וואָס האָט געענדיגט אין אויסלאַנד אַן אַקאַדעמיע פאַר קונסט-האַפטערייע.

דאַנקזאָגונג.

541

דעם בעקאַנטען ספּעציאַליסט מיט 20-יעהריגער פּראַקטיק ד"ר. ראַפּאַפּאָרט, וועלכער האָט זיך געעפענט אין לאָדז אַ פיליע, דריק איך אויס מיין בעסטען דאַנק, ווייל איך בין געריכטעט געוואָרען פון אַ ברוך, אויף וואָס כ'האָב געליטען 10 יאָהר און אַ דאַנק איהם בין איך אויסגעהיילט געוואָרען דורך דעם הייל-באַנדאַזש לויט זיין מעטאָדע. יעדער זאָל אַזוי געהאָלפען ווערען, ווי איך בין געהאָלפען געוואָרען פון זיין האַנד, אַזוי אַז איך קען איהם פאַר יעדען רעקאָמענדירען. מיט אַכטונג:

מרדכי פּרעסמאַן אין לאַנאָוויטש.

22/11 1927

Specialista dla przepukliny

Wynalazca patent. bandaży

מיט 20-יעהריגער פּראַקטיק בעקאַנטער ספּעציאַליסט ראַפּאַפּאָרט האָט ערעפענט אַ פיליאַלע אין לאָדז און נעהמט אָן ליידענדע אויף פערשידענע געברעכליכקייטען און קערפּער-פערקרימונגען, ווי: 1) כיימען-ברוכען, וואָס פאַלען אריין אין כיס (אייער-בייטעל) נאַבעל-ברוכען, בויך-ברוכען, געבער-מוטער-ברוכען, אויך גאַל-שטיינער, הענג-בויך א.ז.וו. מ'ווערט געהיילט מיט די נייעסטע ספּעציאַל הייל-באַנדאַזשען פון איינענער ערפינדונג, וואָס איז געוואָרען אַנערקענט דורך מעהרערע פּראָפעסאָרען, 2) פערקרימטע פּלייצעס (הויקער) ליידענדע, טשוואַכלעכע פיס, העלפט דעם קראַנקען מיט די נייעסטע היל-אַפּאַראַטען. בעשאַנקען אויך מיט אַגאַרדענעם מעדאַל.

ד"ר. ראַפּאַפּאָרט נעהמט אויף ליידענדע בייַ

גרינבוים, זגערזשער № 17

טעלעפאָן: 08 - 66.

אויף פערלאַנג פון קראַנקע בעזוכט אין דער היים און אין שפּיטאָל. | איינגאַנג הינטערשטיבל.

קעטען-שליכטערי

קאַראָלאַ 5, טעל. 31-65

נעמט אָן בוימוואָל און וואָל-קעטען צו שערען און שליכטען. פאַר שנעלע און רעיעלער אויספיהרונג ווערט גאַראַנטירט. 521

שוין אנגעקומען

באַטען

און שווערע קאַלאשן

שוועדישע, טרעטאַרן פון 6⁵⁰ אָן אַ פּאָר.

ביי ה. שיינפינקעל 44 פּעטריקאָווער 44

וויכטיג פאַר דאַמען-מאַגאַזינערס!

עס ווערט איבערגעדרוקט אַלטע פּלוש, קאַטיק, סאַמעט און וועלור שופּאַן=מאַנטלען אויף די נייעסטע מוסטערן, אויך ווערט אָנגענומען פערשידענע סחורות צו פּליסירען און צו דעקאַטעזירען פּעטריקאָווער 21, אין 2-טן הויף.

אַכטונג! אַכטונג!

צוועקס רעקלאַמע פון מיין ניי ערעפענטען קינסטלעריש-פאָטאָגראַפישען אנשטאַלט

"MEDA"

א. ה. פ. אויף 86 קילינסקי 86

מאַך איך דערמיט בעקאַנט, אַז ביז ווייַנאַכטען גיב איך צו צו יעדע 6 שטיק פאָטאָגראַפיעס אַ רעטושירטע פּאָרטרעט 30x40 גרויס

נאָר פאַר 10 זל.

אויסגעפערטיגט פון אויסלענדישע מאָלער. מיט אַכטונג

Pierwszy Polski Zakład Fotogr. i Pracownia Portretów

„MEDA" Łódź, Kilińskiego 86,

טריקאָטאַזשען און סוועטערס

נעהם איך אָן צו נייהען אויף אָבערלאָק-מאַשין מיט שעהנע אויספערטיגונג צו ביליגע פּרייזען. 664

ביי פרידע, פּיעטריקאָווער 16.

טאַמבאַריר=אַנשטאַלט

ד. קאַהאַנע, לאָדז, קילינסקי 64

נעהמט אָן אַלערליי אַרבייטען ווי:

דאַמען=קאָנפעקציאָן, פּאַרטיערן, דעקען אז"וו

רעיעלע אויספירונג! ביליגע פּרייזן!

Dr. med.

L. Pikielny

ספּעציאַל-ארצט פאַר רען, בלאָזען און האַרן-קראַנקהייטען

Nawrot 8

telefon 19-90.

קאָנסולטאַציע פון 4—7 אין אָוונט

Dr. med.

JULJUSZ

BAUM

אַקושעריע און פרויען-קראַנקה.

53 צעגעלניאַנאַ 53

טעלעפאָן 63-85.

נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמ.

אין קליניק "אינראַראָוואַ 10" פון 11,30 ביז 1,30 נאָכמיטאָג

Dr HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

2 נאָווראָט 2

נעמט אָן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4—8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4—5 נאָכמ. 588

Dr. med.

STUPEL

Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט, דאַרם און ווענערישע קראַנקהייטען, ענגער-שוואַכע, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.

נעמט אָן פון 12—3 נאָכמ. און פון 6—9 אין אָוונד.

געטרעס

(איבערשטרימפּ)

אין אַ גרויסען אויסוואַהל ביי

אַבראַמאָוויטש

לאָדז, פּאָדרזשעטשנאַ 15.

SKLEP

narożny z dużą wystawą z pokojem i kuchnią, nadający się na każdy interes w dobrym punkcie Wiadomość w adm.

אַ קירזשנער-

געזעלען אויף גוטע בעדינגונגען ווערט געזוכט פון זאָפאָרט 680 ביי וואָסקאַדניאַ 54

י. פּשעדבאָרסקי.

אַ האַנד-נייהער

אויף אַ שטיק-אַרבייטער און אַ וועסטען-נייהער צו מענער בעשטעלט ווערען 481 פון זאָפאָרט געזוכט ביי סומריי, נאָר טאָוו טשאַ 31.

אַ אָבער-לאַק

3 פּעדימדיגער זינגערס אין בעסטען צושטאַנד איז פּרייז-ווירדיג צו פערקויפען. עס קען זיך אויך ווענדען אַ קוואַליפיצירטער נייער. צו ערפאַהרען אין אַדמ. 571

אַ לערער

מיט רעגירונגס-רעכט, וועלכער פערבייט שול-צוואַנג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פּרייזען פאַר שילער מיט שוואַכען פאָרטשריט פון פאָלקס-שולען און גימנאַזיעס, אויך לעקציעס פאַר דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק און בוכהאַלטעריע. שיף, שוו. יאַקובאַ 12. אין דער אָפיצינע 1. שטאָק. 481

8-וונג קראַוואַטען

פאַר לאָדז און פּראָווינץ! אויך פאַר רייזענדער פון גאַליציען, פּויזען און קרעסען כ'בעזיך שטענדיג אַ גרויסען אויסוואַהל פון קראַוואַטען ביליג צו קאָנקורענץ פּרייזען פּערטרעטער ווערען געזוכט

Wurcel Wolborska 36.

עס ווערט געזוכט

אַ שטוב מיט אַ קוך

צו דינגען אָדער צו טוישען צו ערפאַהרען ביי

נ. קופּער, וואָסקאַדניע 19 מעקלערס געווינשען. 576

קאָנצערט-דירעקציע: אַלפרעד שטרויך

טעלעפאָן 13-84.

זאַל פילהאַרמאָניע

מיטוואָך, דעם 30-טען נאָוו. 1927, 8.30 אָוונד

נור איין אָוונד פון

בעריהמטען וויענער באַלעט

Bodenwieser

— אונטער דעם טיטעל: —

בעפרייטע נאַקעט-שעהנקייט

אויסגעפיהרט פון גאַנצען אַנסאַמבל.

דאָנערשטאָג, ד. 1. דעצ. 1927, 8.30 אָוונד

8-טער אַבאָנאַמענטס

מייסטער-קאָנצערט

ERIKA

MORINI

גענִיאַלע פידעל-שפּילערין.

ביים פּאָרטעפּיאַן: Nikolas SCHWALB

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער פילהאַרמאָניע קאַסע טעגליך פון האַלב 11 ביז 2 ווי אויך פון 4 ביז 7 אין אָוונד.

איך פערקויף אַלע סחורות

איצט אָהן אויסנאַהם אין דער צייט פון דער ליקווידאַציע פון געשעפט פּעטריקאָווער 100 פון 25% ביז 50% ביליגער. איהר קענט אייך איבערצייגען.

JULJUS ROZNER, PIOTRKOWSKA 100.

פּאַטענטירטע קיכען, רוירען צו אייזען, אויוועגס, שופלעס, קויבער צו קויהלען, פּאַטעלניעס, טעמאַ=פּאַרען און ביי=בעשלאַג עמפּפעהלען

Zakłady Przemysłowe

BRONISŁAW GRABSKI

Łódź Zakątna 61 tel. 38-53

שעהנע דאַמע!

שערט זיך און קעממט זיך נאָר אין דעם רענאָמירטען דאַמען=סאַלאָן פון

FUKS, Konstantynowska 26 (w podwórzu)

וואַסער-אָנדולאַציע, פאַרבען פון האָר אויף אַלע קאָלירען מיט אָריגינעלער l'oreal Henne אויסגעצייכנעטער מאַניקור, צוגענגליכע פּרייזען! 536

אַכטונג: דער סאַלאָן איז איינגעאָרדענט לויט די נייעסטע היגיענ. און טעכנ. פאָדערונגען.

קינא „ERA" פרי־הער „פלאָרא"

גרויסע עראָטישע דראַמע אין 10 אַקטען אין די הויפּטראָלען די בעריהמטע

היינט און פאלגענדע טעג! דאס מעכטיגע מייסטערווערק, וואס האט איבערראַשט די גאַנצע וועלט!
דער גרויסער אַרציפילם, וואס האט געשלאגען דעם רעקארד איבער אַלע ביז איצט דעמאנסטרירטע שלאגערן

די ליבע פון אפּאַשקע

Joanna GRAWFORD i Charles RAY

סצענעס פון בילד : נאַכט־מלינות ! סענסאַציאָנעלע אַוואנטורעס אין די אַפּאַשען־מלינות ! קאַמף אויף לעבען און טויט איבער אַ פרוי !
איבערדעס : אַ הערליכע קאמישע אַמער. קאמעדיע אין 2 אקטען א.נ. „דער פרעכטיגער באבוס" פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז בעהייצט.

פעלץ־ווערקשטעל פון ח. האָכענבערג קאַמיענאַ־גאַס 2

נעהמט אָן אַלערליי קירזשנער־אויסאַרבייטונגען לויט די נייעסטע אויסלענדישע פאַסאָנען און פיהרט אויס רעיעל און צו קאָנקורענץ־פרייזען. ספּעציאַליסט פון פאַקען־מאַנטלען, פאַקענע היטלעך ווי אויך שטריימלעך.
מיט אכטונג ח. האָכענבערג, קאַמיענאַ 2, פראָנט־געוועלב.

אויסגעצייכנט מיט מעהרערע גאָלד מעדאַלען, ווי אויך מיט גראַנד־פּרי.

כעמישע וועשעריי און פארבעריי

פון הערען, דאַמען־גאַרדעראָבען,

ווי אויך דיוואַנעס און גאַרדינען עס ווערען אָנגענומען זיידען־שטאָפען צום איבערפאַרבען אין אַלע קאָלירען, אויך אויף מאָדערנסטע, אויף פערלאַנג ווערט די אַרבעט אינערהאַלב 24 שטונדען אויסגעפיהרט. עס ווערען אָנגענומען אַבאַזשורען צו ריינינגען, אַלער אַרט פלעקען פון גאַרדעראָבען ווערען ענטפערנט אויפ'ן אָרט.
549

JAN CEBULA, Potrkowska 116 Telefon 29–75,

1־טע לאָדזער כעמישע

פעלץ־פארבעריי — און — גאַרבעריי

W. Schönman, GDAŃSKA (Długa) 8, II p. front

נעמט־אָן צום פאַרבען אַלע אַרט פוטער אויף אַלע קאָלירען, ווי אויך אָפּפרישען אויף די פאַריגע קאָליר. נעמט־אָן צום שטרייכען שטרימלען און אַלע אַרט פוטער דורך עלעקטריע, דאָס די אויבערהאָר ווערט נישט בעשעדיגט.
אַלעס נאָך לייפּציגער סיסטעמען. | דויערהאַפטיגע פאַרבען. | צוגענגליכע פרייזען.
ריינינגונג פון ווייספוטער.

אַ מביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען!

קען מען קויפען אַלערליי

פוטער־וואַרעז

...... נאָר ביי דער לאַנג־יעהריגער פירמע ......

ל. ב. פעפער, ווסכאדניא 42.

בעמערקונג: די קירזשנער־ווערקשטעל אויפ'ן אָרט, די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.
920

לאַנגיעהריגער

קירזשנער־ווערקשטעל

L. ZUSMANEK PIOTRKOWSKA 19 Telefon 24-66

עמפעהלט צום ווינטער־סעזאָן, פוטערס אין גרויסען אויסוואַהל לויט די נייעסטע מאָדעלען. נעמט אָן אַלערליי אַרבייטען צו קאָנקורענץ־פרייזען.

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען

אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (ווסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינערע קראנקהייטן	ד"ר קראוש	3—4, זונטאג 10.30—11.30
נערוועז קראנקהייטן	ד"ר בראָניסל. פרענקעל " קלאזענבערג	12,30—1.30, חוץ פרייטאג 11—12, זונטאג 11—12
[illegible] קראנק.	ד"ר אלעקסנד. מארגאליס	12—1
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר ניביאנסקי " קאץ " לעווי " קאי הענריכ	$9^1/_2$—$11^1/_2$ זונטאג $9^1/_2$—11 12—2 זונטאג 1—12 3—$4^1/_2$ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאג 11—12
קינדער קראנקהייטען	ד"ר סאלאוויטשיק ארק " מאשראנקא " פרעכנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאג 9—10.30
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר גאלדמאן " פערלים	3.30-4.30, זונט. 9.30-10.30 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראנקהייטען	ד"ר אראנסאן " איינעראוויא	12-1, זונטאג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען	ד"ר ראבינאוויטש	12—2, זונטאג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראנקהייטען	ד"ר פאלק " זאנענבערג	3,30—4.30, זונטאג 9—10 11—12, זונטאג 11—12
רענטגענאלאג	ד"ר [illegible]	3—7
[illegible]	ד"ר מ. כאצען	

וויזיטען אין שטאָט. :—: פּאָקען־שטעלען. :—: רענטגענאָגראַפיע. :—: זעמטליכע דורכשטראַהלונגען (קווארץ־לאַמפּען). :—: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוועגד.
זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

OGŁOSZENIE.

Opierając się na Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1926 roku „o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów, oraz odzieży i obuwia przez wyznaczanie cen" (Dz. Ust Rz. Pol. Nr. 18, poz. 101) na Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 sierpnia 1926 r. o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszedniego użytku (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 527 art. 8), oraz na Uchwale Magistratu m. Łodzi z dnia 16 kwietnia 1926 roku, niniejszem podaję do wiadomości mieszkańcom m. Łodzi co następuje:

Uchwałą Magistratu m. Łodzi Nr. 1223 z dnia 23 listopada 1927 roku zostały wyznaczone ceny maksymalne:

na przetwory zbóż chlebowych za 1 kg.

w HURCIE:

mąka żytnia 65%	59 gr.
„ pszen 55%	75 „

w DETALU:

mąka żytnia 65%	65 gr.
„ pszen. 55%	82 „
chleb żytni pytl. 65%	59 „
„ razowy	45 „
pieczywo pszen. (bułki)	1.15 „

W myśl zacytowanego Rozporządzenia Rady Ministrów § 7 wyżej wyznaczone ceny maksymalne obowiązują na terenie m. Łodzi od dnia następnego po ogłoszeniu.

Zaznaczam, że zgodnie z § 10 i 11 wymienionego Rozporządzenia Rady Ministrów, winni żądania lub pobierania cen wyższych od wyznaczonych lub nieujawnienia tych cen w cennikach właściwych przedsiębiorstw handlowych, będą ukarani przez władzę administracyjną I instancji według art. 4 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 31 sierpnia 1926 r. (Dz.U.R.P.Nr. 91 z 1926 r., poz. 527) o zabezpieczeniu podaży przedmiotów powszedniego użytku – **aresztem do 6 tygodni lub grzywną do 10 tysięcy złotych,** o ile dany czyn nie ulega surowszemu ukaraniu w myśl innych Ustaw Karnych

Łódź, dnia 24 listopada 1927 roku.

Wice-Prezydent m. Łodzi ( ) W. GROSZKOWSKI.

633
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט, האָב איך ערעפענט אַן ערשטקלאַסיגען

דאַמען־און הערען־סאַלאָן

אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטע פאַכמענישע קרעפטען.

פרייז־קוראַנט פון דאַמען־סאַלאָן		פרייז־קוראַנט פון מענער־סאַלאָן	
שערען	60 גר.	ראזירען מיט קאָל.וואַסער	40 גר.
מאַניקור	60 גר.	שערען	80 גר.
וואַסער־אָנדולאַציע		מאַסאַזש פון געזיכט	50 גר.
פאַרבען די האָר מיט אָריג. HENNÉ		קאָפּ־וואַשען	50 גר.

מיט אַכטונג
364

M. KUPKA Południowa 12

AKUSZERKA

G. SALIMONOWA

Szkolna 12

נעהמט אָן געבורטען.

וויכטיג פאַר מחותנים!

אין דעם ניי־רעמאָנטירטען זאַל זאַכאָדניאַ 53

[illegible] פערדינגען אויף חתונות מיט די בעסטע בעדינגונגען, די שענסטע געשירען [illegible] מיט די שענסטע עלעקטרישע בעלייכטונגען. — קומט און איבערצייגט אייך!
בעמערקונג: 50 פּראָצענט ביליגער ווי איבעראַל!
„זאַל קאַלאָסעאום", זאַכאָדניאַ 53.

Lekarz D-ta

JULJUSZ

Olszaniecki

נעהמט אָן פון 11 ביז 2 נאָכמ. און פון 7 ביז 8 אין אָוועגד. אויסשליסליך ציין־ציהען
- כירורגישע הילף.
Cegielniana 57 t. 61-40

שפּאַרזאַמקייט מאַכט רייך!

די בעסטע איינקויפס־קוועלע פון

מעבעל

אין די פירמע

Z. BOCIAN, Piotrkowska 41 w podwórzu

אויך אויף פּעצירא־אויס רבייטונגען

בחצי חנם!

גרויסער

ליקוידירונג־אויספערקויף

פון די פירמעס Kantorowicz אין [illegible]
$^1/_1$ ליטער 8 זל.; $^1/_2$ ליטער 4.50 זל.
בעמערקונג: אַלטע אונגאַר־ווייגען צו זעהר ביליגע פרייזען.
מיט אַכטונג: פּ. ליפּעל.
גרינער מאַרק 8.
844

עלעגאַנט געקליידעט

[illegible] איהר נאָר געהן ווען איהר מאַכט זיך אַ מלבוש זאָלט איהר פריהער בעזוכן דאָס לאַנג עקזיסטירענדע געשעפט פון

[illegible]דישע לאָנגע מלבושים אָגראָדאָווע 8

[illegible] איהר בעקומט שטענדיג אויף לאַגער ווינטערדיגע, זומער[illegible] און קינדער מלבושים פון די בעסטע סחורות. אַן אייגענ[illegible] ווערקשטעל מיט די בעסטע שניידער־אַרבייטער.
[illegible]: אויף בעשטעלונגען בעזיצ איך אַ גרויסען אויסוואַהל [illegible] סחורות. אויסנאַהמס־פּרייזען פאַר חתונה־אויסשטעהר

[illegible]ים מאַנדראָווסקי 8 אָגראָדאָווע 8

בעקאַנטמאַכונג.

„PRACA"

געז. צו פּערשפּרייטען פאַכקענטענישען צווישען יודישע פרויען אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 21.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז מיר נעהמען אָן איינשרייבונגען פון פרויען און מיידלעך אויף פאָלג. אָפּטהיילונגען:

1) נייעריי — צושניידען און וועש־נייהעריי;
2) הוטען־פוצעריי—קאָפּעלושען און מאָלען רעליעף;
3) קראַוואַטען־מאַכעריי;
4) מאַניקור און אָנדולירען;
5) דאַמען־שניידעריי און קינדער־קאָנפעקציע;
6) שטיקעריי און פערש. האַנד־אַרבייטען.

543

דער סעקרעטאַריאַט נעמט אָן איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1.

פאַבריק פון

שאַנדאַלען

[illegible] אויך גאַלוואַנישע [illegible]אַנזיר־אַנשטאַלט

[illegible]לידער, לאָדז

[illegible]ניאַ 33, טעל. 53-41

[illegible] אָן אַלערליי בראָנזעזאַכען איבערגילדען, פערזילבערן, [illegible] גראַנירען און אָקסידירען. [illegible] אויסגעפיהרט אַלערליי [illegible] און פערשידענע מעטאַלען און זילבערנע געגענ[illegible] פונקטליכע אויספיהרונג [illegible] ביליג מיט אַ גאַראַנטיע פאַר דויערהאַפטיגקייט.
748

CASINO

היינט אימפאנירענדע פרעמיערע אויפ'ן גרונד פון לאדזער לעבען!!!

פוילישער ארציפילם — נאך דער גענייאלער ערצעהלונג פון — WŁ. ST. REYMONT — פון דער דער לאורעאט — נאָבעל-פרעמיע

ZIEMIA OBIECANA

רעאליזירט דורך דיר. Aleksander Hertz און אינזש. Zbigniew Gniazdowski. אויפנאַהמע ליטונג Mieczysław Krawicz. הילף-רעזשי St. Szebek.

— אין די — הויפט-ראָלען: JADWIGA SMOSARSKA K. JUNOSZA STĘPOWSKI ST. GRUSZCZYŃSKI א. א.

טעניץ אויסגעפיהרט דורך Koszutski Girls — די זאַך קומט פאר אין לאדז, אומגעגענד און אין לאָוויטש.

די אויפנאַהמען זענען געמאַכט אין לאָדז אויף די פאַבריקס-שטחים פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור און אין די פּראַיינינגטע אינדוסטריע-ווערקשטאַטען פון שייבלער און גראָהמאַן.

Grand-Kino

נור אין קינא-טעאטער

היינט און פאלג. טעג! רוהם פון סענסאציע, שפאנונג און עמאציע! נישט-געזעהענער מעכטיגער טאַלאַנט פון אַנ'ארטיסט! אויסערסט שפאַנענדע אַקציע מיטרייסענדער טעמפּאַ, מייסטער-אויספיהרונג אונטער'ן נאָמען:

דער ראפינירטסטער גנב פון דער וועלט

עמאָציאָנירענדע סענסאַציאָנעלע לעבענס-דראַמע אין 9 אַקטען, מיט דעם ליבלינג פון דער גאַנצער וועלט

LUCJANO ALBERTINI — זיינע פּאַרטנערס זענען: — Elżbieta Pinajeff i Hans Mierendorf — רעווי פון שענע פרויען! נאַכט-מלינות! דאַנסינגען! קאַבאַרעטען! — דאָס אַלעס אין איין פּראָגראַם!

SPLENDID | SPLENDID

היינט און פאָלגענדע טעג ---- דאָס עפּאָכע-מייסטערווערק

„א נאכט פון ליבע"

פער'שכור'טע ליבעס-דראַמע פון געליבטע לויט CALDERON אין די הויפּט-ראָלען: די שענסטע אַמאַנטען-פּאָר

די מיטרייסענדע שעהנע פּאַרטנערקע פון פערשטאָרבענעם Rudolf Valentino — VILMA BANKY — ווי אויך דער פייערדיגער RONALD COLMAN

דאָס ריזיגע מייסטערווערק בעהאַנדעלט שוידערליך דאָס „רעכט פון דער ערשטער נאַכט" אויפ'ן גרונד פון וועלכען דער מאַגנאַט האָט געהאַט רעכט צו דער חופּה-נאַכט פון די פרויען פון זיינע אונטערטעניגע. — מוזיקאַל. אילוסטראַציע אונטער דער ליטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי.

אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג פון 1.30 ביז 3 אַ זייגער זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל. אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

APOLLO

צום 1-טען מאל אין לאדז!

SYD CHAPLIN

אין דער 10-אַקטיגער עקזאָטישער קאָמעדיע — אונטער'ן נאָמען: —

דער שאַס אין דער דזשונגלי

געניאַלע שפּיל פון א מאלפּע!

עקזאָטישע וועלט פון חיות, מאַלפּעס, לייבען, טיגערס א. א.

„GONG"

ליטעראַריש-קינסטלעריש טעאַטער „GONG" אין לאָקאַל פון קינא-טעאטער „LUNA"

היינט און פאלג. טעג! נייע אַקטועלע פּאָליטישע רעווי א. נ. היינט און פאלג. טעג!

„Sejm na grzybki"

פון נעל, לעל, בענעדיקט הערץ און שערשען, מוזיק פון ט. שיגעטינסקי און אנד.—אין דער פּרעמיערע נעהמט אָנטייל דער גאַנצער אַנסאַמבל, ווי: W. Jaśkówna, Cz. Popielewska, S. Talarico, ווי אויך אַ נייע-אַנגאַזשירטע זינגערין W. Jastrzębiec, Bolcio Kamiński, S. Laskowski, S. Sielański

JANINA MADZIAROWNA — און דער בעקאַנטער אויטאָר-סאַטיריק BENEDYKT HERTZ

די הינטערקוליסען-ידיעות זאָגען אָן אַ נייע סענסאַציע — דער נייער פּאָליטישער סקעטש

„סיים-אראנזשעריע" — „TRĘDOWATA"

פון מנישקובנא מיט בענעדיקט הערטץ אין דער ראָלע פון „אָרדינאַט מיכראָווסקי". רעזשיסירט פון Walera Jastrzębiec

טעגליך 2 פאַרשטעלונגען; 7.45 און 10 אין אָוונט.

שבת, זונטאָג און יום-טוב — צו 3 פאַרשטעלונגען: 5.45, 7.45 און 10 אַ זייגער אָוונט.

CZARY

היינט גרויסע פּרעמיערע! .·. ענדע פון פילם

ראָבינזאָן אין דזשונגלי — אויף דעם רוקען-אינזעל

JOE BONOMO

דער טייל בילדעט מיט זיך דאָס גאַנצע.

סענסאַציאָנעלע דראַמע אין 10 אַקטען.

אין דער הויפּט-ראָלע דער מאָדערנער הערקולעס

טעגליך אַ קינדער-פאַרשטעלונג צו 60 גר.

אָנהויב 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער מיטאָג.

קינא-טעאטער „סירענא"

37 אלעקסאנדראָווסקא 37

פון מיטוואָך, דעם 23 ביז מאָנטאָג, דעם 27 נאָוועמבער 1927

2. גרויסער פילם פון דער גאָלדענער סעריע 1927-28!!

דער זיגער איבער: Eddie Polo, Elmo Lincoln, Hoot Gibson

Ken Maynard מיט זיין ליבלינגס-פערדעל Tarzan אין דעם גרויסען סענסאַציאָנעלען בילד — דער

טיראָלער רייטער

פערגרעסערטער אָרקעסטער פון 10 פּערזאָן. דער זאַל איז בעהייצט. —קירצליך: „ווייסע נעכט". — מאָנטאָג ווערט געשפּילט

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.